

ען ל י ה ד ר ת פ ר ל ב י ה

בפולניה ישבו יהודים מן המאה ה-12. בארצות אשכנז היו במאה ה-13-14 גלים של רדייפות ועלילות דם נגד יהודים. במיוחד מצרפת וספרד הגיעו פלייטים, שנתמצגו בתוך זרם הנהיה מזרחה אל עבר ערי פולניה. כבר אז החלה אנטישמיות בפ', בגין ניגודי אינטרסים של שני גורמים אלה, שנמשכה לפחות עד ימינו. שדה הפעולה הכלכלי הפנווי לייהודים היה בהלוואות בריבית, בתחרור ובטלאכה. חכירת אחזקות בידי יהודים הייתה נפוצה בכל מקום, שהאצללה הייתה מעורכיינית בטהנהן, ובהכטסה מרובה-סבלי לשבת בהן. הירידים הגדולים שימשו מקום מפגש לסוחרים יהודים ומרכז לעסקי אשראי שלהם. לתרומות מתחת לחברתי רב, שמצו ביטוי היחס של ועד הארץ לפשט-העם, הצליחה הנהגת הציבור בפ'. לדואג לכל ישראל. חי-התרבות הביעו לשיגוז מן המאה ה-16. היישבות הפולניות, שרבות מהן הווחזקו ע"י עשירים, היו מפוזרות בתפוצות, ותלמידים נהרו אליהן גם ממרכז אירופה ומן-ערבה. משך הזמן התפתחה תרבות אשכנזית-פולנית, שהשתלטה בחצרות הראשיים. תסיסה אברטית-תרבותית הייתה בהשפעת תנועת שבטי צבי ויעקב פרנקל, סטל-לה דן לחסידות מיסודה של ר' ישאל בעל-שם-טווב. תנועה זו ליidea יהודים רבים באמצעות שירה, ריקוד וסיפורת מתחת דגל האתניות. חילוקת פולנית במאה ה-18 הביאה את מרבית היהודים תחת שלטון רוסיה, שלא ידעה יהודים בגבולותיה לפני פרוד זה. יתר היהודים באו תחת שלטון אוסטריה ופרוסיה, שנקבעו אורתה שעה במדיניות אפליה בין "יהודים טוענים", לבין "בלתי טוענים". מן האמור לעיל אף-שר למוד על חי-תרבות עשירים, אך גם על התפתחות זרמים שונים ביהדות, שהטביעו את חותם על העתיד, ולא כאן המקום להיכנס להתפתחות זו.

אחרי מלחמת הרוסות הוקמה פולין עצמאית מחדש. מצבח הכלכלי היה קשה ומס-פר המבוטלים הגיע ל-22% מכלל העובדים. הטלת מסים כבדים על הסוחרים היהודים הונחנה. בפולין נמצאו ב-1921 כ-3 מיליון יהודים, מעל 10% מכלל האוכלוסייה. מהם היו 10% חקליטים, 32% בעלי מלאכה, 35% סוחרים ו-4% בעלי מקצועות חופשיים. חי-התרבות, הרוח והחברה בין 2 מיליון העתנהלו בעוצמה רבה. כ"כ הייתה עתוברת יהודית ענפה. עם כיבוש פולניה ע"י הגרמנים והروسים, נפל אסון גדול על יהדות זו, אלה שהיו בשטח הכיבוש הגרמני נרצחו ברובם. אך גורלם של אלה באזרע הכהן בוש היה טר. אחרי מלחמת הסגניא לא נשאר כמעט זכר מיהדות שורשית זו. אסון זה נתן את אותותינו בהפסך קיומו של העם היהודי...>.

אָפִילָג

עם פרוץ מלח"ע השביעה מטה ימאות למשה תולדות משפחתי בכהה-י"ט על אדמות גרטניא. – טולדתת משך מאורט בשנים. אותו הדין חל על משפחתי אמבו, משפחתי שטיין פלאטרברג, ומשפחתי אשטי, משפחתי ברוך מבינגן, שעליה תשפר סבתא מרימ בחשך. – כפי שהסבירתי מקודם, הצרפו אריה"ב לבנות הברית כמנה אחורי שהחלה הפלחה. אי-לכז יכולו משפחות אלו להיטלט מהתוافت לפני הסגירה המכועט מועלמת של השער. מכאן והלאה מתפזרים בני-המשפחה בעיקר לשתי מדינות: פלשתין-ישראל, ו-אריה"ב, עם תחנת בינויים קקרה של אחורי לי באנגליה. על זה נשמע יותר בדפים הבאים. תקוותי היא, שבני המשפחה בדורות הבאים ימשיכו במסורת, שבה החל אבינו היקר גראמן-צבי בכהה-יימר ז"ל. אף יהיה רצוי, שיימדו בקשר ע"ם סיחליפו בינויים את הדפים הנוספים של חוותיהם. רוחות חדשות נושבות, וכך יש פרצת המכועט מ-קוודשת, שאין נישואין בקרבנו מחוץ לבני ישראל. נפרצת הגדר של מרכזיות המסו-רת הדתית בחוויתנו היום-יוםית. אם עם ישראל ימשיך להתקיים? האם בני משפחות-תינו טוגנים, בפני התפרצויות אנטישמיות, כפי שהיכרבון מאז פיזור העם הי-הודי לתרומות? האם מדינת ישראל תביא כלב האומה לתקומתה הרוחנית והמדיבית, שלא התפללו אבות-אבותינו, – האם היא תנסה הנצחת להבטחת קיום עם ישראל על כל זה ועל עוד יותר ככל אולי בדפים סייכתו, כפי שאני מקווה, בני הדור. – רות הבאים. –

בזה אני מסיים חלק זה בכתיבתי. בהמשך אספר קצר יותר על עצמי ומעשי. זאת לא ע"מ לפחות אתשמי, כפי שכתב אבי לגביו, אלא פשוט כדי שבני משפחתי ילמדו מי היה אביהם מיכה, מדו ולאן הרובילה אותה דרכי לישראל ולא לאמריקה, בדרךם של יתר פני המשפחה. וודאי תחררו בכלכם, מי הלך בדרך הנקונה. בצד אחד פרצונות קשות, המסכנות את קיום עם ישראל בתופעות. אך הצד שני נושא השאלה: האם קיום מדינת ישראל סופתח לנצח? הרי שלחמת העצמות של מדינת ישראל לא נסתימה בשעת כתיבת שורות אלו – הווה אומר 40 שנה אחורי היוסדה. בוודאי יש לי סיבה להתגאות בבני, הם עומדים בבחן בעת מלחמה וגם בעת שלום, כאשר הם נתבעים לשירות בחזית, כמשפחותיהם בבית דואגים לשלומם לא פחות, מאשר הם לשלום משפחתם, לאשה. ולילדים, להורים ולאחים בבית. האם בני המשפחה המ-סועפת, הדודים וabhängigונם מעבר לים עדיין טבניים אותם, ואפילו מתייחסים בח-יוכ לטיסירות נפש זאת בשורות לעט?

שאלות קשות, שאין עליה תשובה בשנת 1989, שבת כתבות שורות אלו

ס ב א מ י כ ה מ ס פ ר ע ל ע צ מ ר

ת נ ד ע ת כ ר ע ר ר ה ש פ ע ת ה

בדףים הקודמים סיפרתי קצת על ילדותי ובוגורי. מה הניע אותי בעצם לבחור במלול אחר מאשר אחי ויתר בני המשפחה, שהגיעו לאלה"ב?

- שלשת גורמים הטבiano את חותם על רצוני לעלות לישראל:
- 1.) החיבור היהודי שבזכיתי בבית הורי;
 - 2.) שלילת זכות הקיום היהודי ע"י הנאצים;
 - 3.) השתיכות הפעילה לתנועת נוער היהודי.

על 2 הגורמים הראשונים עמדתי כבר מוקדם.מן הרואין שאתיחים למניע השלייש.

תנועת הנוער שפטו בתחום המאה ה-20 חיפשו בקרבה לטבע בכלל ובסיורים בחיק הטבע בפרט, דרך חיים טleshen. ב"כ רצו להשתחרר מהאפרוזופסות של המבוגרים, ולט-צוא דרך חיים הולמת לצעירים. תנועת הנוער היהודי הושפטו תכנים יהודיים.

בגיל צעיר הצטרמתי לתנועת נוער היהודי. כמעט כל סוף שבוע יצאנו לבנות: בחיק הטבע, אם ברಗל ואם באזפנאים, ומדי פעם הרחכנו גם ברכבת למרחקים. ערכנו טפושים עם נוער מערים אחרות, ובכך נקשרו קשרים אישיים רבים, טבעקבותיהם זכי-תי יחד עם חברי בחוויות נועדים יפות. הטוהר של סוף הטבע הוסיף לזה גרון-שלו. כל זה היה חלקה במפגשים תדיירים, שבהם העשינו והרחכנו את עולם התרבות שלנו בידן באמצעות ליטודים לא פורטליים, הן בעזרת מרצים מבחוּץ והן ע"י שיחות שערכנו בעצנו. רבים ניגנו ב כלי טוסיקה וגם שירות הייתה אהובה علينا. אפשר לומר, שבאמצעות כלי הביטוי העצמי אלה זכינו בוגרים יפים ומאושרים. סטננים נוספים של תנועת הצעירים מצאו אף הם ביטוי באורה חיינו. עדרה ל-זולת ומעשיים טוביים בחיי יום-יום היו נר לרגlinon. כפי שאפשר ללמידה מכל זה, הלו החוויות האישית והחוויות הקברוצית של בוטות זו בזו, ורוח השותפות

(פוזחת. וחתופה בקרביינו.

צעירים יהודים, שללו את דרך הבוגנות, מצאו עפ"ה, אך לא תמיד, את דרכם בתנועת נוער היהודי. אם אצל מבוגרים הערכו לא פעם אדם על פי מעמדו הכל-כלי או על פי מוצאו העדתי (יהודי-הערבי לעומת יהודי-הטזרח וכד'), לא נהנו בקרב תנועת הבוגר היהודי. המפגש החברתי היה רחב ביותר ולא מוגבל.

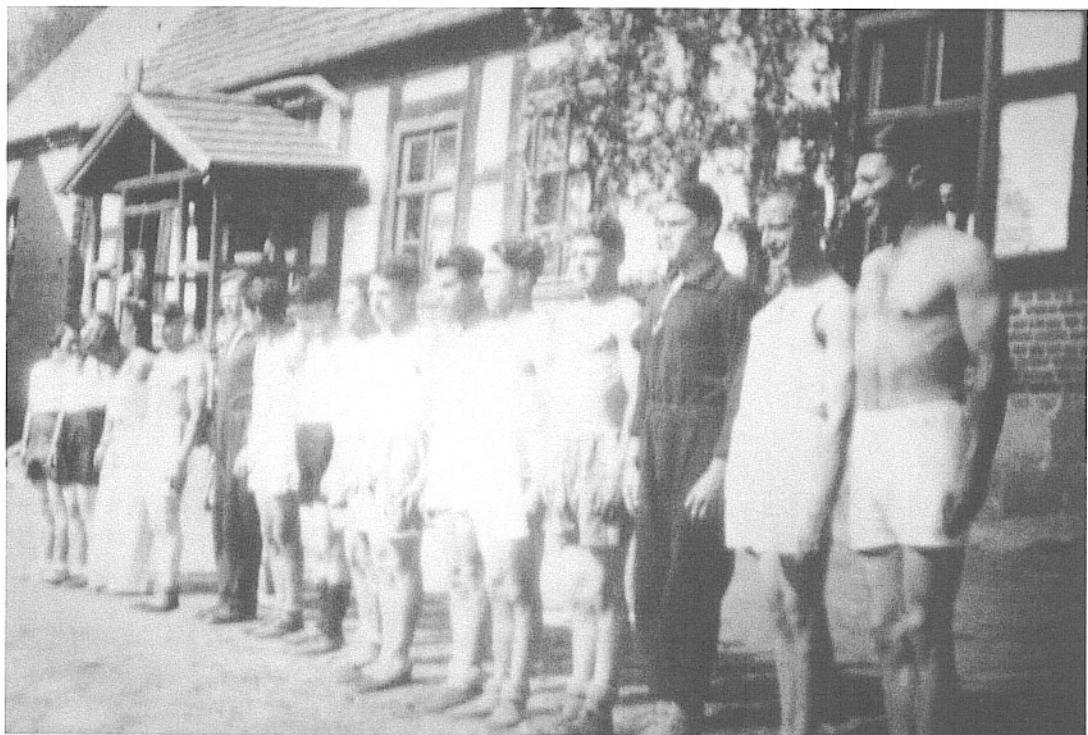

מיכה - מימין

מיכה - מימין

בתנועת הנוער ובהכשרה

1935

בטייל

הנורע בא מכל שכבות האציבור. מעד הזמן היה החלץ כה רחוב שנאלצנו להטביכם להצדרף כבר סג'יל 11. בערים הגדלות היה ביטוי לדעות פוליטיות ע"י התדר-
גנות בתכניות שוניות, והתפתחה אף תחרות על הפרט או על סכימ' סלים.

בעיר הולודתי הייתה לפעלה קהילה אחת, כמו בעירם אחירות בגודל מפואר ובה-
עירות קטנות יותר. היה בה רב אחד וחזון אחד - בקיצור, נושא תפקיים שנדנו
את כל הקהילה היהודית המקומית. כי' היה גם בטה לבני 18 פלוס וטסגורת לא-
עירם יותר, שהשתיככה לתכניות הציופים היהודיים. תנועה זו התאחדה ב-1934 עם
הטכבי הצער ונסאה מאז את השם P.D. החכבי הצער. איחוד 2 התנועות התבצע
על פ' מועצת התנועה, שבה אף אני השתתפתי כחבר סן המניין. בעקבות איחוד זו
נוצרו קשרים גם מעבר לגבולות גרטניא ועם המזוכירות העולמית של הנורע,

עקב עליית היטלר לשלטון נסגרו בפני יהודים גם השעריהם של איגונאי הס-
ורט הכללים. עם תפניתן לצויניות הקטנו גם בעירנו אגודה ספרודס "המקבי".
 טבוגרים בקהילה לא ראו בכך יפה פניה הנזער לצויניות והקימו אגודה ספרודס
נוספת בשם "מגן" (LD/ACH). כך החל בקהילה זו אولي בפעם הראשונה טבק על
סודות פוליטיות. נראה לי, טבק זה היה הכרחי כדי להבהיר לכל אחד ואחד,
שהאידיליה הקודמת הסתיימה, ואמ' היה צורך לזעוץ את העולם הרוחני והקיומי
של אטול ע"מ להוציאו כל פרט מסלילות כלשהן.

עם חוג חבריי הייתי טוערב ביוטר במאבק זה, שהגייע אף לתיגרת ידים. מה-
דים ספרנסי הקהילה לא היו מסובלים "לקראן נכוון" את המפה והמשיכו להאבק
צויניות. כמעט כל הנורע עד גיל 18 עמד לצדדי במלחמות נגד עולם ההתקפות
סל "אגודת יהודי ברמניה" (K.J.). טבק זה היה אופייני לסתורם בקהילות רבות,
לערי הוכחים. אידורי הימים את צדתו. אך המהיר היה כבד מאד.

לנורע המקומי, כמו במקומות רבים אחרים בגרמניה, היה רק הטענה את עוז-
לטו החוויזתי והרוחני ליד בית ההורים, שעד לעתים קרובות בחומר אויבים ו-
לא תשובה הולמת לסתורם. סותפות הגורל הביאה בכל שכנות הוביל לדיידות חינוך,
שאולי רק בתנאים דאע' יכול לאטרח ולהתפתח באינטנסיביות עצאת. כאמור חדרה
יותר ויותר ההכרה של "אין תקוות" להפטן חיים תקינים, החל כל אחד ואחד לח-
פש לחפש מקלט מעבר לגבולות גרטניא. הה תפורה רזרת הסופית של הקהילה מתוארת
היאט בסיפור של אהוטי לי על ייל ייל ה נ ד ר ל זו....

את חוק ליטודדי בבייה"ס סימטטי בוגיל 18, כפי שהוא אוז מקובל לגביו אלה שלא הפסיקו לבחינת בוגרות ע"מ לסתור באוניברסיטה. החילוותי לעבוד כסוליה בחברה ספחתית של האחים וולפגאנג (Wolfgang A.G. Gebrueder) באופננברג, שהעסיקה כ-100 עובדים. לעומת זאת עבדו כסרותה הרבה יותר אנשיים, כי רוב הסוחרת נסורת לעיבוד סופי בעיירות סמוכות למשגורות, שיכלו באופן זה לזכות בהכנסה כספית על ידי עבודתן הרגילה או בעונת המתו בשדה. גם למפעל היה הטדר זה כדי. בחוסכו הווצאות סואיליות ואירגוביוט. החברה יצירה תייקי נשים מבוד והצלחה מאד בעסקים. עבדתי שם בסלוס מחלקות: בהוצאה סחורות מהמס, בחלוקת הדוגצאות ובחלוקת החשבונאות. ע"י עיסוקים אלה הקנית לי עצמי ידע וטעם טוב בבדים ובהרכבת צבעים וגם בדזריזות חשבונאות. שירתתי בחברה זו מ-1930 עד סוף 1934. סימטטי את עבודתי כטהגעה למסקנה לצאת להכשרה חקלאית ע"מ להתקonen לעלייתו לאדץ ישראל.

לא היה בכון לנמר, שהעובדת במפעל הייתה כל תוכן חי. הרי גיל 18 פלום הוא גיל ההתבגרות, שבו צער מעצב את אישיותו, וסודה התענוגות וסודה פעילותו הולך ושתראב; הוא אף טמץ למלוד ולבטט את דיעותיו; הוא קשור קשרי-ידידות לא רק עם בני פינו, אלא גם עם הפין الآخر.

כל זה גם אני עשית. עסיתי בספורט והתאמתי במיוחד בשחיה; ספורט שאחוב עלי, גם היום בהיותי בן 75. המשכתי בשיעורי פטנתר ושהנגינה אני עדין נהנה; הרביתני בקריאת סיפורות טוביה. זמני וראשי היו הרבה יותר פנוויים לחוויה שבקריאה, כי סרם הכירו את הטלוויזיה. אהבתי את אהבותי הראשונאות. ביקרתי בחזנות גאטראן וזכהתי לראות לדראונגה או פרה. בקייזר, חוותות נוערים יפה, שהסבירו לא מעט את חותם על אופי אישיותי. הייתה עדר וגם פועל בפוליטיקה במיוחד לאור המתרחש ולסתפות מסביבי. בבקורי הראשון בברלין פקדי את בית הפרלמנט הגרמני, וזכהתי בעזות נסיא מדינת הסן להשתתף בישיבה סוערת של ה"רייכססטאג"

מחסובתי ופעילתי היו נתונות במיוחד לתנועת הנוער. הייתה מרכז הסנייף ו- פדריך הקבוצה הבוגרת. קשה לתאר באיזו אינטנסיביות השתתף הנוער בכל הפעילות. יותר. הסנייף היה ביתנו השנוי וקשרנו קשרי ידידות, שנמשכו במרקם רבים לאורך כל חייהם. לכולנו היו שנות אלה, במיוחד בטילוב עם סיולי סוף השבוע, בין היפות של חינוך.

בזכות פעילותם החינוכית רכשתי ידע ובכיוון, וראיתי זהה יותר להפסיק דברי בחיים. שיחק לי המזל והיו לי הזדמנויות לנצל נטייתם הטבעית הזאת.

בעבודתי במפעל הרווחתי בפעם הראשונה כספ. בפרוטורת נוספת ציתוי ע"י שurat עבורה נוספת וע"י קניית מצרכי מזון לשכנים. בהיותי סוליה היה זה אחד מטה-קיידי. חסתי סכום כסף נכבד, כי הוריד לא דרש טנני השתתפות בכלכלה הבית, כפי זה היה נהוג בזמנים רבים. לפרט שטচורתי הייתה פחרתת מזו של אחיו הבכור, הזרק הניל פדי פעם לגמול חסド טנני, כי אהב לחירות "בגדר".

יחסוי לאחותי לי היו טובים במיוחד. היא הצעינה בירפה. היה לה (ויש לה עד היום הזה) לב חם, אך גם מזג סוער. הורי היו נתונים בראש ובחשבותיהם לעסקים, ולעתים קרובות הזרקו להשפחת עלייה על מנת לדשן אותה.יחס קדבה זה מלואה אורתו כל הימים. טוב-הלב שלה מזא את ביטויו בין היתר בתנאות שהיא מעניקה בכל זאת-דמנות. היא זוכרת כל יום הולדת לא רק במשפחה הקרובה, כי אם גם בחוג חבריה, וזה חוג זה הוא למחרי לא קטן. רוחב ליבה בא לביטוי גם בשעות יפות וגם בשעות קשות.

בנפורדי הייתה לי נשייה רבה לדת. הרביה לברך בבית הכנסת; אך קהילתנו הייתה ליבראלית למדי ולא הזרק לי להתבסס ליטורים רציניים ובהעתקת ידיעתי ביהדות. בשלב יותר מאוחר התרחקתי מהדת. עוד אפסוד על הסיבות לשיבורי זה. אמרנתי באלהים היה שופעת ביותר מאישותו של הרב המקומי, הרב ד"ר דינטן. 50 שנה אחרי פטי-רטו, בשנת 1989, הוזכרתי ע"י עיריית אוונצלאך להשתתף באזכרה לאישיות דגולת זו. איטיב לתאר את דמותו בהאה מדברי אזכרה שנשאתי בהזדמנויות זו לפני קהל של 300 איש מכל שכבות האוכלוסייה וביניהם כפובן גם ראש העיר:

"בחרדת כבוד הנני מנסה להקדיש מחשבתי לרב ד"ר דינטן ז"ל. זאת במיוחד מסומס אני אחד המועטים בין הנאספים שהכיר אותו. אולי זאת בכלל העזה להגיד שמי-שהו הכיבת את ד"ר דינטן. הוא היה בעל אישיות פופולרית, שידע לטמוד תמיד על מרחוק; אך מן הצד השני לא זו בלבד שהכירו והעריכו את הרב שלנו, כי אם ניתן לומר, שבמידה רבה "חו אורתו".

כאשר נסא ד"ר דינטן את דבריו אל קהל הדרעים, הייתה זאת חוויה עבורי כל קהילה. זאת במיוחד בערך החביבים, כאשר אף אחד לא רצה להפסיק את פרצת-פיו. נאומיו התקשרו תמיד לרעיונות נסוביים והוא חביב לפרסם. הם עוררו את קהל כאזינו להרהוריהם ואף העניקו כוח וסעוד לחמי יום-יום.

בパパ活 לאחור נוותה אדם לראות דבריהם רבים באור ורור למדרי. רבנו ז"ל עמד בראש הקהילה בתקופה של האינפלציה הגדולה בשנות ה-20, שטרצאותיה היו הרסניות. פעילים רבים פשטו את הרجل, עצמאיים רבים הפסיקו את מקור פרנסתם, וסתיבות רחבות של האוכלוסייה היו קורבנות של אבטלה עצומה. מהתפתחות זו נפגע כסובן גם אזרחי העיר היהודיים, כתוצאה מהעטדה המרכזית שמילאו בחיה הכלכל. רבים חיפשו בזמןם קשיים אלה תנחותם באסונותם אלוהים. מילות עידוד של רבנו נתנו להם חיזוק. כך היה גם בשעות קשות של אבל במשפחה או על חבר יקר.

אך מן הראו, לחסוב בהזדמנויות זאת גם על השעות היפות של החיים. בחרוניות הרא מצא מילימ הולמות לזוג הצער בעדיו הראשוניים. כי"כ אני נזכר בדבריו שהופנו אליו ביום הבר-מצווה שלו אחרי קריית פרשת השבע ופרק מההפרה. אני אף נזכר בבת-מצווה של בנות הקהילה בשלוחתיהן הלבענות, שהיתה להן לחורייה גדולה, וכמברן גם להוריהן ולקיהילה כולה.

מה שאיפין את ד"ר דינמאן במירוח הדתיתו מכל פולחן חיוני כו חיפסו (ואף האפינו לפניו) אחרים את הביטוי לאסונה אלוהים. היסודות האתאי בדת, החוויה הפנימית האמיתית – הם סקבעו בעיניו והוא של ומאס בפרוזות ר' קות מתרבן. אך הרבה הייתה סובלנותו כלפי כל אדם ואדם ובהבנתו את הזולת. רבנו מצא ביטויillion לאייסותו בתפקידו. הוא סייר את קהילתו עד שחדלה למשך לחתקיים עם שריפת בית הכנסת, והמשיך עוד מעבר לזמן זה עד מועד עלייתו ארצה.

אשתו הייתה דואיה לבעל כזה. היא העיבר להבין אותו והיתה נאמנה לו בכל צעדיו. כמו בעלה זכתה גם היא ליחס של כבוד מכל אנשי הקהילה. בדרך הצנועה הייתה ملي דינמאן פעליה במירוח במיסור הטוציאלי. כל מישבא ברגע עם ד"ר דינמאן ואשתו הרגיש בהרמוניה ובהתאה שחו בינה בני הזוג הנפלא הזה.

טעות קשות ומלחמות עצבות עברו על האשה, כאשר בעלה נטה פעים באופן אכזרי ביותר לטחנה ריכוז. גדול היה סבלו בירודעה, שאינו מסוגל לסטת במאצחים פיזיים אלה. ודאי יס להצער שאף הם ראו, שפעל חייהם, קהילת אופנבאך על כל סודותיה, התפרק בטרagiות עצאת."

כ י ר מ ת ק ר פ ה ב ח י י

שבת הבאריךרט (החרם) באפריל 1933 זיעזעה אוטי עד עומק נפשי. הייתה זאת הפעם הראשונה, שלטונו גרמני יוזם במג'ידיו החרפה מאורגנת באמצעות קבוצות הסער של המפלגה הנאצית לאזרחים שויזריאוט, שהיו לפיה החוק זכאים לכל הגנה בעת הצורך. המשטרת נעלה כליל מהאורפוך. כריזות לפני חנויות היהודים תבעו מכל גרמני להפסיק ללקוחות אצל יהודים או להיזדקק להם לצורך כלשהו. זקייפים נאציאים התיצבו בכל כיסות לחבויות האלו, והסדריות לפניהן לוכלכו בצבא שמן. מדי פעם הוכרחו בעלי-החנויות לנוקות אותן בדרך משפילה ביותר. וכך גם לידי משפחתיו, שנאלץ על ברכיו לzechח את הבלטות בעזרת מברשת טינכרים, כשהאספסוף מסביבו הסתכל בהנאה על המצח. הושפלו כולם הספלה מושלמת. זרועותי רוגם הבנתי באותו הרגע, ספרק בחמי הסטיים, וושאין יותר מה לעשות לייהודים על אדמות גרמניה.

הייו אמנים אירופיים נספחים שחיו סטקה זו. הראשון אירע במקום עבודתי. ביום בהיר הופיעו שם אנשי ס.א. שריכזו את העובדים היהודיים במרתף המפעל בהאשמה של תעומלה אנטיא-נאצית. בעל המפעל, קצין במח"ע הראשונה, התעורר וראף הצליח בגי-רוש הנאצים ממפעלו.

סקירה אחר קרה לי ברחובות העיר, כshallacti במדי-זרופים لكن התנוועה. עצר אוטי צפיר מ"כעיר היטלר" ושאל אוטי על אופי המדים שאני לובש. הוא זהה אוטי, שאם יפגוש אוטי פעם נוספת בתלבושת זו, יסתויים הדבר בכיר-רע. נפגעתו במיוחד, כי רשיון של השלטונות הקנה לי זכות פורמלית לשאת את מדי-התנוועה.

והנה סקרה נוספת: באוגוסט 1933 ערכה התנוועה מחנה ארצי, שבו השתתפו כ-1000 חביכים. בציגיות גדולות הקמו מחנה אוהלים לתפארת ליד הכפר "אליפרינגן האציגן". (עד היום אני נזכר בפגישה בקרבת המקום עם כת "שומר שבת נוצריים"-אנשיים עדים-בeye-נפש ובחמדים במיוחד). ביום השני של המלחנה התקבלה אזהרה נאצית, שלום חביכי-נו בסכנה ושה"נתקלל" מיד. אחוריותנו על שלום החביכים העזיריים הייתה גדולה. אחרי התלבשות קשה פיזרנו את המלחנה, למחרת שהיה היתר ברשיון לקיום אותו. אך מה הייתה שורה הבטחה נאצית בכלל, וליהודים בפרט. אכזבתנו והפגיעה בנו היו גדולות. היום יים של קיום המלחנה היפה נכרתו עמוkorות בזיכרוןם של כל המשתתפים. היה זה המלחנה הארץ-האחרון של תנועת הצופים היהודיים - המכבי העזיר על אדמות גרמניה.

ל ק ר א ת ח י י מ ח ד ש י מ

אידועים כגון אלה סיספרתי עליהם מקודם הצברו לתהיליך הארץ, שהביא אותו
לסיום הדרך, שהלכתי בה עד כה. לא זרktti הכל ביום בהיר אחד. ראשית, היה לי בית
הורים חמ. ב"כ הייתי פעורה בחיי ציבור על כל מאבקיו לעתיד גרמניה, ומלהך היה-
בתקوت דרש את זמנו. קשייתי לסניף התכוועה במקום היו מגפוניים, וראיתי לעצמי חובה
להבטיח המשך פעילות תקינה. היה גם חוג חברים וחברות שלא היו קשו אותו יחסית-
ידידות. בעוריהם. אמם כל זה החל אייכשהו להתפרק.

בינואר 1935, בהיותי בן 20, עזבתי את בית ההורים ע"מ להתרבע לארץ-
ישראל, שנדראתה בשעה זו ליהודים רבים מולדתם הנכספת והחדשה. היה מקובל עליינו,
פעילה לישראל תובעת מאייתנו נטילת חלק בכיבוש האדמה השוממה. ידענו על ביצות
ועל הזנחה הרבה. אך מי היה מסוגל יותר מאייתנו, הצערדים, לעסוק לשינוי מצב זה.
הבנו שרק אדם עובד אדמה יבשיך את קיום עם ישראל בארץ.

הושפענו מאיישותו של א.ד. גורדון. זאת, הן בזכות דרגתו האישית והן בזכות
כתביו. הוא עלה ארזה בגיל 45 והחל פיד בעבורה פיסית במושבה פתח-תקווה. יתרה
מאוחר לאם-הקבוצות, לדגניה א'. בהשquet עולמו התמזגו ציונות וסוציאליזם. אך הוא
התנגד לתורת פרקס, בין היתר משום של פי דעתו שלחמת המודעות ומצב העם היהודי
הם ניגודים מובהקים. דמיון רב היה בין הבנת ערכי החיים של הסופר הרוסי
סולסטוי ולבן תפיסת עולמו של גורדון.

היכרנו גם את התאוריה של בורוכוב, שתיאר בעזרת "תבנית הפיראמידה" את המצב
העגום של המבנה המקצועני של עם ישראל. משך שנים הגולות נסגרו מקצועות מחיה
רבים לפניו היהודים, שהוגבלו גם ברכישת קרקע. אי-כלך תיאר בורוכוב בכתביו,
שבו בזמן שבאים מתקנים האדם העובד והאיכר הם היסוד הרחב של הפיראמידה
המקצועית ועליהם מtabסים כל יתר המקצועות, הרי בעם היהודי אנו עדים למצב הפנו
באותה העת התנהל בתבונתנו ויכוח ערד, האם הקבוצה היא הדרך היחידה שאנו נת-
בעים לבחור בה. ומה יחסנו למושב ולמקצוע כגון רופא? أبيיא כאן סיכומים אחדים:
"תחיית האומה מחייבת פרימאט לאומי" - הורה אומר שבין העם והארץ קודם לכל עניין
אייסי... התמים בקבוצה מהווים ביוזם הולם לחולצות... הקבוצה הארגונית מאפשרת
חיי חברה אינטימיים וטוראות את האופי ואת הציפיות של תבונתנו יותר מאשר הקי-
יז הגadol; אך הייתה גם דעה, שקיים תפקדים חלוציים מחוץ להתישבות החקלאית."

א ל ט ק ר ב ה

כל האמור לעיל הביא אוטי למסקנה, שולי' להתקבון לעבודת כפיים. השגת צרטיפי-
קאט (רישון כניסה לישראל) היה אף הוא סותנה בהליך זה. מספר רשיונות הכניסה ל-
"פלסטיין" דאז היה מוגבל ע"י השלטון המנדטורי הבריטי בטורק"ס "ספר לבן" שהוציא
בעקבות זאת אורוות של סוף שנות העשרים. הצרטיפיקטים במסרו לחולקה לסרטנות הי-
הודיית. היו רישיונות, שנמסרו באמצעות אידגון "החלוץ" שמשמעותו איגון גג לתנויות
חולזיות. סוג זה של צרטיפיקטים שימש את אלה שהתקבנו לעבודה הנ' בחקלאות והן
במלאכה. כך העלו חולזים ארזה, שעבודת כפיים לא הייתה זרה להם לחלוויין.
בבראי להכשרה חקלאית באטלקרבה ה策טרפת לחרוג מഗשיים של תנועתנו. נפגשתי
עם גרעין העלייה הראשון. אך חבריו עלוי ארזה לפנוי, בין היתר מסרם שנדרשתי
להישאר בגרטניה לעובדה חינוכית. נפגשתי גם עם חבר הגרעין השני. מלחינות ר-
ברות היווותה ההכשרה חוותה חברתיות בלתי נשכחת. עבדנו די קשה וגרנו בתנאים פרדי-
מיתביים למדי. אבל כצעירים לא הרתינו אוטבו תנאים אלה.

לא הסתפקנו בעבודה בלבד. אחרי שפوت העבודה למදנו עברית ותולדות הציונות,
קיימנו שיחות חברה ותקבון ככל האפשר לחוי קומונה. הסכלנו ללמד את הקשיים
ਸמთודרים בחווי-יחד. העיקה עליינו בסקט הקירבה היתירה והציפיפות ששרה בלבנה.
העבודה עם בעלי חיים הייתה לנו, בני העיר, חדש וחוויה גם יחד. למදנו לטפל
בסוסים ויצאנו איתם לעובדה בשדה. היו 2 עובדים לא-יהודים שהדריכו אוטבו בני-
دون. למදנו לחולב פרות וכייד לעבד את החלב לגבינה ולהמאה. חיוריינו לידות
עגלים ונפתח לנו גם זה עולם חדש. טיפלנו בתרגולות ו"עדרנו" להם במז ידינו
בהתלת ביצים. אף חזירים גודלו בחווה, אך רובנו נמנעו מאכילת בשר חזיר. הסתפנ-
בשיחיטם ובחכנת נקניק. הוכשרנו בפיקוח סלעים ובכריית עצים, לנסר את גיזרים ב-
סור יד ולהכין בגזרן עץ כחומר להסקת תנורים. בשלה החווה השתרע גם שפה בחו-
רף. במקושים שברנו את הקרח לגושים, שנשמדו בסוכות לצרכיהם בחודשי הקיץ החמים.
קסתנו תפוחי-עץ; התנסינו בקצרה בחרמש וhabano את התבואה בעגולות, לאחר שהעמסנו
אותה בקלשונים ופרקנו אותה בגורן. אחר-כך דשנו את התבואה במכונת ידייש. עבודה
זו הייתה בסיום אהובה עליינו.

כמובן שהיו לנו על יד העובدة גם חוויות בלתי נשכחות בוגרנו. בכלל, חי חברה היו אינטנסיביים. בשבותם טילנו בירורות הסביבה. המפגש בין צעירים וצעירות שב-רובם לא הכירו זה את זה קודם לכך, עודר לשיחות על נושאים שפדו ברומו של עוז-לסנו, ולאלה היו לא-מוסעים בזמניהם סוערים דאץ. הרבינו לבקר בכפר הסמוך אצל מ-פחיה יהודית, והפסנתר שלו משך אותו לא רק להשמעת מנגינות, כי אם לשירה בצדות עד פעות החושך. בתחילת חיבורו פרידל רובינשטיין (רבן). לאחר שהוא עזב כדי להצטרף להנהלה בברלין, תפsti אני את מקומו. היתה גם קופה משותפת, ומתקים מה-גייעו מbulletini ההורים נתנו אצלם כולם בمسئולם בסבר פנים. רובנו היינו ברמה אינה-סקוטואלית נארתת וזה התבטא בכל מסורי החיים.

בעל החווה היה איכר מושך באדרתו. הוא וכל משפחתו העניקו לנו את אוורית הפטשות של פסק המרווח כמה קילומטרים מהישוב הקרוב שכנה ב"אלטקרובה" ומסמם יצא גרעין המייסדים של מעין (לימין צבי).-

* * *

בינואר 1935 בקרתי לבהן מבחן הינה לעליית נוער. בקריאת בלתי צפוייה זו סיימתי את ה�建ת החקלאית באלאטקרובה. ביהלומי את המבחן יחד עם רות רושין בחודש חקל-לאית "וּרְדִינְקָל", שפדה ברשותו של מרטיין גרזון. פסק זה עמד על רמה חקלאית גבוהה. התכוונו שם חלוצים רבים לעליות ארזה. על רות ועלי הוטל התפקיד לאשר לעליה את התאמתם של 40 בניים ובנות בגיל 17-15 למסגרת חינוכית סגורה בקייזר. מקום היעד בארץ היה רמת דוד (עינوت-השרון). האחריות שהוטלה עליינו הייתה גדולה. הרי אם נפש-סול, נגע אולי את עלייתו של אותו צער, ובזה גם את הצלתו מציפורני-הנאצים. לכן הורגש אצל המועמדים מתוך נפשי. בכ"ז הצלחנו לייצור ולהשליט אוורית שובה ושמחה חיים. 40 החביבים שאושרו הגיעו בתחילת 1936 לרמת-דוד.

כאן המקום להזכיר פרק אחד המפעלים הגדולים של עם ישראל בכל הדורות. ניצלו באמצעות אלפיים רבים של ילדים ונוער. יוזמת המפעל הייתה רחה פראייר טברליין. כתוצאה סמאציה עلتה בשנת 1932 קבוצה ראשונה לכפר הנוער "בן שמן". דחיפה מכ-רעת ביתנה למפעל עם עליית הנאצים לשלוטן.

באותה העת קיבלה הנרייטה סולד על עצמה את ניהול עליית הבוער. אישיות דගולית זו, בת רב מהעיר באטסייר באראה"ב, הרכיחה את יכולתה במישורים רבים. היא הייתה בין מיסדות ארגון נשים יהודיות "הדים", יוזמה את הקמת מגן דוד אדרם ובית ספר לאחיות ליד בי"ח הדסה בירושלים, ובכך אפשרה א-תלות מצרעת מחו"ל בגדודן.

אך נחזר לנושא עלית הנוצר. ביחס השנים הראשונות נוצרה כל המכסה של 5000 אישור הכנסה של הרשות המנדטורית האנגלית. בני נוער אלה הגיעו ברובם לקיבוצים מפעל עלית הנוצר היה פעיל בכל אזור בעולם, שבו התגלתה מצוקת ילדים יהודים. יזכיר כאן "ילדים טהראן" ופעילות עלית הנוצר במחנות הפליטים בקפריסין או בצפון אפריקה ובהודו ועוד ועוד. בארץ לא הסתפקה עה"ב בחינוך של שבטים בחברת כווער, אלא אפשרה לפיה כישורים אישיים למושדי-המשך. מצדדים קיבוצים נקלטו ילדים בודדים בבתי-הספר. מסגרת עצמאית זאת התאימה לכך בירור. ילדים אלה אומצו במשות ומצאו בית חדש. ההורים המאמצים טיפלו בהם כילדים של עצם.

מספרם הכללי של חניכי עה"ב הגיע כבר בשנת 1955 ל 72000. עה"ב היקמה סמינר להכשרת מדריכים להוראה שבתחילתה הייתה חת שנתי, אך הוادرך א"כ לדו-שנתי. השתתפו בו המהככים המוכשרים מההתישבות העובדת. אני עצמי זכיתי להשתתף במחזור הראשון של סמינר זה. לימדו שם פרופסורים מהטירה הראשונה של האוניברסיטה בירושלים. שנים רבות הייתה קשור למפעל עה"ב במיטוריים שונים ואומוד על כך בהמשך כתבתי. בעלה"ב לא נפלטו ילדים חריגים. חניך שהזדקק לעזרה נפשית או רפואי או טרי- פולית כלשהי טופל לפי הצורך הטרך על הצד השורב בירור. אל-נא נשכח, שנוצר זה נאלץ לעוזוב את בית ההורים מאונס. וראי נגרם לו נזק נפשי רב גם לאור האין-ודאות על גורל ההורים, שלא לזכир כלל את אובדן הקן הביתי החם.

הבריאתה סולד הייתה כפין אם לכל הילדים האלה. בהירותה פדגוגית מעולה ידעה להנחות ולכונן הייטב את מדריכי-הנוצר, את המהככים ואת המפקחים של המפעל, שהיו ברובם בעלי שייעור קבוע. כל אדם שזכה להכיר אותה הושפע מאישיותה. לצדיה פעל שנים רבות הנם בייט, אדם כאריזומי ואחרוב בירור, והנס גרנבר (ירוחנן גיבת) כמנחה פדגוגי. חבר קבוע מein, עקיבא לוינסקי, פעל באותה העת מרכזים קומטא, פארים ועוד להצלת ילדים ונוער ועליהם ארצה. × × ×

עם סיום מהנה ההכנה לקבוצת עלית הנוצר גויסתי לשבורה חינוכית באזור צפון גרטניה. תחילתה גרתי בעיר ברמן והייתי אחראי לאזור מהבורג עד ליבק על כל סבי- פי התנועה שם. אחרי 3/4 שנה נתבקשתי לעבור לאזור ריין-רור. שם מצאתי אוכלוסייה הרבה יותר תומכת, שמאפיינת עד היום את החבל הזה. הייתה אחראי לסביבי התבו- עה בערים קלן, אסן, דיסלדורף ועוד.

במקום מגורי נקבעה העיר אסן. שם היה סניף תברואה חזק; גם תנועת הנוער האחרות היו שם פעילים מאד. באסן הייתה קהילה יהודית עסירה, שקיים ע"י בית כנסת גדול מרכז לבנער יהודי, שלדעתי היה היפה ביותר בכל רחבי גרמניה. את קיומיו הרווחתי חלקית בשיעורי עזר. שם כיהנתי כ-3/4 שנה. בנוספ' לפעילות הצרפתית לבנות הר-בה צפן בנסיעות ע"ם לקיים כנסים אזרוריים, יצאת לשיטולים ועוד'.

הרגשתי שהצלחה העירה לי פנים בשנה ומחזה של פעילות זאת. גם פה קשרתי קש-רי ידידות רבים. למרות האווירה הכללית שביננו ומצב הולך ומחמיר, קיימנו פעוי-לוט אינטנסיבית וענפה. אולם אולי יותר נכון לומר שלא רק למרות, כי אם גם בעקב-בות מצב מחמיר פעלנו במסירות, וסגרנו יותר ויתר את השורות. שותפות הגורל הבאה איתה בקרבת המבוגרים ובקרוב הנוער והילדים לגיבוש חברתי מעבר למופד כלכלי או מוצא עדתי.

אף על פי שאbetaי את הנוער שבקרבו פעulti ונהבטתי מההדר החיווי לפעילות הרגשתי, שעלי לסייע פרק זה בחיי וסוף סוף לעלות ארצה. ייאמר לזכות אבי, טאף הוא לחץ בכיוון זה. עד היום אני מלא הערכה והתפעלות מהורי שעובדו את שלחת ילדיהם לעזוב את גרמניה - הוא אומר להיפרד מילדיהם בלי לדעת, מה יעלה בגורו-רל עצם. מה הרגיסו בשעת הפרידה? כל ההורים האלה היו גיבורים. בוגדים נסביר טהו בלבם בשעות קשות אלו של פרידה. הרי אף אחד לא יידע מה יעלה בגורלו. וזה הצד השני של המטבח. אם כתבתי בפרק הקודם על שבר ליבם של ילדים שעזבו את בית ההורים פוקדם מדי ובלוי להיות מוכנים לכך מהhabit הנפשי, נעמד פה לפנינו גורל ההורים שנשארו ללא בניים ובמידה רבה ללא עתיד... .

ஸלט המנדט הבריטית על פלשתין הרציה כדי שנה מכשה מוגבלת של צרטיפי-קאסים וביניהם גם אישורי עליה למשפחות, בכלל אחד מהם יכול היה למסמך נפשות. גם לי הוזע צרטיפיקאט משפחה. לביצולו הייתי צרייך להתחנן, ולור לפרט את פין. אך זה היה מנוגד לכל תפיסת חיי בעת ההיא על מהות התקשרות לגאלית עם איש. לבסוף השגת צרטיפיקאט לייחיד. אחדים מבעלי שהסכימו להסדר משפחתי פור-סאלי זה נפרד שוב אחרי עליות ארצה כדת וכדין לפני בית דין רבני. עצם הטקס הזה הוא אחד המשפליים והמוגשים בມעדת חיינו הסודרניים וקשה להשלים אותו. לצערנו מדינת ישראל בפרט והיהדות כולה לא הסכימו עדיין להתגבר על אקט מבזה ומשפיל זה שזוג עלול להזדקק לו.

ביוולי 1937 חזרתי לשלשה שכונות הביתה על מנת להשלים את הסידוריהם שהיו כרככים בעלייתי ארצה ולשנות בפעם האחרונה בחיק המשפחה. כשהנה לפניהם-כן באצנו הוררי להחליף את מגורייהם, כי בעל הבית היה גרי. עתה הם התגוררנו ברחוב הראשי בבית שהיה בבעלות יהודית. אחיו היגר שנה קודם לאלה"ב. מכתביו למדנו, שבכנות שלושים של המשור הכלכלי בעולם היה קשה להתבסס. כמו בכל משפחה יהודית בעת היא חיפסנו מוצא להגירתם של יתר בני המשפחה. אך עדיין לא ראיינו את האור בקצת המכירה האפלה הזאת.

ב 3 אוגוסט בפרדתי בלבד כבד מהוררי ואחותי. האם אי-פעם שוכב אזהה לראותם? ... אחותי ליוותה אותו מאופנבן לפרנקפורט, ועזרה לי בהכנת חפציו לקרהון של הרכבת. לבסוף גם ממנה בבכי. היה זה אחד הימים הקשים בחיי. סוף הלילה הרכבת לנוף. במצב רוחן קשה לא שמתי לב לנוף היפה, כי ברגעיהם אלה כל שהיה קשור בגרמניה היה עיני מכוער. כשערתתי את גבול שוויצריה נסתמי לרווחה. בפעם הראשונה בחיי יצאתי לארץ אחרת. התעקבתי באוזל בבית כספי לעתיד. שם המשכתי לאיטליה ועליתני בעיר הנמל טרייסט לאניה "גוליליאה". על סיורנה נפתחתי עם חלוצים רבים שאף הם היו בדרכם ארצה. ב"כ עשית הכרות עם קבוצת נוער איטלקי ולא תארתי לעצמי לדגש שאף בארצם יתנוון באהד הימים לעם היהודי. נוצרה ביןינו אווירה של חברות. הם דיברו כטובן איטלקית, אך הבינו להפתעתם את הצרפתית שלמדתי בבית הספר.

התקרבנו לחופי הארץ. לפנינו התגלתה העיר חיפה, שבונופה כה מרשימים מסיפורנה של אניה. היו אלה רגעים יפים וمبוגדים, שהשאירו עלי רושם רב. בתשעה אוגוסט 1937 היה יום עלייתך ארצה - יום גדול בשבילי שבו החל פרק חדש בחיי. הייתה אז בן 23. בנמל המתין לי יוחנן קוגלמן בנצח קבוצת מעין המתקוממי להצטרף לכל האפשר מהר לגורען, סאת חבריו הכרתוי מההכרה באלאטקרבה. אך נאלצתי להתעקב בבית העולים, בבת גלים שבחיפה, וניצلت את ההזדמנויות לפגוש את חניכי ברמת דוד. בשנו-בי לשם ציפתת לי הפתעה בלתי נזימה. מסדרתי את הארכודיאון, שכה בהניתי לבגן עליו, לשמרת חפצים באותו המוסד. לצעריו הרוא נעלם ממש ולא ניגנתי עליו יותר. אך בראותך את נוף הארץ שכחתי מהר את האבדה. חשבתי לראות שמה ועזובה. לטעמך בתגלתה לעיני הארץ ייפייה - פרדסים וסדרות ירוקים ומעובדים היישב בדרך מ- חיפה לת"א ומשם המשך לרוחבות. פה פגשתי 2 חברים. אתם הלכתם לקובצת "מעין".

ב א ר ז - י ש ר א ל
= = = = = = = =

כ ש ר ב י ל " ר

פלורגת העבודה "פאין" שכנה ליד "כפר נילר" בקרבת המושבה רחובות. (ביל"ו – דאסי-תיבות ל"ב בית יעקב לכור ונילכה", סימנת צעירים יהודים ברוסיה שהתרגנו אחרי פרעות 1881; 14ביבלים עלו ב-1881 לא"י וואהרים באור רבים. הם היוו את העליה הראשונה והתיישבו בראשון לציון ובסדרה). כל מקום ייסוב שהוקם היה לו תפקיד הוגנטי. ל"פאין" נועד לטעור על קטע דרך לרשלת ועל העורף לרחובות. הדרכ אלינו לכפר ביל"ו חצתה פרדסים. פיתחנו שם נקודת חסド שכלה בין ירק ולול הספקה עצמית לא רוחק מאייתנו היה משק הפועלות "עיננות". רובנו היו דוקרים וביתחנו קשרים אטיצים לבנות עיננות. אך תנאי-בשחור הקשו علينا לחזור לביתנו בשפות הערב המאוחרות. הבנות או אנחנו נאלצנו לשחות כאורחים הדדיים אלה אצל אלה. חיינו החברתיים היו אינטנסיביים. למרות העבודה הקשה הריבינו לركוד עד אור הבוקר. תרומת הפנסטר שלנו הייתה גדולה וגרזון גרזון ואני לירווינו את הריקודים במני-גינות. בני תבועת נורא מהעיר אהנו לבקר אותנו והושיבו לאוורית הנערים, שנמ-שכה לסרוור גם אחרי העליה להתיישבות.

מצבנו הכלכלי היה בכרי רע ולעתים קרובות חסירה פת. לחם. הסתפקנו בחצי ביצה ואמ' היא לא במצבה בכל יום. הייתה תאורה ש 5 זיטים שוויים לבייצה... – ממה התפר – מסנו? מעבודת הרוץ שלא הייתה בשפע, ועליה הרבה אינטנסיביים רבים בלשכת העבודה – בערבות. מקומות העבודה היו עד למרחק של שעת הליכה ויתר. הקצנו לנסיעה באוטובוסים 2/1 גראש. אך בהיותנו רעבים העדפנו לקום סוקdem ע"מ להרווית בהליכה 2/1 גראש ולקבות דג מלוח או חלבה. התחרתנו בערבים שהיו מנוסים בעבודת כפאים ורדי-גילים לתנאי-הקלים.

יום העבודה הראשון היה בבניין. בעל פרדס צעיר בנה במו ידיו בית אריזה. אני "סודרטי" לעבודה אצלו. בעבודת בנייה לא התנסיתי מוקדם ועל פי בגדי העבודה הבנו-קיים, וחלשו הלא שגורדה בפי, אפשר היה לחוש, שאיבני ותיך בארץ. בעשיות הבטן התלכלכה ידית האת ובכך נגרמו לי פצעים. בעל הבית שאל אותי על כסרוبي בעבודה. השבתי לו שאבי מנוסה בעבודה וכבר זמן רב בארץ. לא רציתי שאשלח ביום עבודתי הראשון הביתה ובזה הצלחת לגאותי. בעבודתנו בפרדסים נהגו לשלבנו בין ערבים הווה אומר שורה לערבי ובסורה הסמוכה יהודי. עשינו כל מאמץ להשתנות אליהם

בעבודה בסוריה. ערבי לידי חס באיזו יסודיות אני עוזד את האדמה. הוווא בtan לי להבין שאני משוגע, והראה לי "עידור טורקי" – הרוה אומר שפיקת אדמה טריאה על פני בור ההשקה, שהשאירה רצם של עשית עידור כהלה.

עד היום אני מתגאה שעבדתי בסילילת הכביש הראשי במושבת רחובות. בתחילה טי – טatti את הקטע המירוע לסליליה. הוחכתי את עצמי בעבודה כל כך שמנעל העבודה שי – בז' אותו כאחראי למוכבת הסליליה. כאן הרווחתי כבר 25 במקום 20 גרש ליום.

השתדלנו שההורוי והאוורירה בקבוצתנו יהיו סופורטיים. התמדנו בקבלת שבת והא – רוחה המשותפת הסתימה בתפילה מזון בנוסך מוקדר שלנו. בראש השנה קיימנו אס – פורת שבתיות, שהתנהלו ברובן בגרטנית, כי לא ידענו להתבטא כראוי בעברית. בקבלת חברים נידון כל מועמד בחומרה יתרה, פנוי שדגלו בקבוצה אורגנית, ולא רצינו להפתח לקיבוץ גדול ופתוח לכ"ל דיכפיין". עדיין הגיעו אליו תברית – תנועה מה – גולה ולא היינו מודעים לחומרת הביקורת הצפוילנו לנו מחר"ל.

זרם חסTEL לא הגיע אליו. ביטח בישלו ב"פרימוסים" ואיזו קללה הייתה זאת. הם כבויים באמצעות הבישול ואז הסירחו התפשט על כל הסביבה. מדי פעם הרגשנו באוכף את טעם הנפט, שים כחומר הסקה לפרימוסים. במגורינו קראבו ולמדנו עברית לאוצר מנורות נפט. מנורת "לוקס" חזקה האירה לנו בחדר האוכל והיתה זאת זכות בלעדית של החבר הוושקה לטפל בה. הוא גם חילק יומם לכ"א את מכתת הסיגריות ולאחר הקלו לא פעם על הרגשות רעב. בניגוד לנוהל בקיבוצים אחרים שמרנו על ביגוד אינ – דיבידואלי ולא הפכנו את מחסן הבגדים לכלבריניק מסותף. בכלל שמרנו על הזכוויות ועל ערך הפרט למרות היוטבו קומונה.

עם עלייתי ארצה שיניתי את יחסיו לעיני – צבא. השכתי להבין שעלינו בלבד לה – גן יומם ולילה על חיינו. הבושה לא היה פצעיים או מיליטרים, כי אם קיומנו הפה – זי. פיד אחרי שהגעתי לופיע ליידוני להשתטש ברובה וכעבורה זמן קצר יצאת לשמירתليلת. באחד הלילות הראשונים שמרת לבדי ושמעתה מדי פעם רשות. לא ידעתי אם זה אויב המתכוון לחדר ל"מחנה". כל הלילה הייתה בפתח וסקلت אמ לירות בכיוון המדאיג. בעלות השחר הוקל עלי בראותי, שנתקע בגדר דף נייר גדול... –

ב 1937 החליטו מוסדות הלאום לחזק את גבול הצפון באמצעות יישובי ספר. דאס אירגרון "האגנה" יצחק סדה בחן ובתר בעצמו את המועמדים. רציתי מאוד להctrף למ – שימת העליה ל"חניתתא". לא אשכח את הדמות המרשימה של יצחק שלה. אבל לא היה לי

שם נסידן צבאי. הצעירתי שגפנע ממי היה בין מקימי "חניתה". יצחק שדה בחר בשני חברים שאחד מהם, פמפה, הגיע לפרסום הודותamusי-גבורה רבים בתור נגה שמר על הקسر בין חניתה לבין נהריה.

זמן קצר לאחר מכן נדרשו לוגיסטים חברים להקמת גדר הבטחון בגבול הצפון, ולכפר החורש לטסירה על חייהם של החלוצים שייצאו לעבודה בשדה. כמובן קי-בלנו דרישות אלו בחירוב. ראשית כל מסום שריאנו בשמייה ובאגנה תפקיד עליוון, ו שנית מסום מצב העבודה הקשה, שלא אפשר לבז למצוות ספציק עבודה, ויציאה זמנית של חברים הקל על התזונה היום-יום של הנשארים.

בכפר החורש זכייתי לאימוני רובה ולאימוני שדה יסודיים. לצערנו אדם בישראל מזדקק להכשרה צבאית לכל אורך חייו. יום יומן צאנו אחרי בדיקת הרובים בשורה עורפית לגבעות באזרע נצרת כדי לשמור על חי החברים, שארכו במחשת סוסים את הסודות, קטפו פירות, ביצרו ענבים, מסקו זיתים ועוד. היישוב הזה בסביבת נוף נח חבריו היו בוגרי תנועת גורדוניה מפולניה. אי-הlicoוד החברתי הביא יותר מאוחר לעזיבות רבות ולבסוף יושב כפר החורש מחדש ע"י גרעין מכבי הצער מהרונגריה. תוך היותכו שם נדרשו להפריש 2 חברים לנקודת ספירה "רמת השבויים". מיקום היה בין יוקנעם לבין עין הסופט. התנדפת למסימה זו עם עוד חבר והזמנתי לשפר את כישורי הצבאים. באחד הימים ביקר נסיא ההסתדרות הציונית חיים ויצמן ב- עין הסופט והבטחו גם אנהנו את בשחון ביקורו.

אחרי כמה שבועות חזרנו שנינו לכפר החורש ואחרי זמן קצר התחלפנו עם קבוצת חברים, שקיבלו על עצם את תפקיד השמירה על חברי כפר החורש שהיו כה חורפיים גא-עבדתם בשדה לכדרי האויב. למחליפינו שיחק הצל פחות, כי הם הותקפו מהעורף. חברי יוחנן פליישר, שהזיד רק חדש לפני-כך מביקור אצל משפחתו באנגליה, בהרג מסדר של אויב. הוא היה הקורבן הראשון של קבוצתנו לטען המולדת. נפגשתי עם יוחנן זיליך פעם אחת בחיי. היה זה בתהנת אגד הישנה בעיר חיפה בעת הפלת המפומות. לכימיה שנוצרה בינינו פיד לא היה . המשך...-

ל ק ר א ת ח ת י ש ב ר ד ת

אולי לא תארתי בפרק הקודם כראוי את מצבנו הכלכלי בכל חומרתו. בקורסי מצאו
פברדה, שהרי היא הייתה אמורה להיות סקור הפרנסת הירם-יומי. חיפנו פתרונות בכינ-
ורניים שונים, כי היינו ערומים לחסוך התקווה לשינוי כל עת ישיבתנו ליד רוחחבות.
בחיותנו בוגרי "המכביה הצעיר" טרנברג בתחום דרכנו על קשרינו עם תנורעת המכביה
בישראל. יושב ראש המכביה היה מר נחום חת מחייפה, ששימש גם כעורך דין של פ. ק. א
PALESTINE JEWISH COLONISATION ASSOCIATION
דיב הידוע, הבהיר אדמנד דה רוטשילד, במטרה לרכוש קרקע לשם התישבות יהודים
שיידרו או ייזדקקו לכך. רכוש האדמות של חברת פיקא ברוב חבל הארץ היה רב. בין
היתר מעידות על כך המושבות הריאוניות שהוקמו על אדמותיה. אך מזה כמה שנים הת-
רחקה פיקא מפעילות התישבותית. בשנת 1938 החליף קצין צרפתי צייר את מנהלה הק-
בוע של החברה. סם הקצין היה מירקין ושורשיו היו במשפחה ציורנית פרוסיה. שיחק
לנו המזל שמר מירקין נדלק לרעיון ההתיישבות של קבוצת "המכביה הצעיר", שהוצע
עו"י עורך דין חת. מירקין היה איש המעטה ורצה לראות את הגשמת הדעתו תוך זמן
קצר. "ההganha" אף היא הייתה מעוניינת בנקודות יישוב בין הערים חיפה וחדרה, מפני
שסכו בקטע זה כפרים ערבים אחדים, סיסיכנו מדי פעם את תנורעת צי החרכב בכיביש
החדש דאז. המוסד המישב, המרכז החקלאי, שבאשו עמד מר הרצלפלד, אך הוא היה פעון-
יין בכלל מעשה התישבות וגם בחידוש הפעילות של חברת פיקא. כך נפגשו 4 גורמים
באדמות נאלה (סילה ערבית ספרiosa מקומ נטוּס שופע במים) ליד זכרון יעקב:
המציגים של פיקא, של ההגנה, של המרכז החקלאי, ושל קבוצתנו - הנם שטרכנברג ופרידל
רובינשטיין (לימים דוד בן). תפקידם היה לקבוע את המיקום המדויק של קבוצתנו.
התנהל וכיcoh, האם לישבנו בভינות של קאבראה או במורך ההר העולה לזכרון יעקב.
לבסוף סוכם על 40 دونם אדמה בזומת הכיביש הראשי והדריך המובייל להתקנת הרכבת
של זכרון יעקב. על הצלחת המיקוםاعتمד בהמשך דברי.

רעה התהלך בינוינו בקבוצתנו פגימה? סיפרתי סקודה, שהיינו פוזרים בכמה סקו-
מות: כפר החורש ורמת השנאים, חניתה והגדת הצפונית. בסוף רב לא זרם מזה לקופתנו.
אבל במקומות אלה היה לנו לפחות משחו לאכול. בתנאי-הבטחן דאז הייתה הקומונ-
קציה מאר לקויה. אי-לכך לא הייתה לנו אינפומציה שופת על המתרחך לקרה התיש-
בותנו. בפועל התוצאה הייתה הרהרבנו האם היא די חולצתית. אבל מצבנו היה כה דחוק
שלא נשאר לנו הרבה לפקפק. האלטרנטיבת היתה שעל פי תור הגופים להתיישבות היינו

1944

ביום העלייה להתיישבות 8.1938 - אבא ראשון
משמאלו

גפיר, חיל, בארץ ישראל

אטודים להמתין עוד כמה שבועות. סוסדות ההתיישבות לחצוי אף הם לקבלת הפטה רון המוצע. הנסי נזכר שאמרתי בשיחת הדיון, שמצוינו לא יכול להיות יותר גרווע. בסיכון נעניינו להצעה בחירב. פאותו הרגע הייתה התלהבות גדולה והתמסדרנו בכל הלב למשימתנו, שהפכה ברבות הימים למשימת חיינו. - ההכנות נכנעו להילוך גבורה. חברי הקבוצה חזרו ממקומות הטרנסים הביתה לנקרות החמד על יד כבר ביל"ו שאו-תה פיתחנו כל כך יפה. במרקזה עטד מבנה עץ ששימש לנו כחדר אוכל וצמוד אליו היה צרייף שבו הנהלת החברנות והמצירות. כ"כ בנינו בית דו-קוטה מבטון גם למטילות ביחסון בשעת הצורך. האוהלים היו מסודרים בשראסota כדי למונע שחף אדמה בעונת הגשם. היה לנו גן-ירק, לוול ופרה אחת להספק צורכי הבית. היינו מוקפים מרבדים, וריה הפריחה ופרים הושיפו ברפק מיוחד לאווריר הצח. כל זה פרוח באהבה ובמסירות. בעודבנו את המקום הוחלפנו ע"י קבוצה אחרת. חודש אחרי עלייתנו על ה-קרקע בנזלה הוטל עלי להעביר את הלול והעופרת. הטערתי על ההזנחה שפצעתי.ليل אחד התגוררתי שם. בעקטני ע"י פשפשים, טלא נפצעו בזמן היوتנו במקום הזה.

* * *

לקראת ערבנו לחלקתנו העטנו את מטלינו על מסאיות ויצאנו לחדרה לקבו-צח-האות "כינרת" - לימים קבוצת צרבה. ישבו שם חברי תנועתנו מגדמניה שברובם התהנו בעלית הנעור. קשרי ידידות רבים קשרו בינינו. בצליפות רבות בילינו שם את הלילה לפניהם ההתיישבות והתרגשנו לקרה הבלתי ידווע... -

מִשְׁהָר עַל בְּתֵהָר

בבין הארץ אין להפריד בין ביחסון לבין ההתיישבות. בעקבות הצהרת בלפור ומן-סירת המנדאת על ארץ-ישראל בידי הבריטים, ציפו לזרם גדול של עולים. חיים ויזציג, שהיה הפעיל הראשי להsegת ההצהרה, שבה הודגשה זכורת העם היהודי לארץ בשני עברי הירדן, שאל: "אם ישראל אייכה? היהודים האומרים בתפיהם "בשנה הבאה ביר-ושלים" לא באו. התואזה הייתה שמספר היהודים בארץ נשאר מתחת הרצוי להבטחת ذכ-ריותינו. אף העربים לא קיבלו אותן בזרועות פתוחות. כך הפסדנו את עבר הירדן המזרחי שבכללה בטנדאט. הריבורי השבעי של העARBים עלה בהרבה על זה של היהודים. אי-לבך היינו עדים לגידול מהיר של היישוב היהודי. היהודים איזנו זאת ע"י אליה. העARBים התקיימו את ההתיישבות היהודית בארץ מתחילה. תגורבת היישוב היהודי לא אי-חרה לבוא בזרת התארגנותה בהגנה עצמית. התקפות העARBים היו הן על היישוב העי-רוני והן על יישובים מבודדים שהיו מפוזרים בכל הארץ. נטישת מקום יישוב אחד, סגוטק ככל שהוא, סימלה את נטישת המערכת כולה.

איירגון ההגנה, הבלתי לוגאלי בעיני הבריטים, היה לכתחזת הבטחונית שבכל אתר ואתר הצדקו לו, כי בלעדיו לא יוכל להבטיח בטוחנו של אדם אחד או של יושב שלו. רוב רובם של תושבי הארץ, גברים ונשים, נסלו בהגנה חלק בנסיבות שצאו יום יום. בלעדיו ההגנה מדינית ישראל לא יכלה לקום.

זה היה המכבשו מכאן את עצם גם חברי פועין בעת עליתם להתיישבות. אין בכלל אפשרות להבין את שלבי התפתחות הארץ ללא ידיעת מצב הבטחון. בשנת 1938 התרחבה פעילותן של הכנסיות העבריות גם כתגובה על יוזמת ההתיישבות החדשה שהתגלטה בסבבם "חומה ומגדל". לקרה ההכרעה המדינית שהיתה צפורה לגורל הארץ וחלוקתה האפשרית למדיינה יהודית ולמדינה ערבית וגם כתרצתה ממורעות קשים, הייתה ההתיישבות בכל אזור הארץ לנושא אסטרטגי דאשך בפועל. כל זה היה מרעף גם מהמצב המדיני, היוט ואיטליה בתמיכת ברמניה החלם בפועל איבטנסיבית באזורי הפז-רח התקיון בכלל, ובעולם היהודי בפרט. התקופה זו של המרד היהודי בארץ עלו על הקר��ע 52 יישובים במסגרת "חומה ומגדל". ביסודו הייתה תוכנת תכנית הקמתה המהירה של נקודת התיישבות מבוצרת היוכלה לעסוד על מבונת תוך יום אחד ולהגן על עצמה בפני התקפה ערבית. עליית קבוצת פועין על הקrukע יכולת אף היא לסייע דרגמה להקמת נקודה חדשה במסגרת "חומה ומגדל".

קבר מצהיר בתקופה החרד

השם בזוקר בכ"ד באולו, 30 באוגוסט 1938 יצאו אל יעד ההתיישבות. מרגע בואננו לבזלה התנהל הכל בנסיבות הבזק ובאיירgon למופת. לא נשאר פנאי להרהר על גודל האירוע. עזרה זרמה מכל עבר: מקבוצות של חבר הקבוצות ומהגבנה, מזכרוֹן יעקב והמושבות בסביבה, מחברת פיק"א והמרכז החקלאי ומטכבי והטכני הצעיר - המון אגשים וכולם עבדו. הייתה חשיבות רבה לטענת הקמתה ביום הראשון, כי על פי החוק העוותומי אסור להוריד מטייש מאדמותו כשייס לו גג מעל הראש. כסובן שתתכוונו "ללוון" במקומנו החדש מהלילה הראשון. התחלנו בהקמה ל 3 קבוצות:

- 1.) קבוצה לביקוי הקrukע משלף-הדורה והקרושים; 2.) קבוצה להקמת חרטת המגן;
- 3.) קבוצה להקמת גדר התיל למניעת התקרכות אויב בפרק 50 מס' מהחומרה. כבר באותו היום בדרשו להפריש 8 חברים להשקית הפרדס, שעלה סיבוב עוד אפסוד. החברות הכינו לציבור הרחב כרייכים שהביאו בעגלת הילדיהם שנבו לרעבים.

אני עבדתי בניקוי השטח והיתה זאת עבודה בלתי-סימפתטית. א"כ ה策רפהți למילוי החול בינו שני קירות העץ של החומה ע"י אבני חצץ. ברדת היום עמדו קירות העץ על תילם ואמ אינני שווה גם מגדל השטירה. כל ציבור הנוראים התאסף לסקום קדר שבו בירכו בציגי פיק"א, בציג המרכז החקלאי, בציג חבר הקבוצות וחבר קבוצתנו ואיחלו לבנו הצלחה. כולם ציינו בהתרגשות את גודל היום. בעבר חזרו האורחות לביתם. אנחנו הצבנו את מיטות הברזל שלנו לאורך חומת המגן והיה זהليل שימורים ראשוני נזלו ביום ההתיישבות ה策רפהți אלינו 7 בוגרים של חברת הנוער מכב' גבע. כתפי הם הביאו איתם טרקטור קטרפלר 20, ששירת אותנו שנים רבות, וכך אני הרביתי לעבוד עליו.

מן הרואין לתאר במקצת את ה"מחנה" – ביטוי שהשתרש בקרבנו לשנים רבות. ישבנו על שטח של 40 על 40 מטר, הרוח אומר 1800 מ"ר. תוך זמן קצר היינו יישוב של 100 איש כולל 6 ילדים. תנאי-הסכנותיות היו פרטיטיביים ביותר ובתוכנו את אמותיהם במיהירה. מחלות רבות הירקנו: ראשית כל הקדחת, שניצחה כבר 2 יישובים, שניכו את פלמיינו בקרבת המקומ, אך לא יכולו ל"אנופילים", שמצאה כן פורה בביצות של אדמות ה"קאבארה". תוך שנתיים חלו ~80 של חבריינו במהלך חום זו, שלפעמים תזרת על החולה מספר פעמים. לזכותנו ייאסר כאן, שסכה זאת, אלה לנו. חוסבנו החברתי אפשר לנו להתגבר על הקשיים הרבים שנערכו בדרכנו.

כפי שנראה, היו מכשולים רבים לפנינו, לא רק במחלות, כי אם גם במישור המסקן. בראש היה הבסיס המסקן לקוי. בעזרת התיסבותנו התפטרה חברת פיק"א מפרדס חולה. משך כמה שנים בזבזו להצלתו הרבה ימי עבודה, עד שהגענו למסקנה לעקרן מהسورש. ימים רבים ישבנו בניקוי פרי מה"キンמת השחורה" בעזרת מברשות.נדוניה אחרת היה יער האיקאליפטוס היפה, שנשתל שנים רבות לפניינו, ליבוש הביצות. היער שיט לבנו סדור הכנסה עד שלמדנו שוקירתו יפנה לנו אדמה לבידולים חקלאיים אינטנסיביים, שהבייאו הכנסה הרבה יותר גדולה. אזכה כאן שעליינו על הקדקע ערבית מלחמת העולם השנויות, שהבייא איתה לצצום דרסטי של ההובלה הימית ואותו להפתוחות מסק יחסית אוטרקי לסיפורן זרכים מקומיים ואזרחיים חירוביים. התוצאה הייתה צמיחה גיד-דוילם חקלאיים חדשים, כגון סלק סוכר ובד', וכך צמיחה תעשיית חדשנות שלעתים לא היה להם מקום בזמןם כתיקונם. אך דחיפה זאת נתנה את אמותיהם לאורך ימים. לא צערכנו היה היוזם המוצע של חברת פיק"א טבו מסורדו. הנחותיו יועציה לא היו נכונות. אביה כאן שתי דוגמאות: 1. חברת פיקא עמדה על חassis אדמות בעזרת סוסים, כי לדעתה עיבוד ברקטוריים יಹדק את האדמה. העדפת הסום על הטראקטורי לא

הווכיחה את עצמה. 2. לפि נסיוון החברה גידול בכנות באזרנבו איננו עולה יפה. הבסיזות שלבו, שבורצעו בחשאי ונגד רצון החברה, הווכיחה את ההפלך, ויהיום איזור החוף הוא מוצלח ביותר לגידול זה. הכנות הכספיות מענף זה הרבה והצע הירוק של צמח הבנה פוסף נופך מלאיב לעין המתבוננת.

בתחילתה היורטה עבדת תוך פkor הכנסה די חסרה. באותה התקופה החליטה האד-מיניסטרציה הבריטית להקים רשות של בנייני-משטרה מבוצרים היטב, ע"מ לשלוט ביותר בעילות על הבתוחן בכל אזור הארץ. אונחנו שמחנו על העבודה שזכינו בה בبنית מבנה כזה סופר אלינו. פkor נוסף של הכנסה היה מפיק"א שביצעה מפעל של לייבוש ביצות על אדמות קbara ע"י הורדת מי-תהום. חפרנו תעלות ניקוז, שהובילו מ' הניקוז העבודה המקצועית נוהלה ע"י מהנדס מעולה. השפעת הניקוז לא איתה עד לים. העבודה המקצועית נוהלה ע"י מהנדס מעולה. העבודה המקצועית לא איתה לבוא ואף הטרטוריים שקו פחרות ופחות בעת עבדתם.

אך ייאמר כאן, שהתגנשו שתי תפיסות. חברת פיק"א העמידה לרשותנו מסכת אדמה מצומצמת והניחה שרבים מהברנבו ימצאו את פרנסתם בעבודה מחוץ למשק. אונחנו, חברי, פיעין, שבחנו לפתח קבוצה שבה כל החברים יעבדו על אדמותם הם, ולא במשק עצם בלבד. שמחנו כשהגיע עם גרעין תנועתנו מאנגליה חבר שפתח מכון דיזלים למסאיות, ובזה נתן בסיס לפיתוח מוסך לתיקון מכונות כבדות. מיקומנו הגאורגרافي ליד כביש חיפה-תל-אביב תרם לזמן מהירה של המוסך, שלדבות השנים נתן דוחה יפה למשק ומקו. מות עבודה לחברים המוסכנים במישור הטכני.

תעשייה פלאסטיק הילה באופן סקרי למורי בצדדיה הראשונים בוגריהם בוגרים, שבה גם אני עבדתי באותו הזמן. החילונו בהדבקת תפרנורת-נוף ותפרנורות אומנות ורישום שכ-בת-מגן מפלסטיק לעילן. צירפנו לזה אחרי-כך ייבוש פרחים ויציקנן בגושים של אקריל. בהמשך קנוינו ידע לתשית עדשות פלאסטיק למשקפיים. שיגרנו 6 חברים לאלה ברכשו לעצם את הידע הבסיסי לייצור העדשות. לא ידנו, שהידע היה לקוי, למורות שעשינו בדיקה די בסודית ותחסיבים פפורטים. כך הגיענו למפעל ה"סקראטס". כל התעסיה הזאת גרמה לנו הרבה כאב ראש והרבה כאב לב, כי לא הגיענו לרנטabilitות ראויים, למורות כה העבודה המעליה וההורן שהש��נו בה. וריכוחים ורהורורים רבים על עתיד מפעל זה הם מנגנון עדר הירם הזה - למקרה מעשרים שנה אחרי הקמתו.

ה קלארט ר א ד מ ו ד ש ב י ש ר א ל

הצלהתנו בחקלאות היתה יותר גדולה. ידענו תמיד, ובזמנם הנכון, להתאים את עצמן כולשייבוריים ולתנורדות הדחופות, שתנאאי-השוק ומסוב האדמות תבעו זאת מאיתבון. משך שנים התנסינו בגידולים רבים וסובבים בחקלאות. כפי שאמרתי קודם לכן, פיתח שבחילת היישובותנו במקצת גידולים שהצדיקו את עצמן רק במקס מלחתוי או שרק, כגון קני סוכר וסלק סוכר. סוכר יכול ליצדר בארץ כמו קובה זול בהרבה בתנאאי-האקלים וכמו האדם הזול הנמצאים שם. לפרט הצלהתנו בגידול זה נאלצנו להפסיקו לאור סגירת בתי-החרושת לייצור סוכר בגין אי-כדיות הייצור. גידלנו בהצלחה טלפפונים, כי בתנאאי-האקלים אפשרו לנו להציגם בשוק לפני מסקים אחרים וכך לזכות במחיר טוב. אך כה האדם הרבה היה יקר מדי והכריח אותו, כאמור כתה שנות הצלחה, להפסיק גידול זה. גורל דומה היה לגידול העגבניות. התנסינו גם בגידול תפוחי-אדמה וברוטנים בהצלחה, אך באדרותן קלות שאיננו מבורכים בהן, אפשר להשיג תוצאות יתרת-טרבות. בגידול תילס וחיטה ובמיוחד של כותנה אנו ממשיכים. ליד טיב הקרקע לפදנו לקחת בחשבון את מה האדם יקර, לעומת האוכלוסייה הערבית, שבה מנצלים בניידון את הילדים ואת הנשים. גורם אחר הוא לא רק מחיר המים, אלא גם מי התהום הבבון-הים באזורה. הצלחתנו הגדולה ביותר הייתה בגידול דגים. קיברוצניר מהזיק ב-2.000 דונם בריכות - השטח הגדול ביותר בכל הארץ. כאן יתרוננו בנייזול מיל-שפרונרט הגשם וריכוזם באגם מלאכותי שחפרנו, ובמי בירוב של המושבה הסמוכה, שאנו מהריהם לשימוש חרוץ. בשנים הראשונות ערכנו את הפרדס שקיבלו כבודנית מחברת פיק"א ובמקום נטענו בננות, עצי-אבוקדה ופרדס אסכוליות ותפוזים. כל הגידולים האלה עלו יפה.

במקס החמי התנסינו בגידול בקר לחלב ובעדר לבשר, וגם בעדר כבשים. משך חמש שנים התרכזנו בגידול עופות לביצים ולביצי-דגירה במירוח. מזיה עברנו לתרנגולות הודות הוודו הן לבשר והן לביצי דגירה, כי חתמים רבים מצאו עניין בעוף זה. בוגיון לא יכול לאיכר בארץ רמות, אשר כבול בסורת של דורות רבים בעבורתו חוק-לאומי, עבד האדמה בישראל פתרח לחידושים ו אף להווצאת מסקנה מכשלונות. תחנות הניסיונות ומכוון רייצמן עומדים לימיינו בחיפוי דרכי חדשנות. אך דרך ההקלאי הארץ לא הייתה קלה. בתחילת הרא דאג לכל פרט. כך למשל הוא קנה לבד כל פריט ופריט להרכיב התערובת לבעל-חיים; פרי הדר הוא ארץ בית הארץ שלו ודאג לכל; לביר אריזה וארגזים למשלח; את הבננות הוא שלח לאחר בירור לבד לטוק. אמנם קמו

בעבודה

בנגליה –
שנות ה 50

מורה באולפן
– שנות ה 60

בתק"מ – שנות
ה 80

מדריכים באולפן – שנות ה 70 (עם ליצי וולטר וגידעון)

איירוגוני קניתה ומכירה כגון תנובה והמשביר, שמנעו במידת מה את ניצול האיכר או הפטק. אך איירוגוניים אלה לא הלכו עם התפתחות של השוק המודרני. הבני זורך עצמי בהיותו לוין, נסעתו בעגלת רתומה לסוסים, מצויד ברובה להגנתו לבן דודו, שבין ה- יתר סחר גם בפריטים לתערובת לעופות. קניתה אצלו סרבין, קמח דגים, אבקת חלב ועוד. אך כל זה השתנה מהקצתה אל הקצה. הקיבוצים הקימו איירוגוני קניתה שמשרתים אורותם כמעט בכל. יש אסמי תעבורת ענקיים, שבהם בודקים כל פריט באופן מדעי על שיבו; ממש מוביילים את התעבורת המכונה להזנה לתקום הצריכה; כמו כן הקימו בתיה-אריזה לפרי ולתוצרת קלאלית כגון בنبות, אבוקדו, ת"א ועוד; במרקץ דואגים לעי-בוד הכותנה, לקביעת שיבת ולהשגת שחיר מרבי. באזרורים שונים קפה התארגנות קרווא-פורהטיבית ענקית בצחורה כספים של מאות מיליון דולרים. אף הפטבה הקיבוצי אינו שזדקק יותר לכבב כלשהו. יש מחסני קירור בפיקו סביסטרי המספקים את הבשר.—

עם תחילת עידן המחשב נכנסו מרכזים אלה גם בתחום חירבי זה. מרכז מחשבים מסדרתיים פארות הנהלות חברות וספקים אינפורטצייה על מלאי ועל המלאי במחסנים.—

הבסיס להתקדמות המהירה בכל תחומי החיים בישראל המתחדשת היה האדם, שראה בשירות לכל טרה נסגת. נסינו גגולות ליד אוננו, שرك במאמץ עליון נוכל לי-צוד משתית לעם ערבי, שהוא הבסיס לעצמות מדינית. בפרק אחר ציינתי את השפעתם של א. גורדון, של בדורכוב ואחרים עליינו. רצינו להשתחרר מככלי-ה עבר. מאבק זה החל זמן רב לפניו. אחזור כאן לתקופת ההשכלה, שבה נאבק רוחות ההתחדשות בעם היהודי בכוחות היפן והמסורת המאורבנת — עמידה על קו צו של יוד כאות מטה לעומת ראיית האדם וגורילו. מאבק זה נמשך עד לימנו אנו. היה אפשר לצפות, שלאור נסינו נמר במא"ע ה-2 נלמד, שגורלנו תלוי דאסית כל בנו. ביאליק בשירו "בעיר המרג.ta" עומד על הרגל ההליכה בתלם, למרות האסון הגדול. בכל הדורות היו נסינו על השחרירות של היהיות קורבן לטלולי עמים אחרים. כדוגמה אפשר להביא את התנועות המפ-יחיות במל הזמנים ועד לתנועות החלוציות בדורנו, והמאבק בין הציונות לבין המת-בוללות או היהדות החרדית הקיזונית. האחרונה ממשיכה לתלות את גורלנו בחסדי-שם. עמו שוב עומד כאן במאבק נגד ראציה וכוחות השחור, שהולכים ומתחזקים מ-חדש בסוף המאה העשרים. הנטייה לשלוום הבית ולפזרות מטשטשות את הצורך המר בסא-בק זה. כישלון בנידון עלול להיות כישלון הבית השלישי. ללא adam החדש הולך את גוריו בידיו הוא ומצמיח سورסים עזומים בקרקע המולדת לא יהיה עמיד לתקופת העז היהודית על אדמתו.

סִכְוָה יִשְׂרָאֵל

אתזoor בנקודה זאת לשנת 1938, השנה הראשונה של התישבותנו. הייתי בן 24 וכמו רוב החברים בקבוצה דוק. לא הרגשתי כל כך את הצורך להתחנן, כי בנות לא היו חסרות וצפני הפנוי הייתי די עסוק. עבדתי בלול ואף שימשתי כגזבר פנים. את הביצים מן הלול טרמתי ביחד עם הקופה מתחת למיטה באוהל המגורים שלי. כגזבר לא הייתי עסוק יותר, כי בין כך לא היה הרבה כסף בקופה. כי עבדתי בפרדס.

כעבור שנה התקשת למצאת להקמת קן של המכבי הצעיר במקווה ישראל. בהנהגת התנועה בארץ צרו, שעסוקתי בחו"ל בהדרכת נוער ו��אים לתפקיד הטבוקט. גם בקבוצה היו מיעוניים ביציאתי, כי היא מאפשרת הכשרה ללול בבית ספר קלאי מעולה. שהייתי שם שנה וזכה לעבוד יחד עם מנחך-פסיכולוג בעל שם בארץ, מר ריבקאי. מקווה י' נוהלה אז ע"י מר קרואזה, שימוש מה החסיב את דערטי ווזמין אוטי סדי פעם להתייעזרות. בבייה"ס התהנכו אז בניים בלבד ועקב זה התפתחו מתחים רבים ופרארת. אי-כך הדמיין קראזה את רבקאי, והם יחד הגיעו למסקנה לפטור את המקום לתנועות נוער. היינו פ' מדריכם מתנווערת שוכרת שליהם הוטלה המשימה. זכית להדריך קבוצת עורלים מרכזים ונחמדים, שנשארו נאמנים לתנועה. ייאמר בהזדמנות זאת, שבנאמנות המכבי הצעיר נפגשו בכל רחבי העולם. בעקבות עלית הנאים התפזרו חניכים והקימו סניפים בזרפת ובאנגליה, בארה"ב ובדר"א ועוד ועוד. הם המשיכו את הקשר ביניהם והתקטו גם עם הנהגת התנועה העולמית שמה א' בארץ. חומר בנידון נמצא בארכוי-און גורדוניה-מכבי הצעיר הנמצא בקיובץ חולדה.

אני כשלעצמו השולטתי במ"י בעורדה בלול ובגן ירק. בכל עבפי החקלאות היה שם טוריים ומדריכים מן השורה הראשונה בארץ. מקורה ישראל (השם מפרק מס' ירמיהו) נוסדה ב 1870 בטרסה להכשיר דור קלאים. שפת הלימוד הייתה צרפתית עד למאה ה-1. עם כניסה אליהו קרויזה השליטו את השפה העברית כשפת ההוראה. לא היה זה המוסך היחיד שהtabst בשפה זרה. בתחילת לימדו בשכניון בחיפה בגרמנית מトー' 2 סיבורות: א' שימוש שהוא שפה טברית לא היתה עסירה בסוגיים הטכניים הנחוצים; ב' מטרם שרצו לבסס את השפה והתרבות הגרמנית באורתה המגמה שהשליטו צרפתית במ"י ואנגלית ב-ט' סוסד חיבורci אחד בירושלים. בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 לימדו ברוב בה"ס בשפות זרות. בין היתר היה גם חוסר בספרי לימוד במדעים ובטכנולוגים שונים במקצה-עות רבים. בשנות 1913 הוחלט בהסתדרות המדריכים, שכל המקצועות יימדו בעברית בלבד. בה"ס בשפות זרות היו למיועוט מברשל. בזה הסתיימה מלחמת הספרות בארץ לא מעט גם בזכות התלמידים עצם, כי אף הם היו גורם פעיל במאבק זה.

שְׁרֵבָבִית

כעבור שנה חזרתי לבית במעיין. אין חיבור שם יחד - ילדים וזוגות צעירים, רווקים ורווקות? רובהו גרבו 2-3 חברים בלבד, אך היו גם אורחים ל-6. אחרי הקמת צדיפי העץ הועברו לשםראשית כל הילדים ובמידת האפשר גם זוגות. את בית-הטיפוש הכספי הספרבו די מהר אל מעבר לחומת ההגנה. הגענו אליו דרך חפיריה מתחת החומה. את לול העופרת ראתה הברורזיה הקטנה כמורן גם מעבר לחומה. עליהם הצרף גידול ארנבות-בית שהתרבו במחירות רביה. לצערנו הם היו במינוח רגשות למחלות ומתו כולם פתאום. עבדנו בפרדס שבחינה כלכלית היה קיטאסטרופה. בהתחלה קיווינו שנוכל ע"י טיפול מסור לשנות מצב זה. אך כל המאמצים עלו בתוהו. חפרנו תעלות ניקוז לייבוש אדמות הביצות. נחפכו מושלואים בביוץ החפירות, שתנתנו על פי הוראות של מהנדס הפיק"א. השיפור של דופני-ה.CompilerServices היה צריין להיות 45 פעילות, כדי שהאדמה לא תוכל להישך בחזרה. אי-לכך היילכנו באטי-החפיריה את האדמה למרחק רב מזור התעלות החפורות. בשעה 9 השמיעה הרכבת המתקרבת ציבורי, שהניע את חברנו יוסל ליטויז'יק לחת טופס של עיתון "דבר". הרא היה ברגע חברת נוער וביוודען עברית קרא לפניו את הדשות הירם. ישבנו בצל יער האיקאליפטוס והקשנו בקבב רב. צריין לזכור, שבליקות המלחמה היינו מנותקים ממשחוינו וdagנו מאד לגודלן. נוסף לכך בחתו צבאות היטלר, בראות הפילדמרשל דרמל, בציגו אפריקה ואף התקרכו לגבולות ארצנו עד כדי כך, שנעשׂו תכניות הגנה במרקחה של פלישה לארך. לשם חילקה קטנה להמשך מסורת החג. כל העצים הכיד זוגות צעירים ברוחם. כי עם כל כוונותינו הטוירות לא היה יכולתנו לעמוד בגד אויב בעל עוצמה כזו. כתבתי לעיל על יער האיקאליפטוס. ערכנו שם את סקס חג הביכורים. סברתנו את יער, השארנו חלקה קטנה להמשך מסורת החג. כל העצים הכיד זוגות צעירים ברוחם. כנטיקה שלחמי-טגש יומ-ירומי היה במקלה המשותפת. מחייבת-פה הפרידה בין הבנים לבין הבנות; אך כדי פעם התנהלו事情 גם מעבר המחיצה. כל נושא שעמד ברומו של עולמנו עליה שם להחלפת דורות. כתשיפור תנאי-הסקיון אפשר לנו להתאחד בדי-רטנו, הצעירנו על העלו של "מוסד" זה.

יאמר לסייעם, שהיתה זאת תקופה יפה ופוריה לקבוצתנו למרות קשיים ומאב-קם חברתיים. ה策רפר בעת היא אלינו בוגרי חברת הנוער מושב באר טוביה. הם היו יוצאי צ'סלבקה והוסיפו גוון חדש לגרעין של יוצאי גדרניה. בהתקין ה策רפו בנות מושק הפעלות של תלפיות וחניכי חברת הנוער מרמת-דוד.

ע ר ל י מ "ל מ ע ל ה"

כפי שציינתי קודם לכן תנאי-התיים בלתי נסבלים לאוצרם יפים. ראשית כל היתושים שהציקו לנו ערבות עם דמדומי השטח ו אף הביאו לנו את הקדחת. כמו כן לא ראיינו אפשרות הולמת להרחבת יישובנו במרקם זה לאור תנאי-הסגיטאריות וה- ציפויות הקשה. לעומת זאת קדנה לנו הגבעה מסולנו וידענו שם שטח ברשות פיק"א. נגד רצון חברה זאת התחלנו בעדרינו הרasonsים שם. מצאנו במקום זה גוף פראי ורצרכנו לסלול לנו בין השיחים והסלעים שביל הילכה. הכניטה לשטח היתה טחצבה, שהיתה קשורה לרשת חשמל. אך מים לא היו במרקם. כשהתחלנו להקים אגן הילדי דירה ראשונים הביא כל אחד אותו בטיחת מים, שטרכנו בג' ארה על מנת שייהיו ראויים לשתייה.笠אט הווסףנו אורחים וסוכות מכוסות במחצלאות. פקידי פיק"א לפדו לחיות עם מציאות חדשה זאת. היו להם מעוררים בנידון, כי חוץ וכיריהם עם הטפללה היה ל-49 שנים בלבד, הורה אוטר שפורמלית לא הייתה בעל השטח בקביעות אי-לכך היו המבנים הראשונים שהקנו בשטח ארעאים; למשל את המטבח בבניינו שלבניהם עד לגובה של מטר וחצי והשכנו את הקמת הקיר מלוחות שכיסינו בגג רעפים. כוונת הפשרה היתה שבקרה של דרישת כלשי יכלו לפרק את המבנה. אבל זה היה ככלפי גורמי חזק בלבד. אבחו התכוונו לישוב קבוע במרקם ורצרכנו זה התמלא במל- ואו. לא היה קל להקים יישוב בתנאים אלה. כאשר התישב מספר יותר גדול של חב-דים למעלה, נאלצנו כטורן ראשית כל לספק מים, כי סום יישוב איינו יכול להתקיין ללא מצרך זה. הובילנו את המים בחניות על פגולות סוסים. העלייה התלויה של הכביש קשתה על הסוסים ומידי פעם נכשלו במשימה. לעגלונים היתה ذات יום יום עבורה קשה. לבסוף הנחנו קו מים "מלטה למלטה". כאן המקום להסביר טרמיבולוגיה זאת שהיתה מקובלת עליינו. הרי בתחילת התישבותנו ישבנו בשפה "מלטה". א"כ התחלנו עלילות "מלטה". מדי פעם היה צורך לדעת מי ומה למטה או לטלחה. הרי השדות וה- מושך נשדרו לטלחה. לכן כשאנו מושגים בעלי תוקף גם בהטקה. כך קראנו לישובנו עוד לשנים רבות "הטה". כי החילונו את יישובנו למטה בצור מhana אורה. ארך שנים עד שהשתחררנו טרמיבולוגיה זאת שהיתה לה גם השפעה בגיון וב- אופן הטיבול בישובנו הקבוע.

חסTEL היה מצרך אחר שהיה חסר לנו. פעולנו כטורן לתקן את המעוות. בחה"א שוב השתמשנו במנורת לוקס. חם גדול היה, כאשר נדלק ^{באורה} בלתי צפוי חשמל בחה"א למטה. חברינו, שיפלו בהנאה ובchiefour החיטול, השיכלו לטעור את הסוד עד להדלקת הטנו- רות במסיבת חג. סייפור זה שינה בהרבה את אורח חיינו כישוב קבוע.

ההעברה ההדרגתית למעלה לא קלה עליינו. מחלות שוננות המסייעו להירות מכת חלבנו. הזכינו לנו מחלת חום "פאפאדג'", רצבת. סכנה רצינית הייתה, כשהפרצה מחלת טיפוס-הבטן. מזלבנו ליווה אורתנו מצד קופת-חולים ד"ר פלנסנברג, שהסביר להגדיר את המחלת כבר אצל המקדים הרaszנים לפיריצתה, שמנעה נפלו 39 מקרים למסבב. הם נשלחו מיד לביה"ח רמב"ם בחיפה. הימי הימי אוז בפעם הראשונה מזכה הקבוצה וידוי היו מלאות עבודה. בין היתר ירדתי עם הרופא הווערינרי לעומק בארות המים, כדי למצוא את מקור הדיזוזם. ע"מ לשמוד על הקשר עם החולמים, ביקרתי אצלם כמעט يوم-יום. במחנה למפעלה הרכבה איסולציה חסורה. פרט לתינוקת אחת שנפטרה בסנת חייה הראשונה, חזרו כל החולמים בשלום הביתה. לפני שובם לעובדה DAGNU להבראתם בבית שוכנו בפרדס חנה. מצבנו הכלכלי לא השתפר כטובי, כי רבים יצאו ממגעל העבודה ולא יכולו לתרום לפרנסת. בכל זאת המשכנו בפיתוח משקנו. בנינו בRICTות דגים ובסדות ובענף עצי-פרי נגבנו לגידולים חדשים. עבדתי על הטראקטור, הימי סדרן עבודה ויוטר מאוחר מזכה פנים. כל התפקידים נהגנו למלא אחורי יום עבודה שלם. החברה הייתה די הroma-גנית, מה שהקל על מילוי תפקידים.

שידור הספר הלבן

האדם אינו חי בחלל ריק. חיינו מושפעים מהסתראחס מסביבינו. זה חל גם על מדיניות, שנאלצתה אחורי ישיבה של הרבה דורות, לעזרב את מולדתת גרים ניה, בעקבות עליתו של היטלר לשלטונו. בארץ שוב היה חי, כחיי כל התושבים, מושפעים מהסתראחס באירופה. האירופאים שם היו אחד הגורמים, אך לא הגורם היחיד, שהניעו את ממשלה בריטניה להוציא ספר לבן להפסיק מדיניותה בארץנו. העربים אף פעם לא השלימו עם המנדט, שהקינה לייהודים זכות לשוב למולדתם. היה גלים אחדים של מאורעות דמים, שבעקבו תיהן נשלחו ועדות חקירה למציאת פשרה או פתרון. הבריטים נטו על-פי-רוב, לפי האינטרסים שלהם במצוות הקروب, הרומי בהרבה מואוד נפט, לצד העربים. ב-1937 החליטה ועדת שמילכתית בראשות הלורד פיל על חלוקת ארץ ישראל. תוכנית זאת הקנתה ליהודים עצמות בחלק של הארץ. התנאים בעולם ובארץ הקשו על ביצוע התוכנית. אי-לכך הרוציחה ממשלה בריטניה ספר לבן.

בספר הלבן של מקדונלד נאמר ב-1939 שמשלת המנדט מילאה את החובה שהוילה עלייה. להמשך הווחלט בנוסח עליית היהודים, שמשך 5 שנים נוספת בסה"כ עליהם של 75000 (12 אלף לשנה), שווה לשםירת ה-1/3 היהודי בכלל הוגלווסיה שהיתה אז בארץ.

שומ עליה יהודית לא הייתה מותרת ללא הסכמת ערבית. מספר העולים ה"בלתי-לגאלים" הייתה על מכסת העלייה המוזכרת לעיל. כמו כן קבוצות הגובלות חמורות על רכישת אדמות, שהן היתה תלויות בהסכמה הנציב העליון.

הספר הלבן בדוחה לחולשים על ידי היהודים. גם חבר הלאומנים לא קיבל אותו. אך בעקבות פרוץ המלחמה לא נפגש מרסד זה יותר, ולממשת המאנדרט הבריטית לא היו מצד זה שום מגבלות. היא סגרה את שער הארץ בשעה קשה זו, כאשר יהודים חיפשו כל מפלט אפשרי. גם בגורסה הקרכרות נקבעו בהתאם בספר הלבן.

באوتה השנה (1939) פרצה המלחמה. לצד אחד היה האינטראם היהודי עם ארגניה, שטורף פחרות משנה נסarraה בלבד במלחמה נגד הנאצים. לצד שני נאלצנו להחנות בכל כו-חבר נגד הבריטים, כי ביצוע הספר הלבן היה מביא לכך הגעת הרעיון הציוני. בגין גוריון הכריז: בלחם בספר הלבן יכולו לא להיות מלחמה, ובגלותם בגרמניהים יכולו לא להיות ספר לבן.

למרות המלחמה לא נפסקה העליה. אמנם הדריכים נסתמו יותר ויותר. בשלב קודם לא התבגרו הגרמנים לייצאת יהודים מאירופה. אך עם התפשטות המלחמה החל הקרב גם על השליטה בים. יהודים המשיכו להגיע ארץ בדרכ לא דרך. ביבשה הם גנבו את הגבול מסוריה ומלבנון. בסירות ואוביות התקרבו לחופי הארץ ומידי פעם הצלicho בעזרת ההגנה לפניו את ההסגר של הצי הבריטי. הרוב נתפס ונשלח מעבר לים, בעיקר לקפריסין. אחדים הוכנסו לחנה הסגר ב"עתלית". במידה והיו דשיננות עליה, הם שוחררו על פי הסכם. התרחשו מחזות שופרדו צמרור. אתן כאן דוגמה:

"בסטיו 1940 עזבה הפאציפיק, אוניה מירשנת בת 500 טון, את נמל ואRNAה ביום השחור. בתאים הרתקנו מיטות בسلح קומות. הטעב והשרוטים הספיקו בקורס לצר-בים. מצפון האוניה יצא די מהר מהסימוס. רב החובל, אדם בעל לב חם, נורוות את או-ביתר, בלי להכיר בראו את המסלול. אך המזון היה בזמנים רב. למזל המפעלים הגיעה האוניה ליוון, וקהילת אתונה דאגה ביד רחבה לכל הצרבים. אך מי-שתייה ופחם להסקה לא היו די הצורך גם בהמשך הבשורה. מחלות, מלחמות גידורי-עור, היו מנת חלקם של הילדים".

ביוון הטרפזו עוד מפעלים וכן עלה מספר הנושעים ל-1000. בין המפליינים היה דוג צעיר מגרמניה, אשר כבר זמן רב התכוון בהכשרה לעלייתו ארץ. סמם היה וולפганג וגדרה ברגר. עוד בהפלגותם בים השחרר נתקה גדרה באיריל-ליידה. לטזה נסאו בין הבושעים רופאים וachiות, וחלידה עברה בשלגום. לתינוקת קראו מירם.

בנובמבר 1940 הגיעו ארגניזציית ה"פאצ'יפיק" עם שתי ארגניזציות מופרדים לנמל חיפה. כל העולים ה"בלתי לגלים" הרכחו לעברם לארגניזציה של הצי האנגלי, לארגניזציה בשם "פאטריה", שהתאימה ביציבותה להפלגה ארוכת דרך. היעד היה מארדריזירם באוקיאנו האטלנטי. שעת העברת המופרדים על ידי חיילים בריטיים התרחשו מלחמות קסם בירור בغال התכניות עיקשת מצד הנרגעים בדבר, שהחליטו להחזרם עד הסוף. בעזרתו ה"גנבה" התכווננו לחבל בארגניזציה, על מנת שלא תהיה בשירה להפלגה. חומר הנפק, שהגבינו לארגניזציה, פעל מהר מהטרכנן, והאורגניה שבעה תוך זמן קצר. יותר סמאטיזם איש קיפחו את חייהם בהלה ספרצה. איזו טראגדיה - להגיע כל כך קרובה למולדת, בלי שהרגל זוכה לדרכו עלייה... .

ומה קרה לתינוקת מירין, אם גרדה ולאב וולפנגג? התינוקת ננטה בידי האם ונפלה הים. האם, גרדה, שלא ידעה לשחות, קפזה אף היא למים וhasilתה לתפום את בתה, ולהחזקה מעל פני המים. שוטר אנגלי ראה אותה במאבקה עם הגלים. כשאפסו כוחותיה, ואף היא עמדה לדמדת למזולות הים, הוא סטר לה שתי סטיירות לחץ, שעדרו אותה לחיים ובכוחותיה האחידניים הגיעו להוֹף. חובש ניגש אליה וקבע שתינוקת כחולת הצבע, איננה עוד בין החיים.

יותר פאלק ניצולים עמדו מרוגסים ומואישים על הרצף של נמל חיפה ולא ידעו מה לעשות. גם גרדה עמדה שם, והתינוקת ללא סימני חיים בזרועותיה, ואף היא באפיקת כוחות... . ואיפה בעלה וולפנגג? אולי גם הוא ירד למזולות הים?... . היו אלה בין הרוגים הקטנים בחיה.

וולפנגג, שהיה בין הביצולים, אף הוא חיפש את גרדה. הוא היה בין האחידניים שירדו מהפאטריה. כעבור רגע-ויאוש ארכויים הוא מצא אותה. שאלתו הראשונה אליה היתה: איך הילדת שלבו? היא הגישה לו חビלה עטרפה בסטרדיים באורה: הנה היא, אבל היא מתה... . וולפנגג הציץ מאוכזב לתוכה הסטרדיים - ונהנה, להפתעתו מביסודה אליו 2 עיביים ערנויות - התינוקת שלם בחים... .

כיתר הביצולים הועברו אף הם למחנה ההסגר המגורדר בגידרי פיל, והטמור על-ידי שוטרים אングליים בעטלית. אחרי שחרורם הם עברו לביתם החדש בקבוצת טעין. שם חיכו להם חברי תנורעה שהכירו אותן מוקדם. *

* תורגם מכתבה של זיגפריד בראון.

ברוח הזמן ההוא החליטו גם בمعין להיבת פעילים בклиיטה של פליטים מהסראה. לא ידענו כל כך כיצד לgesת לעניין. הרשל עלי לבדוק את אפשרות הביצוע. היות והייתי גאפריר (סוטר דמבי) לבשתי למשימה זו את המדים, כי חשבתי שאלה יקל עלי בסעת הצורך. נודע לי על בוואם של עולים לחוף עתלית. ניגשתי לשם ובהזדמן- בות ראשונה עלייתי על משאית שהובילה אותו למחנה ההסגר במקום. בחצר הכנסייה עזר אורי קצין אנגלי ושאל אותו: "מה לעוזל אתה ערש פה?" הוא פקד עלי לקבל זריקה נגד טירום, כי באתי במגע עם האנשים על המשאית. ניגוד להוראת האנגלי כבשתי למחנה עצמו. שם ניגשתי עם אנשים מעוניינים, ביניהם מבצח על תזמורת ועוד. היכרתי 2 גברים שנדרו לי מтайימים לקבוצתנו. שם יוסף לייזרוביץ' וחכים לסלג. האחדרון היה יותר מ 4 שנים בדרך ע"מ להגי' מצ'סלבוקיה למולדתו החדשה!!! שניהם, היצרפו לקבוצתנו. חיים לסלג נסאר לאורך ימים וזכה לאישה לא נחרת טסורה פטנו. נולדו להם 3 בנות ונכדים רבים.

אחרי קום המדינה, כשהגיא זרם גדול של עולים, הייתי שרב פעיל במישור זה וכך הצלחתי לעניין יותר צעירים למפעלו. על זה אכתוב בפרק אחר.

לבד אנד הנטהה המדיינט

לנו, ליהודים בישראל בפרט, ולתנורעה הציונית בכלל התהדר, שה"ספר הלבן" כופה עלינו מאבק גורלי, כי עם הגשתו ביהפ"ק לሚעות במדינה ערבית וניאלץ לחיות פה בחסド של אלה. ב-1942 כונסה, במיוחד ביזמתו של דוד בן גוריון, ועידה של ציוני אמריקה בפלון "bijltemor", שבה התקבלה תכנית, שנקרה"תכנית בילטמור", ובה אמר כדלקמן: "סדר העולם החדש, עם ברא הנצחון, על יסודות שלום, צדק וסוציאליזם לא ייתכן בלתי אם תיפתר בו שאלת חוסר המולדת של העם היהודי פתרון מוחלט הדורש: א. לפתח סער הארץ ישראל לעליה יהודית; ב. למסור לsonianות היהודית השלטון על הארץ ולהעניק לה כל הסמכות המדישה לפיתוח הארץ ובניהלה, לרבות פיתרון של כל אדמות הבור' הבלתי נושבות ג. לבנות את הארץ ישראל כקומנולט במבנה הדמוקרטי החדש של העולם".

انبלה הלהקה ונחלשה בעקבות מאמצה המלחמתי. אי-לבך הורגס מצדנו הצורך להציג כל תמייה אפשרית של אריה"ב. ב"כ היה ברור, שהשתתפותינו הייתה מוגנתה. ביכולת הצבאית העצמית שלנו. עד בה מפקנו הבתרוני היה סטטי ולא התקפי. השבנו על התקפות של כנופיות או טרוריסטים ערביים רק במקום האירוע ובמשך כל

לקראת התמודדות כרוללת הצטרכנו לקחת בחשבון את התעابرותן של הארכות הערבבות - רות השכבות - הונחה שהצדקה את עצמה בשלב יתרה מאוחר. אלרו היו מצוידות בנשק כבד, שיכלו להציג בדרכים לגילו. לרשוטן עמד נשק כבד ביבשה, בים ובאוויר.

בעצם לא העربבים ולא היהודים האמינו, שבריטניה תעוזב את השליטה על הארץ לחילטינן. למצלבם הייתה הנenga ציונית בראשות ויצמן ובן גוריון, טראתה את האמור היה להתחש אחריו סיום מלחמת ה-2. רבישת נשק טכל הסוגים החלה לפני הקמת המדינה, ותוא הגיא בשעות הקשות של מלחמת השחרורה.

כח אדם פורמן עמד כפובן במרקז כל עימות צבאי. אצ'ין כאן כמה נקודות תור - רפה, בלי להיבט לבושה בעומק: היחידה המאומנת ביותר היה ה"פלמ"ח" (פלוגות מחץ), שבו פארתו בראש וראשונה אנשי התisis הועבדת (ביןיהם חברים ממעין-צבי). כח לגלי מטעם השלטון הבריטי היה חיל הנוטרים. לא הייתה נקודת התישבות בלי תחת נט נוטרים. גם אמי שירתו ביחידת כזאת בטען צבי. מדי שבוע עלייבו בראשות הק-ורפובל שלבו (גדעון פיליפס) לזכרו יעקב לתרגילי סדר וסדר. עם סיום המלחמה חזרו חיילים מאומניהם ממסגרות שרבוט בצבאה הבריטי באירופה. אף בהן שירתו בריטים מקבוצתנו. דאגנו לשולם. לא שרנו חזרו כולם בריטים ושלמים הביתה.

בחיותי באלה"ב בשנת 1947 הייתה לי הזכרות, יחד עם עוד 6 שליחים מישראל, לפגוש את דוד בן גוריון. הוא שחה שם לשם הבטחת זכויות העם היהודי במוגרת ארגון האומות המוחדרת, שהוקם באורתה העת. אני עמדתי על הטרסתוני מיהדות ארחה"ב והשליחים האחרים הביעו את דעתיהם בנוסאים שונים. בן גוריון סיפר לנו על דאגתו מרמת כוחנו הצבאי לקראת הבאות ומאגרונו הצבא העתיד לקום. הוא יחס חשיבות עליה-ונגה לקצינים יהודים, ששירתו בחילות של בנות הברית וסדרסו לעצם נסiron צבאי רב. כפי שידוע לנו היום קם אז על רגליו ארגון מה"ל - חיילים מתנדבים מארץ. רבים היו גם חיילים שהתנדבו להבא ולחפעלה של מטוסים הראשונים. הדברים סתנדים אלה נסאו בהמשך הארץ.

× × × × ×

[טבז] - אַבְּנָן-

מאז שהחלה ההתיישבות בארץ ישראל המתחדשת, נהגו לקרוא מקומות יינשוף על שמו תיהם של אנשים מפורסמים, שאוותם ראו לראויים לציין מיוחד במפת ארצנו. כך למשל הוענק השם זכרון יעקוב על שם אב ה"נדיב הידרואה" מספקת רוטשילד, שתרם הרבה לפיתוח הארץ בכל תחום ותחום; את כפר סרומן קראו על שם נסיא אריה"ב, בכינויו ב- שעת הקמת מדינתנו היה כה פכרייע; את כפר סולד קראו על שם של הנרייטה סולד, שעלה זכויותיה הרבות עמדתי כבר מקודם.

את השם "פאין" הענקנו לקברוצטנר בשעה שהתכוונו להתיישב ליד מעיין בקרבת ה- טושבה "בנימינה". התוכנית הזאת לא התגשלה, אך השם נשאר. חשבנו אותו להוילם גם בהיותנו הקברוצה הראשונה של ה"סכבי הצער" בגרטניה, ושהמעין יהיה גורם פרורה לתנועה ולכל הלוואה שייעלו אחרינו ארצה.

בשנת 1945 החליטנו להסביר את שם קברוצטנר מ"פאין" ל"מעיין צבי". עשינו זאת על פי פנימיה של חברת "פיק"א". זמן רב היה הנרי צבי פֿרְנֶק מנהל החברה בארץ ישראל. להסתובנו לשיבו השם קדם לו"מ מסושן, שבאי לשיפור מצבנו הכספי ול- תוספת מכת הקרקע. ייאמר כאן, שהיסנו זמן רב עד שהגענו להסכם עם חברת פיק"א וגורסים חיווניים היו מעורבים במשא ומתן.

מפעלים בגדן

מן הראוי לזכור להתפתחות החברתיות בקרובוצטנר. בראשית היה לנו המזל שהצטרף אליו סם ריאסונה של חבר, "אומה עיקובי". פנימנו אליה תמיד בתואר "గברת יעקוב". הוא היה במדת מה האם של קרלנור, כי הרדי רבים מאיתנו נאלצו לעזוב את ביתו. ההורים החם מוקדם מדי. באישותה ביססה את מעמד ההורים שהצטרפו אליו אחרי מה שהתה פימה דוגמה לכולם. כך למשל היא תיקנה את הגרבאים של כולנו – ויהיה מה לתקן, כי הפרוסה לא הייתה כל כך מצויה. לכן לא קניינו גרבאים או כל מצרך אחר, אם זה לא היה נחוץ בויתר. בסוף הפנאן נפגש חברת ההורים לשיחת רעים או למשחק תשbez. איימי ביקרה 3 פעמים בארץ וקשרי הידידות ספריתה עם חברת ההורים, ככלים להעיד על האווירה הטובה ועל הפתיחות ששרה בין ההורים.

לפניהם צריף העץ הצבורי, שבו התגורדרה אורה יעקובה, התאספו מדי שבת כל חברי הקבוצה לאירועים טנחים על כוס קפה. עד לגיל ההגבוה יכלה נבנהו איתה שיחה על דבר וועל הא, והיא התאפשרה בנסיבות כל נורא. בחכמת החיים שלה ידעה להביע דעתה מבלתי להתערב יתר על המידה בנושאים שעמדו על הפרק. אני כשלעצמו השתדלתי למסודר בנוי-دون משחו מהכמת החיים הזאת ולשודר בגיל מתקדם על כבוד עצמי ועל מרחק - הורה אומך לא להתערב יתר על המידה בחמים של אחרים. לבסוף כי' צריך למצוא את דרכו כו' הווא, אפילו אם זה לא נראה לי, רוגם אם אלה בני-המשפחה של עצמי...»

מוך התנים הקיטו רוב החברים בית בקיירז. נולדו ילדים, נכדים ונקנים. לאט לאט השתנו פניהם חיננו. חברת רוקדים עם כל החוויה של פינתה יותר ויותר מקטן לזוגות שהתחוו; קומקום החстал לבישול כוס קפה בבית הפרטי תפס את מקום המפגש על כוס תה בחדר האוכל אחורי שעוטה העברודה; לא התאספו יותר ליד הראיין היחיד שעד בה"א, כי הוא הגיע לכל דירה. אותו הדבר קרה יותר מאוחר גם עם הופעת הס-לוייז'ה. קומקום החстал היה במקצת לסמל מהפרק זה חברת רוקדים לחברה המתבסטת יותר ויתר על המשפחה. נאלצנו להרחיב דירות, כי הילדים שנולדו לנו העלו צר-בים נומשיים. בניינו בתים-ילדים שהיו אסורים לעונות לפדי הילדיים ביוום ובלילה. לפרט הדרימיסיביות ששרה בערכות חיננו היום-יומית, היכרנו מעת שברים אצל הזוגות שהתחוו. ארמנים התפרקו כמה זוגות ו אף היו 2 זוגות שהתחלפו ביניהם לעצם. אבל זה קרה ורקורה גם מחוץ לקייבז. עם כל גל של עלייה חדשה נגשים בתר-פה זאת עקב עירעור בסיס כלכלי והתפרקות המטגרת החברתית הקודמת. בקיירז נעלם במידה רבה הגדרם של לחץ כלכלי, כי הקרטונה נושא בטהה דבה בדאגה של עלי היי יום-יומ. יב המערעריב הבהיר שבנטילת העREL הזה מהפרש וטרענים שהחלה או העדר אדריות אישית אפשר, לדעתם, מידת מסוימת של אי-aicabetiot. אף אם אלה סקרים בודדים בלבד, הם בכל זאת גורם לפריע. הרי בסיס חיננו היא באחריות המשותפת, ושל פרט ופרט תורם לפי מישב כוחו ויכולתו למפעלו. כתוצאה מזה הרा זוכה לא סדרוק מירב צרכיו. קורה שבמרקם מירחים כגון חזקנות לטיפול רבואי, משבב אי- וכי' זוכה הפרט מען ומעבר ליכולת תרומתו האישית. כאן האידון בין צרכי הפרט לבין צרכי או בכוננות רעה יכול להתעורר. פתרון לכך ננסים למצוא בשיטת התקציב. בתחילת דרכנו קיבל חבר הרצאותיו על פי צרכיו מהקרובה המשותפת, כפרופון בפidea מהפריטה הייתה מצויה בה. מקרה תפש התקציב האישי שגדיר זכות הרצאה לכל סעיף.

אך הקבוצה שפדה לעצמה סעיפי הרואה מסויימים כגון חינוך, בריאות, תרבות ועוד. אומנם הולכים ומצטמנים את זכות הקומונה להתערב בחיי הפרט, שורותיו יותר ויותר לשלוט בעצמו בסוף המוקצב. אילך ישנו סכום כללי המבוסס על סעיפי הצדקה הוא שוגים, שעברו לשליטה החבר עצם, ובתנו לו לעצמו חלוקת הסכום לפי ראות עיברו.

בית התינוקות

הפטפלת - האם והוועוק

בטיית הפרט ליתר שליטה בכל התחומיים יצא את ביטויו גם בשדה החינוך. בתחילה דרכנו האמור, שהחינוך המשותף הרי הוא התשובה הטובה ביותר לילדינו. מהליכה ועד סיום חוק חליפודים בבייה⁸ שברוח הילדים בתים מיריעדים ומדתאים להם על פי גילם. מטפלת התינוקת תשא בtheidורה הרבה את פקם האם, מהורשתה להיבנים לבית התינוקת בשות פוגדרות פרט. כך הייתה האם לא כארה משוחררת מחדאגה וחתיפול השותף בתינוקה ויכלה לעבוד לפי צרכי סידור העבודה ובכל האפשר. ככל לחזרה אחורי חוותה לידה לעבודתה הקבועה. עברו הרופא הייתה מטפלת הכתובת הבלעדית והוא לא הביר בטענה כות האם כלפי הילד. לפעה היה בכך מקור למתחים רבים. לא תמיד התיחסה מטפלת בתבונתה הולמת לצרכים ולהרגשות האם. בשנים הראשונות הייתה ברכת מה בלינה הנוכח רdot של הילד, כי תנאי - הסיכון של ההורים לא פנו לצרכים נדרשים. הסדר זה לא החזיק מעמד, כי לבסוף אף אחד מכלושת הגורמים, הורה אמר הילד, האם ומהטפלת לא היו מודצים. בכ"ז בניגו בית-תינוקת מפואר בסוף רב. הוא נחפה לפעון יום העורנה על צרכי האם והילד כאחד על הצד הטרב בירתר. התינוק גרד מלידתו בבית-ההורם. אחרי חוותה לידי של 3 חודשים חזרה האם לעבודה. בשעות אלו נמצאה התינוקת נוק בהשגת המטפלת בבית התינוקות לשביעות רצונם של כל הגורמים.

שלינה נפרדת לילית משפטתנית

התפתחות דומה חלה ביתר בתיה-הילדים. היה נהוג ששומרת דואגת בשעות הלילה לשולם הילד. עם גידול מספר הילדים והростה בנייני-ילדים מרוחקים זה מזה, היא לא יכולה להספיק את העבודה ושותר הלילה, שאמור היה לשומר על כל היישוב, סייע בידה. לאחר מכן הופיע שטוף אלקטרוני, שהעביר אתהבי של כל ילד מפיטהו למרכז בית התינוקות; אך גם הסדר זה לא ענה על כל הצרכים, כי השומרת נמצאה כבר אצל ילד אחר ולא ידעה על המתרחש במקומם חדש. אז הוטיפו שינת הורה בכל בית ילדים. ערבענדדו הורים על כלי מיטה שלהם ל"שינה" במרקם טורפים ל'במיטות לא כל כך טרובות". היו כאלה שישנו שינה עפוקה לעומת אחרים, שסבלו מנדודי שגה, כי מדי פעם ה策רכו לגשת לידי ולהרגיעו ולא לכודם עד לכך בשרגונים וחסלאנות הדרשה.

לפחרת בבוקר טהיר ההורה לעבודה. היה זה לפעמים אחדי לילה שעצם בקושי עין. לבסוף הגענו למסקנה, שהילד יישן בבית ההורים, מרופת שחדרונות לא היו מותאמות למיניה זאת. תחילה החלטת היה ממושך. בין היתר הצטרכה האסיפה במאזעות דוב של 3/2 לבטל חטלחה שלילית בנידון. הפעם היו הדוחפים ביוטר להסדר החדש בנדי-דור החטף, שהתגסה על גופו בשנות לילה זו. אם היו היסוסים, הם היו בחורט בPsi'ו האידאולוגי. הבנו, שאין להמשיך במצב המבייא לא-שביעות רצון במישור מימי מה-מרכזי. החיסום היה בגין הרצאה הכספית הגדולה, שהיתה לבסוף את הסיבורת להסתברות כספית, שמה מוגבלות לקצב הבניה, אך לגבי הרחבת הדיירות, והן לבניה חדשה. אילך ביצעו את השכנת הילדים לפני הרחבת הדיירות אצל ההורים. זה לא היה א-דיאלי כבחינות דברת, אך עדיף למצב שנוצר, אסף יותר ויתר ילדים יטנו בדירות וקרה שלפעמים יטן ילד אחד בלבד בחדר השינה בבית הילדים... .

ג'ת הספר להטפותו

שיבוים מהותיים החלו להתפתח גם בمعدצת בית הספר. בסנים הראשוניים היה לנו מחנכים ומטפלות שלא היו רק בכל ליבם ובכל נפשם מסודרים לתפקידם, אלא שלא רבץ עליהם כל כך עול משק הבית. גם בשעות הערב נדרשה נוכחות המוחנה. ההורים נשמו אחד ראים לכיבוי האורות בשעה קבועה מראש ואותם השניחו על הימצאות הילדים בחדרים. עם ריבוי הילדים היו ההורים די עטושים בהשכבה וכיובן אורות באותו הערב ב- סקופות פוניות. הרחבת היישוב גרם לבן לבידול המרחוק הגיאוגראפי בין שי-ברני ההורים לבין בית ההורים. כל זה הקשה על המבוגרים אחראי יומם עובדה ושם בילוי עם ילדיהם והביא אף מדי פעם להתרופפרת במשטעת, ועל ההשגת על בניים ובנות בגיל ההתבגרות. היינר ערימ לתחתיות זאת רחטלנו, שעד גיל 15 יטנו בדירות. לפי דעתינו פביאים מוסדות ילדים המרוחקים מבית ההורים, כטהם בטיירים ללא הס-גחה הולמת, להפקרות מסווגת. מנגבים מסורים נשחק או חזקנו. לא תמיד מוצאים מתח-ליפים המתאים לתקיד קשה זה, שנחשב מקודם לאחד הנשגבים בחברה הישראלית. פה בשם נאלצו להיעדר בעובדים שכיריהם. הזנחה זו יכולה להביא לשיפורם בסמים וא-שגענו על מקרי-אורנס. אילך צרייך לצמצם ככל האפשר תפקידם של מוסדות אלה. .

ומכאן למסכת אחרת. בית ספר במקום היה חלק אינטגרלי של כל קיבורץ. הרחבת מעדצת ההינוך הביאה אותה צורך באציגי ליסוד יקרים. מספר הילדים לא תמיד הספיק לייחידה של כיתה. במקרים אלה צירפו מדי פעם הפרש גילי עד שבתיים בבית או יחידה חברתיות אחת. הורים ומורים כאחד התלבטו וחיפשו דרך להרחבת חברות הילדים.

על מנת לאפשר קיום בית ספר, הוסבנו בתחילת דרכנו לחברת הילדים המצוופת. צמת ילדים מבחווץ. מוסד עליית הנוער סייע לנו בנידון. ילדים אלה אומצנו על ידי משפחות בקיבוץ, שעשו לצד הכל על מנת לחתם להם הרשות בבית אמיטית ומעוד שורה של ילדים שזה היה ביום טראס. אני קלטתי בטעפתה יلد כזה והתיחסנו אליו כאלנו הוא היה ילדו האיגרולוגי. היוטו הילד הראשון בביטנו הקללה על משימה זאת.

באותן הימים היה בקרבו מבחן מעולמה, שהתרשם לאתגר שהרטל עליו בכל ליבו. באותו הזמן עלה אצלנו הרעיון להקים מוסד חינוכי גדול. רודאי השפייע علينا, שהיינו בדרבונו מגרי תנועה חינוכית ועסקנו גם הרבה בהדרכת ברעד. אי-לכז קראנר לבניין הראשון שהוקם בשטח המועד לכך "מוסד". לצערנו לא עלה בידינו להגשים חלוםנו זה.

במשך השנים בוצעו בעקבות החינוך הארץ-ישראלית רפורמות רבות, שאילצו אותנו ל- חפש בתרון חדש במסגרת יתרה רחבה. הטרפנו לבית ספר חקלאי "כפר גלים" ליד העיר חיפה. שבתמונה כספית זכינו בתרון, כי עיריית חיפה הייתה מבחינה ذات שבחה ויזקה. אבל זה לא היה הסיקול הקובל. הילדים שלנו נפגשו עם פאות ילדים, ואף נרו- צרו בחברות ذات זוגות לחיים. בראשית דרכו של ביתם זה לימדר שם פורמים טעו- לים. היו רפואת ליטור שוננות, שענו לצרכים האינדייבידואליים של התלבזדים. הדעות על הרטה הלימודית היו חולקות. בכל אופן סיימנו המאונינים בכך את ליזודיהם בתקודת בגנות, שאיפשרה להם לימודי המשך במוסדות הלימוד הגבורה.

רפורמה גדולה בחינוך שינתה את "כפר גלים" והחלשנו לעבר לביל"ס קיבוצי אזרחי. דבר דומה קרה לנו, כאשר משרד החינוך התנה את הסתbergerה הספית בגדל כיתה של 20 יلد. החזקת כיתות, ללא הקזבה כספית הולמת, הייתה מעיל יכלה. לכן צירפנו גם את כיתות היסוד לבית ספר קיבוצי בקרבה. ריכוז ילדים בכיתות גדולות הוא הילימוד ב告诉. הצלחת המולת הילדים, סמילאה את שרכז יישרנו שך עשרות שנים, וסגירתה ביה"ס במקומם, גרמה לרבים צער רב.

בושא החינוך יולדת היה תמיד מרכז. הכספיו מחנכים מתאים לכל הגילים, ולא במנפו מהוצאות חריגות, כשהזה היה הכרחי לבריאות הנפשית של יلد. ריכוז החנוך- בוך חבר במצוירות, ומתקנה חלקית מעובדתו לפי הצורך. ילדים טעונים נחים אפשר להשתתף בחוגים נספחים ללימודיהם, ע"מ לפתח נטיותיהם וכשרונותיהם. ביה"ס אף הוא שם כטורן לב לפיתוח הילד באופנויות ובמלאות השגרה.

שנה בירושלים

5/1944 נפל בחלקי להשתתף בסמינר למדריכי עלית הנער, שנמשך לתקופה של שבוע, במפגינגר ליידר בכיידי הפרופסורדים של האוניברסיטה העברית, שהיתה בזמן זהה סופד ההשכלה הגבורה המרכזית של ארץ ישראל. לימודיו בסמינר השפיעו עליו בשך כל חי. הפרופסורדים והמורים מלמדו שם העבירו לבנו, לתלמידיהם, אגפחים רחבים וגם חדשים. כמעט כל התלמידים הגיעו לשם ברמה מתקדמת בשפה העברית. אני, לעומת אלה, הציגתי על יד לימודים אינטנסיביים בתב"ק ובידיעת הארץ, בפילוסופיה כללית ובפילוסופיה יהודית, בספרות עברית ובתולדות הציונות, על הוגי הדעות השונים ועל זירמי ההשקפות השונות, על המשיחיות ותקופת ההשכלה, על סיורים רבים להכרת ירושלים, ועל עוד נושאים רבים אחרים, הציגתי אני לרכוש לעצמי ידיעה יסודית בשפה העברית. הארניבריםיטה בירושלים הייתה אז עדין מוסד קצר אינטימי. הייתה עלי-פי-דרוב האחרון שיצא בשעות הלילה מכוטלי המוסד, ובבוקר הראשון שחזר לשם. הסוער הפקיד ביידי מפתחות, שאיפשר לו לרדת מוד בשעות בלתי סגרתיות. הייתה עדין רוק, ויכולתי להתסדר כולם למשימה שקיבلت עלי עצמי. סיימת לימודים אלה עם מבחן הרבה יותר מכך על כל הסביבה אותה ערכתי התרבות ספרגתני מנכיאי ישראל ועוד לנושאי המשיחיות, מסודות החשכה כליה ועוד לבנה, ביאליק ועגנון..., כל אלה רק דוגמאות על קצה המזלג מה שזכה להכיר וללמוד באורתה תקופה.

חרdot לפניהם סיורם הסמינר נקרהתי ה比亚ה להדרכה של חברה הנער הראשונה, שהגיעה לקבוצתנו. לצערי לא היו התנאים הטינימליים מוכנים. השיכרן לא היה מוכן ולא יכול היה ליטוד. בהתחלה הייתה המורה היחידה ובאלצתה לחפש מחוץ לקבוצה מורה נוספת. חברה נוצרה זו ה比亚ה מהול עם מדריך כריסטי, שבאופן אישי היה מאוד קשור עם כל אחד מהחביבים, בעקבות חוויות פשוטות בגROLה. אחריו חזי שנה הפסיק את הדרכה ואחרי זמן קצר קיבלתי על עצמי לשמש כמצחיר הקבוצה. הכישלון בהדרכה זו העיק עלי משך שנים רבות. ביבטים למדתי, ככל אדם חי לא רק עם חוויות הצלחותיו, כי אם גם עם חוויות כשלונותיו. רק הניסיון, העמידה וההתגברות על הצד החיוובי והצד השלילי מביאים אתכם גיבוש וגבירות הנחוצים להבנת חייך יום.

הידיעות שרכשתי לעצמי בלימודי ירושלים שימשו אורי בשלבים מאוחרים יותר בהוראה של תלמידים מבוגרים, של עולים חדשים, ושל הוראה והדרכה באולפן אך על זה אספר בפרק אחר.

סיום מלחמת העולם השנייה

בתקופת לימודיו בירושלים נסתיריהם מלחתה השבניתה. הידיעה על סיוםה הורצאה אוניברסיטתית-הליימודים לכינר ציון במרכז ירושלים. רקבו ריקודי-שמחה עם כל המוני העם שזרמו לשם.

אין בכובונתי לכתוב כאן בהרחבה על מהלך העינייניבים, שם קץ לאורתה מלחת-מה אירמה זאת, שבנה נספה שליש עם ישראל - הרוח אורבך 6 מיליון (1) מיליאן (1) מיליאן של בני עמו. היטלר עם כל חברות הפושעים שלו הסתלק או סולק מהבמה והעולם החל בתקופה להבית לIPH. צ'רצ'יל דיבר על אירופה מאוחדת, אך העם הבריטי לא נתן לו את איסרנו בבחירות שתתקיימו בארץ מידי אהרי הטלה. בכך הגיעו לגבר קריירה של מדינאי גדול זה. באלה"ב נפטר הנשיא רוזבלט ונסגרו טרומן תפס את מקומו. האחדרון בתגליה בשעה גודלית של הקמת מדינת ישראל כידיד גדול כל עמו, בו בזמן שיש בנידון ספקות רציניות לגבי רוזבלט. היחיד שבס-אר על הבמה היה שליט רוסיה, סטלין, שעריצותו כלפי עמו לא ידעה גבול, ושלוא פיגר אהרי היטלר בפשעים של רצח בודדים וחכוניהם.

אורפנס עוד לא נסתיריהם הטלה לחלווטין. יפאנ החזקה עדין שפמד. כאן קרה דבר שפינה את פני העולם. سنים רבים ידעו שבאストום כטרם כוה עצום, ושם שחררו רוז לא יהיה גבול להרס שהוא עלול לזרע. למצל האנושות הקדימו האפריקנים את הגרפנינים בפיתו נסח האטום. נעצר כאן רק לרגע קטן: אין העולם היה נרחק, לו הגרפנינים הקדימו בנידון את בריתם. רוז הם לא היו רחוקים מפריצת דרך בנידון. האפריקנים הטילו מצאת אטום על העיר הירושימה והיפאנים בכם כליל הפרופסור איינשטיין, בבוואר כפליט מגרפנינה לאלה"ב, הזיהיר את הנשיא רוזבלט מהסכמה האורבת לכל העולם נילז בור למחוץ לנורובגיה וממנו בכך התקדמות גרפנינה בנידון. באותו העת הקימו האמריקאים פרויקט שבראשו עמד. מדען יהודי בשם אורבנחייטר. מצעונו על אמצעת מצאת האטום לא נתן לו פגוח, והוא הוואם ע"י ועדת של הקובגדם האמריקני ביתר התקראבות לקווטרניזם.

שאלות של אתיקה ושל מצפון העסיקו רבים מהרגי-הדעות בכל העולים. לדעתן צדקה אמריקנה באותה השעה, כי רבים, רבים מהחיליה היו צדיקים לחקריב את חייהם כדי לסייע קץ למלחמה באביב היפאני, שף הוא לא ידע גבול בטעמי-אכזרית.

מדינת ישראל בעידן האטום

אומרים, שלקח רק כ 20 שנה, עד סמدينת ישראל הטרפה למועדון של המהדי – קים בנשך אטומי. היו אז פחות משלושה מיליון יהודים במדינה זו, שהشيخה השג מדעי – טכנולוגי, ומלבדה עד אז רק מדיניות פוטחת מושג אחד – ישראל, שמקפת מדינות ערביות הזרם ממנה את השגתה, חשבה לנכון להציג בוגר שק זה בתנאי – הקיים המיחדים לה. יחד עם זה היא עשו הכל על מנת למגוע פיתוח אמצעי זה על ידי מדיניות ערבית. דבר זה מצא את ביטויו המעשי בשעה שהפציצה כור אטומי בעיראק. ההתקפה על הכור הזה הייתה השג טכנולוגי דציני בהתחשב במרקח הרב בין עיראק לבין ישראל. האוירונטים נאלצו לטוס מעל שטח אויב ולתדלק באוויר. ישראל גונתה על התקפה זאת על ידי מדיניות רבות בעולם אך בעבר שנים אחדות, בשנת 1990, בשעראק כבשה את כפריס ובעיקרות כיבוש זה פרצה מלחמת "סופת-המדבר", רק אז התברר עד כמה שצדקה ישראל בהשגת הכור האטומי. עיראק לא חסכה בהתקפות טילים על ישראל, שבכל לא הייתה מעורבת בכלל הסכון הזה.

לסיום פרק זה ייאמר, שאמצעת הנשך האטומיفتحה פרק מסוכן ביותר לעתיד שלום העולם. שאלה גדולה היא, האם ניתן להציג את השג הזה לביקור שבסבב הוא יצא.

× × ×

מפגש משפחתי אחרי 10 שנים בנו"ג

לאחר סיום המלחמה עלה על הפרק מפגש משפחתי. מאז שראיתי את הוורדיי, אמרachi ואמת אחותי עברו כעשר שנים. ככלם רצוי לראות אורי זהה מצדqi לא היה פחרות חזק. התהברות הימית האזרחיית התחדשה ואראה"ב אישרה הפלגות דולות יחסית באוניות "ליברטי", ששימשו במלחמה כאמצעי תחבורה צבאיות. הן הוכנסו לשירות אזרחיות כדי לעבור לצרכיהם דוחרים של עולם הנushman מחדש של שלום. ייתכן וקורא שוררת אלו איינו שבין מה היה גודל הניתוק הכללי והאישי, ובתוכה מכך גם גודל התשוקה להזoor לתהים נורמליים.

בשנה 1947 הפלגתי באחת הפלגרות הראשונות של האוניה "מדין קארפ" מ חיפה לאראה"ב. עלו על סיפון האוניה רבים, אף הם רצוי לפגוש שרב את פני יקירים. זכדר לי עדין הישב ערבית הגעתו הבפלא לעירנו ירושה, עם הרקיע שלא הוכבים והאוורחות הבrozחים מרחוק. למחמת בזוקר, אהרי עיכוביים אהדים, הוורדיות סוף סתום לרדת מהאורביה ושםת ההתראות המכודשת עם המשפחה הייתה כפובה גדולה. כוונתי היה בעצם לחייב מספר חודשים בלבד. אך ההשארות התארכה מעבר למטרוכנן.

התכוונתי לבסעה באופן יסודי. אורנמם למדתי בבייה"ס 5 שנים אנגלית. אבל הרגשתי שזה לא מספיק, כי התכוונתי לנצל את טhortי לפוללה צירוגית-חינוכית בתבונת הבוער "הונגמים". מצידם התנוועה לא כתלהבה מבחינה פוליטית ממנה וחשירה את החלטה להנאהה בנ"ג. שם השתתמתי ביפויותה ולבסורף נעלמתי לפה עולה בקן בעיר סנט לאויז. עוד בהיותי באורך התמסרתי לביסוס ידיעותי בשפה האנגלית. עדין הייתי דורך. כשהגעתי בהור צעריך מוכשר, אהיו של פרקליט של האציג'ל לקברצטבו, החלטו לגורר ביחד. ליתתי אותו עברי והוא ליבך אוותי אנגלית. שוחחנו באנגלית בלבד, וכך הרביתי בקריאה באנגלית. זכור לי, שקראתי את הספר "חלף עם הרוח", המכיל יותר מאשר עמודים. בעת הקריאה ציינו מילים בלתי ידועות לי, ובעזרת מילון למדתי את פירושן. באראה"ב המשכתי במאמץ של העמקת ידיעותי בשפה האנגלית. בבראי לסנת לאויז העדפתה לגורר אובל משפחה אמריקנית צעירה, הוורים לילדה חמודה. איתם דיברתי כמעט אך ורק אנגלית. כך הצלחתי להתקדם בידיעת השפה האנגלית, דבר שהריעיל לי בהרבה הדמנויות טעם חי. עיר כאן כהURA צדעית, שבסאה ה - 20 תפשה השפה האנגלית את מקומה של הצרפתית, שהיא עד אז השפה המקובלת בחוגים המשכילים וביחסים בין-לאו-סאים. ביבינו אנו קטה להסתדר בלי אנגלית כשפה טנייה.

אני מביר את אשתי לעתיד

שהותי בנה"י היתה גורלית לעתידי. התקשרתי טלפונית עם חביבה של חבר קיבוצי, ונפגשנו לשיחה בדירתה הוריזונטלית. הייתה זאת בחורה יפה וחכמה, ואפילו זכורה לי עדין השמלת השחורה-לבנה, שלבשה בפגישתנו הראשונה. הסכמנו שוב להיפגש. היא למדה אחות, ועקב זה גרה בבייה"ס לאחיות בא"י "רולפר-איילנד", שאליו יכולו להגיע בסירה מקשרת, שהפלגתה האחרונה הייתה בשעה 11 בלילה. כך הייתה מראש מוגבלת לזמן מפגשינו, שהלכו ורבו. מדי פעם בקרבו בקולניות, אך נאלצנו לפנוי סיום הסרת לעזוב, כדי לא לאחר את ההפלגה האחרונה. שם בחורה היה מרלייז בריק, וככפי שהקורא אולי כבר ביחס, הייתה זאת אשתי לעתיד. בinctים התהדקנו קדרי עם תנועת הבוננים וסודם שאצא לפוללה החיבורית בסנט-לוואיז. אניzelf עזמי לא רציתי לשפט בנ"י ללא מעשה, ו אף היה ברצוני להרוויח בעצמי לפחות את קידומי היום-ידמי.

בשחטים בישראל פאבדים קצת את החוש למרחקים. כנסעתנו מנ"י לסנט-לאויז וишבתנו 24 שעות ברכבת, רק אז חשתי בפעם הראשונה את המרחבים העזומים של ארחה"ב. בinctים התפתחה התעופה האזרוחית, שבה אני השתמשתי על-פי-רוב בהמשך. על יד פעלוטי החיבורית הידנית בסנט-לוואיז קשריillard ובעודים פעלתי עם חבר לפסל ליפודרי צ'רלי סטינן. בהמשך הלכנו והתהדקנו קדרים אלה.

בעת היורתי בסנט-לוואיז שפרתי על קשר מכתביהם עם מרלייז. אחדרי 4 הוודשים הדרתי לנ"י. יחסינו בעטו יותר ויוטר קרובים עד שלבשו החליטנו על נישואים. ב-31 בדצמבר 1946 רצינו רשאית להודיע על אירוסינו במסיבת סילווסטר, שנערכה בדירת אחותי בנווכחות הווג ידידיים. מרלייז (כפי שקרהתי לה עד לעלייתנו ארחה) הגיעה למסיבה, אחרי יום עבודה קשה, גם עייפה וגם מיוואשת. פירואת - מדוע? הרי מסיבת אירוסים הייתה בעצם סיבה מספקה להיות טמח. אבל הוריה לא רצנו שתתחנן ותעללה ארחה. הרי בארץ הלכנו והתפתחו תנאי -מלחמה. יומ-יום הגיעו ידים, עורת על קורבנות של מלחמת השחרור. הוריה, שבין כמה רכה לא התלהבו ביוטר מהתקשרות זאת, היו פודאגים מואור לארד מצב הפלחתה המתפתחת בארץ. באוטנו ערכו החלטנו על ביטול הוודעת האירוסים וסיכמנו להתחנן אחרי עלייתנו. אני מראם לא התלהבתי משקס ומסיבת נישואים בנ"י, כי בכל היותי תלוי בטבות של אחדים, וזה לא היה לדוחי. כי העדפתה להתחנן בקרב חברי בביתי במעין-צבי.

קורפי אהר עלה בדרכנו ארזה. מרלייז צייפה חצי שנה נוספת להשלמת לייסו-
זיה, על מנת להציג את התואר של אחות פרנסכת. בידוע תואר זה מסביך עבוניה
סקאזרית באותה. מרלייז ראתה בזיה יעדיה לעתיד, ועמלה די קשה להטוגtro. אהרי
לבושים. לא קלים החלטתי לוותר לטרבותה, כי לא ראייתי לעצמי זכות לטעון את
ההישג הזה ממנה, למרות שזה דחפה את שובי ארזה בכמה חודשים. לא הצפערתי
על כך אף פעם. מרלייז סיימה את לימודיה בהצטיינות, וזכתה בכך בזכרת טוי-
פנדיה אוניברסיטאית להמשך לימודיה. בסיום הסיום היינריך כבר בדרכנו ארזה.
אימה של מרלייז ייצגה אורתה בטכש ההסכמה.

מרלייז המשיכה לקיים יחסינו-ידידות עם אחדרת מחברות מחוזר הלימודים שלה.
אקדמי ואספר על חברת מחוזר שעתה כחודה לפנייה והכירה על האוניברסיטה היהודית
אמריקני, שאיתו התהנתה. הם נבחנו בחתונתנו. זמן קצר לאחר מכן חלה בPsi-
טורק ילדים, בשעה שבילה שירות צבא בפלחת השחרור. הוא נושא אורתה על ידיים
במלוא פובן הכאב. למרות כל הקשיים היא ילהה 3 ילדים. היה זה אחד המקרים
הקרים של הפגיפה שפקדה את הארץ ראתה על מדיה יותר מאוחרה.

הורי בהיותם בני

כשבאתי לבני הורי כבר גרו בנפרד משפחתי אחיו, שבינתיים התבשם מבחינה כל-
כלית. אהרי התוליה קשה היו הורי די מאורדרים במולדתם החדש והפיצו בקריות
יחס ידידות עם משפחות, שאף הם מצאו מקלט לבני. אבי כבר לא היה תעשיין, אך
בהתה מעבודתו בטבח. הוא התגאה במטכורתו, שאיפשרה לו שוב מידת מסדרית של
אי-תלות. אחיו שלם עד סוף ימי-הוררי את סדר דירתם. אימץ פיתחה מחדש את
ଓונגרות הבישול, ואהבתו את טעם האוכל של ימי נעוריו. הם הצרברר ל��ווילת "או-
הב שלום" מהיתה מרכיבת ברובה מבני מולדתם. כהרגל השתמע אבי ברוב התפירות
הוא היה מעומק ליבו אדם ממש. לא הטסתו ללבת בעקבותיו. אמרתנו באלו הימים
התעוררה מהיסוד מהתרחש בדורבו ובמיוחד לאור הפעאה. גם על זה בפרק לאחר.
בביקור זה פגשתי את אבי בפעם האחדוניה. הסכלתו הרחבה תמיד הרשימה אותי,
הן בהשכלה כללית ויהודית, בספרות ובמוסיקה. אך אמרתנו באדם הפשילה אותו
mdi פעם. לבן בחרתי בצעירותו בשם "בְּכָנַעַיִם" ל"בְּחַן". היה זה לא רק קיצור שם,
בי אם כוונה והמליצה לבני, שלא להאמין בראש ברצון טוב וכורבות טובות של גן
הסובבים אותו, אלא לבחון אם מי יש להם עסק, ומה הכוונות של הפרשן המתגונן.

חלוקת ד'

שובנו ארצה בעידן הקמת המדינה.

לקדחת חיים חדש

בסוף סוף הגיע מועד הפלגתנו ארצה. בnelly בנסיון גורדי מרליין עם גורדי בפעם הראשון. קשור מפשי ביובייהם בווצר דק בשוואודען על החלשתנו להיבשא בתאריך 2 ביולי 1948. בשביבנו הייתה זאת גסיעת איזוז. עד מועד זה לא בילינו יחד שבועיים רצופים בזוג אודיר נפלא על טיפוק אוניה, שלילה היו גם שליחים רבים על משפחותיהם, שאיתם פעתי בשנות הירתי בארץ. כולם עשינו כל פאמץ לזרע ארץ בקדם לאור חוסמת הידעת שהשיגו אותנו.

בסוף פסח 1948 הגיעו אוניותם לחיפה. יחד עם מרליין התלהבותי מחדש מבוקה הכרמל, שהזכיר לה את נוף סן-פרנסיסקו. נבננו לבטל בשעות הבוקר המוקדמות. בזיפיה הרבה המתכו לבו פקידי-משמעות הגבולות האנגליים. אך הם בוטשו לבוא. לאחר שלוש שעות התקרבה סירת מوتור ומספרה עלו שלשה פקידים יפנים. בזעם רוחם שלבנו לפשר העיכובים. הביטו בנו בפליאה ושאלו, האם איננו פודעים למתרחש. ואנכם הייבנו באונייה מספר ימים מנותקים מקשר אלחוטי עם הארץ. להפתעתנו בזעם, שהיפה בידי יהודים. היבנו מסביבנו וראינו ערבים ברוחם לעבר העיר עכו בכל שייטת פרטיטיביים בירטר. שליטה ערבית קדרה להם לעזוב, כי צבאותיהם ישובו ארצה ויביסו את היהודים שביקע לירך. נזלו רזה הגורל את ההפך. אומנם דם רב נשפך במאנק זה ועדיין אין רואים את סוףו.

כשידנו לבסוף לחוף, עדים לא פעל המכש, כי הכל היה צריך להתארגן מחדש לשיטון עצמי. ברחוות חיפה צעדו צעירים במטגרת ההגנה, ובישרו את הרגשות החופש בנושאים בגלי נשק, בלי שהאנגלים יכולו להפריע להם. למחרת נסענו לבית שלנו בטעין. הכביש הישיר היה חסום על ידי 3 כפרים ערביים, שהגדירו אורתם אחד כ"המושולח הקטן" - איגזים - ג'אברה - עין-דżel. נסענו באוטובוס בשירותם משאיות מלאות ערבים, בלזרוי של חילוי הלגיון הערבי, שטדור עלייהם בבריחתם לג'יאן. עליינו ספר גוטר יהודי, שהיה פצוע ברובה. הרוגתנו הייתה די ספקנית. עד שעזנו את השירות הזאת ופנינו לואדי פילק.

בל התחלה קשה

אבי הזרתי לקובוצי "מעין", שהיה כבר 10 שנים בביתו. אבל בשביל מרלייז היתה זאת התחלה חדשה, ובסביל שניבנו פרק חדש בחיביגוץ מרלייז ביקשה מארתו הרוג לקדרו לה מ' נ' ב'. כלפי הוראה היא היתה כאילר לעבודה באחוות בביון "ביבילונון", כי הם עدوا לא הסלימו בדרךה החדש.

מן הראו' להזיכהו כאן, שמדובר הגעה לקובוצי בוגלווי, שלא לעבודה בבית-חו-לים הדסה בירושלים, אליו נדרשה עוד לפני שחכירה אותה. היא הדגישה תמיד, שהיתה עולה לארכץ ישראל גם בלבד. מה蹙ורה היא הכירה חברים אחדים בקובוצי. אנו מדברים על התחלת מלחמת השחרור, ומכל עבד חדרו צבאות ערבי לארכץ. אפילו בקרבתנו, הווה אומר בפרק הארץ, התבצרו יהידות של צבא עירק. אנו בפועל נקד-דatti לשורת לסתה תועפה בעין ספר. מולנו התבצרו חיילים עירקיים. אך ל"מסו-לש הקטן", שהזכירתי קודם, הם חדרו.

שבועיים אחרי שובי הארץ נקרהתי לצבא. מדים הרגישה את עצמה די בזדהה. אך היא יכולה להיפגע איתי כמעט כל יום, כי שירות לא רחוק מהבית. מפגשים אלה הקלו במקצת על מצבה. בתחילת העבודה בגן יירק. עבודה ذات הינה רחוקה ממנה ולא קללה עליה. אך כעבור זמן קצר עברה לעבודה בבית התינוקות. שם פצבה הח-ברתי לא היה פשוט. אבל במסירותה הפקזוועית התגברה על זה. נוסף לכך נכנסה לעבודה חיליקת במדפה ומצאה באחוות האחראית פרטבר, שלוו התקשרה פאך.

כעבור כהה הודשים השתחררתי טשרוטי הפעיל בצבא, כי נדרש לעבודה היון-נית בית, לעבודה בטרקטור. באותו העת חפרנו אדמות ובנינו סוללות לביריות דגים בקרקע שלא התאים לשום עיבוד חקלאי אחר. למחרת העבודה הפיסית הקטה, הפק גידול הדגים לעבוק מספֶר אחד במקנו. כפדר-בן נגנון, אחרי עזיבת הערד-בימ את טנטורה הסטובה, להריש וזריעת אדמותיהם, שנחפכו לחלק איבנטגרלי של שכנו. היה כאן שיפור בפסגת הקרקע המצוומת שטעה לרשותנו עד פזעך זה.

אנחנון מקימים בבית בישדאל

התחתנו בשניהם ביולי 1948. המשפחה בקבוצה הייתה גדולה במיוחד, בהיותי בין חברות המיסידים כפצע הרווק האחדון שנכנס לברית נושאיהם.צד חברים של הקבוצה הצטרפו ידידים מבחן וקרוביים מצד אימם כדי להשתתף בשמחתנו. בהתאם למסורת הייתה תרגולת פתנת הקבוצה לאירוע הזוג הצער. אחרי הפסיבה בח"א התאספו חברים עד לשעות הקטנות של הבוקר וגם למחמת לכום קפה לפני חדרנו הקטן בצריף העץ, שבו بد יוסה שימש כמחיצה לחדר הסמוך.

ביזמת אביה של בת זוגתי נפגשו הורינו מעבר חיים ע"מ לחוג את האידוע. לנו, לזוג הצער, גרמה התפתחות-זאת להרgeschת סובה לאור הפגיעה הקרידיה מאד בשעת הפלגתו מנמל ניו-יורק לארץ. אז נרכמו ביניהם יחס ידידות חולמים. פתיחותם ורצונם המכן של הורינו וילדיהם הביאו ליחס קרבה בין כל אחד ואחד.

זמן קצר לאחרי בישואינו נתבקשנו לקלוש בחיק משפחתנוילד בן 12. נפגינו בחיבור על פגניה זו. הילד, שנקרא יוסף, הגיע מروسיה ארצתו בלי הוריו, ונכס-לה בתחילת דגניה א'. עלית הנורוד החליטה להוציא ילדים, שהיו באחריותה, מפק הירדן. זאת לאור מצבו השחוני חמור, וחסס כיבוש הארץ ע"י הצבא הסורי. טנק חדר לדגניה א' ורבים איבדו חייהם בהגנה על הארץ. בני יישובים אפיקו נג-צבו ע"י תושביהם - דבר שעד בניגוד לתפישה של אחזק בקרקע שיישבו.

יוסף הגיע בקבוצה של 5 ילדים, ובולם נקלשו במשפחות. רעיתי ואני התיחסנו אל יוסף כילד מסלנו לפל דבר. כעבור שבחה הגבינו את הבר פצורה שלו, ורבבים באו לביתנו כדי להשתתף בשמחה. כשאינו עלה ארצתו נקשרו בינו יחס-ידידות ו אף עזרנו לה בעזדייה הראשובים בארץ. כאשר יוסף החליט להחתן, נקשרו קשרי חברות גם עם הוריה של אשתו צילה, לבית קלמן, מסיקאו.

ביום חתונתנו

טולדו 1989

בגלל ניתרונו נאלצתי שוב להפסיק כתיבת זו. הפעם החליפו לי את הברך הימני. איבגנַי רוזה לחזוץ על מה שכתבתי לפניו שנה על התקדמות הרפואה. מי מסוגל לשער איזו חידושים עוד לפניינו בניידון. אך עם תוחלת חי-אנט האולכמים ומתארכים יש בגוף האדם פרקים שאינם עומדים בכך. אנו מתברכים בחים ארוכים יותר, שטילים עליינו בין היתר גם הווצאות כספיות רבות. יחד עם זה אנו עדים לירידת הילודה באולוסיה המשכילה, שמעודדת את האיזון הגילי של כלל התושבים. תופעה זאת מביאה כבר היום בעיות כלכליות ובأنושיות רבות כדוגן ביטוח חיים וऐ谱ס לעת זיקנה. עם שיפור הליכי הייצור בתעשייה הולך ומצטמצם הצורך בכך אדם. כתוצאה פזה מפתחת תרבות לזמן החופשי העומד לרשות האדם. אם שבוע עבודה של 48 שעות נחשב עוד לפניו דור כאידאל, הרי אנו מדברים ירום על 35 שעות בניידון. והנה האדם המתבגר ירצה מתלהיך העשיה היום-יום-יוםית בגיל מוקדם יחסית ועליו למודד כיצד מלא את שעות הפנאי, כדי שברכה זו לא תיהפך לקללה. הרגשות עצמי בדבר, כאשר עקב 2 ניתרונות, שנה אחרי שנה, נאלצתי להפסיק את עיסוקי הרגילים. לשם מזאתו לפצמי התעסקות בקריאת ובסגינה בפסנתר, בהמשך כתיבת הזיכרונות ובמשחקים ובשיחות עם בניי ובכדי, האוובים לבקר בביתנו. כ"כ אף המשכתי יום יום לעבור כמה שעות. לצערנו אנו עדים במקרים רבים של אלמנות. פתאום נאלצים אנשים אחורי פטירת פרטנר לחיים לחייהם כבודדים. בודדות זאת קשה לכל אחד המתנסה בה. כאן מוטל על הילדים ועל הנכדים משימה חסובה וחינונית. בדורות קודמים היה דבר זה מובן מאליו. בזמנים המודרניים השונה כאן הרבה - ולא לטובה.

בイトה החלפת ברבי נעה ברבע האחרון של 1989. באותה התקופה התרחשו מהפכות רבות במצרים אירופה והשלtron הקומוניסטי התקפל בארץ כגון פולין, צ'סלוובקיה, אונגריה, רומניה, בולגריה וארצות אחרות. אף בروسיה ובסין אנו עדים לשינויים מהותיים לכת. בתקופה זאת הימי פרוטק לМИיטי, ועל ידי כך הוזמן לי לע考ב לעיתים אפלו בשידור חי בקריסטל השלtron הקומוניסטי ובמהפכות המתרחשות וחתוללות. כמו לרבים היה גם לי קשה להשתחרר מהhabit במרק השלויזיה. השלtron הקומוניסטי שאמור היה להביא לשחרור האדם העבד מעול השעיבוד לקפיטלים הביא גורם בלתי פטור על רוב שכבות העם. ארצות כמו רוסיה ורומניה וחביל גרמניה המזרחית, שלפני השלtron הקומוניסטי ייצרו מספיק מזון לאולוסיה שלhn, בהפכו תלויות בארץ צות קפיטליות והצרכו ליבא מצרכי מזון בסיסיים כדוגן תבואה לחם ובשר. אף שירותים רפואיים לא פלו כראוי ורימנו את בני האדם בעובדות ובטיפטיקות.

למשל במדינת רומניה נאמר שאין בתחום חולים באיזדים. אחרי המהלך התגלו כמה טאות תינוקות נגרועות במחלה אירומה זאת, מסווג שלא בקטן באמצעות אבשי הצמרת ומרשתתיהם להטבות טלייגרות. בכל הארץ הקיימות זכו אבשי הצמרת ומרשתתיהם להדרת שלtronם בכינוי פאר, ורבותה שליטים שלא נבחרו בבחירה דמוקרטיות, הקימו להדרת שלtronם בכינוי פאר, ורבותה העת עמדו המוני העם בתורים לפני חנויות כדו לטייג מצרכי מזון בסיסיים. שכן-נים הוודחו, כי בעל מלאכה לא השאיר את עצם לתקנים, כי שיטת השכר לא פולה והם לא קיבלו פיצוי ראווי לעובדם. בKİצ'ור הכל היה מושחת ודקוק לחלווטין.

אי-לכז אין זה מפליא, שככל זה קرم בין רגע. חומות ברלין, שהוקמה למגינעת מעבר גביהן כלשהו, נפרצה כלל היתה, כאשר מדינת הרפובליקה סירבה להמשיך במגינעת הענקת זכויות-אדם בסיסיים, ואיפשרה מעבר חנפני בגבולותיה למערב לכל מבקש. באותו הרגע איבדה חומות ברלין, שהפרידה בין 2 חלקו העיר כל ערך מעשי ונכיפתה הייתה אחת הסיבות המכניות לקריסת השלטון הקומוניסטי במערב גרמניה המערבית. מעכשו, ככל אזרחי שתי הגרמניות נכוו בחופשיות לעבר השני.

זה רק טبعי שבאותו רגע צפה ביותר בתביעה לאיחוד מהדש של גרמניה. אצל, כמו אצל רבים בעולם, התעורר משש ופחד מערוצמתה המתחדשת של מדינה זאת. אומנם זכות ההגדלה העצמית של עמים היא ערך די מקובל בחוק הבינלאומי, ובכל זאת לא מתגשפת תמיד. גרמניה מאוחדת תהיה בעוצמתה הכלכלית ובאוכלוסייה יותר חזקה מאנגליה וצרצה גם יחד. אונחנו היהודים אייננו יכולים ואייננו רוצים לשוכח מה גרמנים יוללו לנו בדרכם בدم קר 6 מיליון בני עמו. אומנם הייתה זאת אז גרמניה אחרת, גרמניה בשלטון היטלר והנאצים. בבייקורי שם בשנת 1989 נוכחתי באורוירה חדשה ובdemokratie שצתה. אך כמו רבים אחרים זכרתי שאחרי מה"ע הריאו-הביבו האמנתי בdemokratie חדשה. עירעדר אסונה זאת לא יעזוב אותה עד סוף ימי חי. אומנם גרמניה היום מאוגדת באירופה, שבה אמורים להתאחד כ-20 מדינות. הבולט לבך הרא הדרכו האירופאי, התופס מקומו הדרכו הלאומי של כ"א מ-20 מדינות. התפתחות זאת עשויה לשנות פני-הירופה ופני העולם כולו. בכךיגוד לאזרחי גרמניה המערבית לא צכו אזרחי גרמניה המזרחית לחיבור לדמו-קראסיה. שם החליפו שלtron פאשיסטי-די-קאדטורי לשalon קומוניסטי-די-קאדטורי. קראו לשיטה "דמוקרטיה עמי-על" בחירות חופשיות לא הכירו שם ולא היה פרלמנט בעל טמכויות. הסכמה שהלאומנים המשרשת שם עדיין תמצא לאורן הימים השפעה בגרמניה מאוחדת, ותביא שוב גם על עצמה וגם על עמים אחרים אסואן.

שְׁדָבָר סַלְחוּמָה - שְׁלֹחָמָת סַדְּקָת - הַשְׁדָבָר
מרץ 1991

משך כמה שבועות הפסיקי את כתיבתי. כרוב בני דודו העוזר לחסב, שנפילה התאפשרת בארכות הגוש הקורטוגניסטי רפיירוק הברית הצבאית של מדיברות אלו, ברית ורשא, שבראה עמדה ברית המועצות, והאייחוד המוחודש של גרמניה המזרחית עם אחוותה במערב - שביל זה יביא להרעה ולתקופת שלום ממושכת. רבים אחרים גם אמי הייתי קורבן של תשורת האדם לשלום ולשלום, שהיא קרקע פורה לחיו-תרבות ולהתפתחות כלכלה בריאה.

שנה לפניהם זה הסתיימה באזרע המפץ הפרסי מלחמה בין עירק לבין אירן, שנמשכה כשמונה שנים. היא פרצה זמן קצר אחרי שהה של אירן גורש מארצו, וכתם סייג'יט של מוסלמים קיצוניים, בראשות האטולה חומאי, עלה אל השלטון. השלטת ה"פרובדטנט" ליזם" זכתה לתמיכה רחבה לא רק באירן, כי אם בעולם العربي ובאזורות מוסלמיות אחרות. ייאמר כאן רק, שתפיסה ذات עמדת בניגוד מוחלט לתפיסת העולם המערבי, הדוגל בדמוקרטיה ובחופש הפרט בכל תחומי החיים בכלל, ובחוי הדת בפרט. מלחמת עירק-AIRן הוכרעה לא מעת בעדרת שימוש בגזים מרעלילים בידי העירקים. ראיינו תמוןנות זוועה של קורבנות בני העם הירדי והפרסי. הייתה זאת הפעם הראשונה אחרי מל"ע א', שבו השתרע בגזים אמצעי מלחמתי. בנוסף לכך החלו העירקים בפיתוח אמצעים חמימים וביואולוגיים לשימוש מלחמתי.

מלחמות עירק-AIRן בפתחה ע"י מעשי-תדקפנות של עירק ובסתימה גם בנצחונתה. אך היה זה נצחון למראית עין בלבד. ככל מלחמה נפלו קורבנות רבים ושבני הארץ נשרו אף אלטנות ללא בעליים ועוד יותר ילדים ללא אבות. ההפסד הכלכלי היה בסכומים אסטרטגיים של מיליאדי דולרים. עירק בשארה להלן ללא מוצאימי ישיר לנפט שלו, שהוא היה ונשאר מקור הכנסה עיקרי בשביילה. בכל התקופה הזאת עד בראשה רודן - סדאם חוסיין-, שלא נקיפת מצפון הקרייב את בני עמו להשתתפותו. כאשר כוויות, מדינה קטנה שוכנת סמוך לעירק, סירבה להיכנע לתוכתייבו הכספיים, היא נכבשה תוך ימים ספורים. העירקים שדרו כל דבר שעלייר יכול לטעים יד. רהיה שם מה לשודוד, כי הכנסות כוויות מנפט היו עצומות, והבנקים שלה היו מלאי כסף וזהב. גם מוצא לים היה לה, וסאדם חוסיין צירף אותה פיד כמתא בוסף למדיינטו. כ"כ קיומה שמא פתרון לחובותיו הכספיים. אך התפתחות הדברים הייתה שובה לחולותין.

ארה"ב הייתה באותה תקופה לעצמה-על מספר אחד בעולם. רוסיה מושוו אטיית, שבוחה למתחרתה היחידה, נפגעה קשה מכשלונה הכלכלי החדרז. אירופה, שעד אותה העת לפניה איחודה, התגלתה בטעותה, ודיברה בקולות רבים וטוניים, כל מדינה על פי דאות עיניה ואין טרפה. נסיא ארה"ב דאז היה בעל נסiron מדיני וכך שירת במלה"ע ב' בעצמו כטייס קרב. הוא השכיל להפעיל את מועצת הבטחון של האו"ם נגד כיבוש כווזית באמצעות הפעלת סנקציות כלכליות וצבאיות, ולדוחק את עירק לפינה. הרוא הצליח לגייס מדיניות ערביות כגון מצרים, סוריה, מרוקו ואחרות נגד אחواتן העממית בגדי עירק.

שנים רבים סבלו האמריקאים מכשלונם בווייאטן, שאותה עצבה לטעה בボשת פנים. תסבוכת ווייאטן עידערה את בטחונם העצמי. הפעם הפעילו האמריקאים את טלאו כוחם הצבאי. באמצעות מועצת הבטחון תבעו מעירק לפניה את כורוית עד מועד מסויים, עד ה-15 ביוני 1991; – ולא יפתחו נגדם במלחמה. בינתיים לא עבר הזמן בדיק. צבא של צי שלונן חיללים, על ציוד חדש בירוחם, רוכז בעבר הסעודית. נזרקה קוואליציה שלחמתנית רחה; ליד אמריקה פועלו ארגנטינה, צרפת, איטליה, ספרד, טורקיה והארצות ה-12 הרבות שציינתי לעיל. גרמניה ויפן היו מנועזת, כתוצאה ממלה"ע ב', לגיטם חיללים מעבר לגבול, ומדו את חלון בסוף רב. ההתקפות בזירה האירופאית אפשרה לאלה"ב להעביר ממש יחידות צבא מגורנות רבות. כיימי עצום רוכז במפרץ הפרסי. בהפתה המרוכה הצבאית התבדר, שריכוז אוניות המלחמה היה תרמית בלבד להטעת היעדים.

כאשר עירק לא נכנע להחלטות או"ם, פרצה המלחמה בדרכו בתאריך שנקבע. העיירות זילזו עד הרגע האחרון בכוחות של קוואליציה שסתה נגדם ובכשורתה הצ-באיות. ובכך נזק התוכנו ככליכולת למלחמה. עירק הסתבורה מנצחונה המדומה במלחמה גדי אירן. כפי שהתרבר, נפלת הפעם קרבן לתחבולה של התקפה אספיבית שלא בוצעה, וריכזה לאורך החופים ייחידות הצבא הטובות, וכך מיקשה את החולות במרקשים רבים. כי אם הזרימה ממיזות עצומות של נפש גולמי לים והבירה בארות על בארות. בזאת נג-רם נזק איקولوجي לדורות וכי יודע אם זה אי-פעם ניתן לתקן. הם התחרפו על סנקיהם עמוק באדמות המדבר כדי לא להתגלות ונכנעו מטר זבובים; חילק ניכר של חמ האוירדי ברה או הוברה לאירן השכנה.

אין כאן מקום להרחב את הדיון על עצם המערכת, שרכראה למעטה תוך מה שנותן הגדרות של רודן ללא מצפון גרם להקרבת בני עמו – והווער השבוי של ארצו. מעמדה של ארה"ב עלתה לגבהים בלתי משוערים וכך ישראל תרגיש בכן... –

מַלְחָשָׁת סִרְפָּה בְּמַדְבָּר - רֵגֶשֶׁת

עירק לא חתמה עם ישראל על הסכם הפסקת אש ועטתה את הכל, על מנת לערב את ישראל במלחמה כדי להביא את מדיניות ערבי על המוניהה לתמיינה בה. היא הצליחה ב민חת מה במלכה הירדנית, שצדדה בה. בלי להתעורר צבאיות במדינה. על ישראל אין בהפעלת אמצעי השמדה המוניים; כגון גז-חרדל וכטיקאלים בעוזרת טילים. צה"ל היה ולסנה זאת. לכל האזרחים חולקו מסכמת גז, וכשהושטעה אזעקה הסתגרו התושבים בחדרים. אטרומים. האב"בים (אטרומי-ביולוגי-כימי) היר מודדים לכל הגילאים, מתגובה ופערת עד למוגר ולסובלים ממחלות מסוימות. נעטה כאן עבדת הכנה לטווח ארוך שעד הפעם במבחן; אך לעתיד מטעוררות שאלות כבדות משקל בנווגע להגנת העדרף באמצעות המוגבלים שעומדים לרשות המדינה וחלוקתם הנכונה. בנסיבות הזאת נדרשו בפעם הראשונה טילים ארכוי טווח למרכז האוכלוסייה שגרטו נזקים בלתי מברטלים

ארה"ב לחצה על ישראל בל תעורר במלחמה, פן תישבר הקואלייטה הlohמת בעירק. שחר ההתיישבות החדשה בארץנו ריאינר את ההגנה העצמית על ישובנו כזו עליון. והנה אנו נדרשים ונتابעים לשבת בחדרים אטומים, כאשר מישחו אחר נוטל לעצמו את הזכות להגן علينا. היה זה אגוז קשה בשביבנו. התעוררת בלתי מקרבלת על ארה"ב ככל לסבכנו ללא טוצה. לכן קיבלנו את ההכרעה שהוכיחה את עצמה בכורבה וקנחתה לנו מחדש כמה ידים בעולם. הקרbenות בנפש וברגש היו מושגים. ארה"ב משתמש לירוט טילים שנדרו לעברנו באמצעותם שלם סכווי עתק ולורייני ריגול חזנו כבר בשעת הבנת הטילים את המתרחש ונتابנו אתראה לפני נפילת הטילים וראם הצלicho לפוצץ אותם מדי פעם לפני נפילתם על הקרקע.

באורה תקופה התגלה, טיצרני נשק מכל המינים, כולל חומרים כימיים ובקטריים אולוגיים, טברו את תוצאתם לארצם ערבי בכלל ולעירק בפרט. כאשר הונברך שבינויהם היו גם יצרנים גרטניים, התקוממה דעת הקהל בישראל באפן נמרץ, כיليلת היינו נטרבים לסכנת ירושה ראשית. כשיירק כבשה את כורווייט וסכנות היבנו נטרבים לסכנת ירושה ראשית. כשיירק כבשה את כורווייט וסכנות טלחמה נעשתה מטנית, החלה תבועת השлом בגרטניה לפתח פעילות ותקפה בטירוח את ארה"ב, בלי להתרעם על מעשי-התועבה שבցו העירקיים בכורווייט. כמו כן שבסדי שהתאפשר על חשבון צ'סלו-ברוקיהם היטלה, ככל גם הפעם התאפשרות עם סدام חוסיין להביא אסון על העולם. לזרפת ולגרטניה, כמו לארצות רבות אחרות הינו איבטרסים והשקרים כסוף עצומים בעירק. רוסיה ניסתה מאותן הסיבות עד הרגע האחרון לטענו

הסתבכות שלחמתית. בשלב מטווים התקבל הרושם, שסדרם חוסין מוכן להתפשר למען הפליטינאים על חשבון ישראל. הנשיה בושטייל את כל הנסירות האלה רמנע בין היתר ע"י כך השולטות עירק על חלק גדול של מקורות האנרגיה בעולם.

אחרי מה"ע ב', נוצרו מחדש בין אדרחים גרמנים אחדים קשרי-ידידות. אני מתיחס לכל אדם על פי אישיותו, דעותיו וערכיו, ודרך הערכה על פי מוצא אתני או שייכות לאומית. בכל גישה אחרת יש גרעין של פאשיזם. לא מנעתי מהחלה לפת דעתך עם חברים חדשים אלה. אצטן כאן כמה פרקים מכתביהם מאורחה התקופה: "שוב שהינו בחדר אטרום אחרי אזעקה אזהרה על התקפת טילים עם אפרות של ראש חיז' כימי. אצלנו לא נגרם כל בזק וכעבור חצי שעה הודיעו להשתחרר מהטסנות. סייר אחר הוא לגבי הנפגעים. תוך רגע הם נחפכו למחוסרי גג שאיבדו את כל היקר להם. אף דירות הוחרבו. רק זמן רב עד שייהיה להם שרבי בית משליהם, טיהיה בלי דברים קשניים שאולי היד החובבים לילם של מושביהם או לבוחיותם. וכך למשל איבדה עיטה את בריתה האהובה, הסב אייבד את הביסא הנוח שלו, תמכות המשפחה או השכנים של דור שלם – כל זה נחרב ללא אשמה אישית..."

"התמררת נגד גרמניה היא הרבה, וכברן ראש וראשונה נגד החברות שמכרו גזים רעלים ואמצעים כימיים ועוד". מתקשים להבין את חוסר הבושה לאור העבר בהשמדת מילוני בני אדם. במקום להפגין לפני שודיהם של מפעלים אלה, מפיגיבים נגד המלחמה ומטענים את את עצם הפשע. רבים שוב נופלים קורבן לשקרים שטוענים רוד – פישולם בארצות רבות". באותו מכתב המשכתי לכתוב: "בילד עירכם ותושה לשעבר משך 20 שנה, עד שנאלצתי לעוזבה בגל הפוושים הנאצים, אני מוחה סמפעל בעירכם חדש שותף בייצור אמצעי השמדה כאליה. אולי יגידו שוב: אנחנו לא ידענו מזה שום דבר..."

עד כמה שבני אדם יותר רחוקים משווה האידויים מרטים לעצם להיות יותר "אורביטיביים". הפעם שוב מנסים לערב את ישראל במערכה במפרץ, למראות שאין לנו שום שייכות או אינטראקצייתם ישיר לא במלואה ذات ולא במלחמה הקודמת של סדרם חוסין. לא היה גבול מעשי – התוועבה של העירקים. ראיינו צילומים של נפגעים מתקפות גזים או מחדות אירומיים נגד תינוקות, ילדים רנטים מהניצחון אינו סובל לתארם... ביבטים ממשיכים למכור אותן החומרים לסוריה, הגובלות ישר בגבולותינו. גם הפעם לא קשח לבחן נגד מי האטיידות זאת מכורנת. כיצד אפשר להפסיק את השגנון הזה?

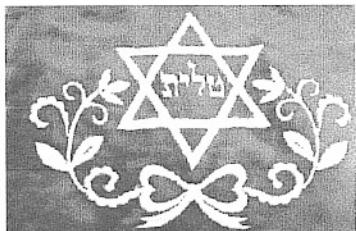
שבת ותגים יהודים בכפר רואיש- הולזהאוזן - RAUICH-HOLZHAUSEN

גרמנית

כתב ע"י סבא הרמן בכהנימר בשנים 70 ו 74 לחייו. (שנים 1948, 1952) תורגם תקופה מגermanית לאנגלית, ומאנגלית לעברית ע"י גבי בון (2004)

חג השבעות

אני כעת אדם זקן, בקרוב אהיה בן 73 ואם אני חושב על ילדתי ושאל את עצמי איזה מכל התגים היה היפה ביותך ועשה עלי את הרושם הגדול ביותר, עלי תמיד להшиб: "חג השבעות"
בודאי כל הימים הטובים (התגים) שלנו היו יפים והוא להם סמליהם ההיסטוריים ורוחם היהודית, אך זיכרנו הגיעת החג השבעות ונשאר הוא בזאת בזיכרון. אורה בשמה שאנשים אחרים יעדיפו זיכרנו של החג אחר. הנה הסיבות מדוע שבועות זכר לי בזאת:
איפילו קריית עשרה הדיברות על ידי אבי, אשר אנו הילדים שמענו בעמידה, בתשומת לב מוחלתת, הייתה מהשו שונה, שעשה רושם עמוק בנפשי ונקלט בשלמות כי הילד ולא שינוי עד היום הזה. זה היה היופי של טبع מחדש, הדרו ופריחתו. שדות התירס, טריים וירוקים, שואפים להבשלה בקרוב. עצי הפירות לבושים במילוני פרחים בשלל צבעים. היער בגונו ירוק. אך היפים ביותר היו אורי האחו. מגוון צמחים בפריחתם שיוו לשאר האחו מראה של שטיה ענק וצבעוני מאד, עליו צעד הבורא בגודלה ובחדור.
יום או יומיים לפני החג הלכתי עם אחותי לינה (Lina) שהיתה 6 שנים יותר מבוגרת ממנו לאח לו לקטוף פרחים, בעיקר פרחים אל תשכחני (Forget me nots) אשר מהם היא עשתה וזרם לקשת את ביתנו בזמן החגים. עם אחינו עמנואל (Emanuel) אשר, לצערנו, איבנו אתנו יותר מזה 5 שנים, הלכתי ליער או לפארק שטמפלס (Stummels Park). התכינו שם מטען כבד של ענפי ליבנה (birch) ככל שיכלנו להשוחם הביתה. כל החדרים, הסלון והחלק ניכר מהזון בבית, עוטרו בקישוטים אלה. בית הכנסת גם הוא לא נישכח כמו בזבז וקושט בענפי ופרחי ליבנה.
יום לפני החג או בערב החג נאפו העוגות, הבלטי נמנעות. אבי, שהיה לו תאבן מיוחד לכך, הדליק את תנור האפייה המשותף, אשר שימש לעיתים גם בני משפחה אחרים. היו הרבה מאוד סוגים עוגות. Buntkuchen Wickelkind and twists, Africani לשבעות היה עוגת הגבינה שלחכונה הייתה אימוי, ולאחר מכן גיסתי, מומחהות. לאחר הצהרים התאספה כל המשפחה בסלון שבבב שולחן קפה ערוך לכבוד החג וכל אחד נהנה בהתאם לטעמו. כל אחד התלבש לכבוד החג וכשהגיע הזמן הילך לבית הכנסת בתלבושתו החגיגית. אחרי התפילות ארוחת הערב שהוגנסה עם רדת החשכה, לאחר וספרת העומר (7 שבועות) מסתיימת למשה רק לאחר שקיעת השמש. תפילה השחרית, וכמוון כך גם בשאר החגים, נעשתה בדיק בהתאמה למוחור התפילות. משה רילף (Moses Ruelf) הוזקן כיהן במיוחד בחגיגים כחונן. הוא היה אביו של גיסי, אשר נפטר כאן לא זמן, ואחיו של רבוי דוקטור ישראל רילף (Dr. Israel Ruelf) המפורסם מ-Memel. משה רילף לא היה רק חוץ מצין, היה לו קול במיוחד טוב, וכמה בת כנסת גדולים קראו בו בית הכנסת הקטן שלנו בהולזהאוזן (Holzhausen) אליו השתייכה גם Wittelsberg. לאחר מכן עברה לבני, יהודה רילף, גיסי, שהתאים לתפקיד זה באותה מידת.
כאשר אחינו עמנואל עבר לדורשיין (Kirchhain) יחד עם הוריו, יהודה רילף החל להנחות את הקיריה השבועית בתורה ולתקוע בשופר, דבר שהוא עשה אבי לפני ממש עשרות שנים. מיותר לציין שככל מה שעשא לא תמורה.

תשעה באב

בין שבועות לראש השנה חל תשעה באב, אשר אין חג אלא יום זיכרנו שצויין בקבוד. ביום אחד לחודש אב מתחילה תקופת האבל, תקופת שנשמרה בקפדנות בבית הורי. באותו ימים, למעט שבתות, לא היו אוכלים בשר כלל. היו כל כך הרבה מזונות אחרים טעימים שככל רעב נעצר וכל קיבוה הייתה מלאה. בתשעה באב כולן אכלו לפני רדת הערב, ואו הילכו לבית הכנסת. התפללו תפילה ערבית וקרווא מגילת "איכה". ארון הקודש נעטף בשחור ורק מעט מנורות דלקו. למחזר בבורק כולם הזרו לבית הכנסת. חלון הגדל של ה"תחינות" נאמר לסייעין ע"י כל משתתפי התפילה. לאחר התפילה הגברים הלכו לעסקיהם. לתפילה הערב הזרו כולם לבית הכנסת, הנהו תפליין, דבר שכיווע לכל אחד לא נעשה בבורקו של יום

תשעה באב, התפללו תפילה מעריב, הלכו לבתיהם וחיכו שהלילה יגיע. אז נשבר הצום. ביתו הורי כל בוגר צם מערב לערב. בנות לאחר גיל 12, ובנים לפני יום בר המזווה צמו 3 ימים מלאים. היום נשמר ברוב המשפחות האחרות באותו אופן. היו כבר אז מספר משפחות שלא הקפידו על המסורת, אבל אף אחד לא היה מזכיר בפומבי שהוא לא צם, דבר שהיה נחשב מביש.

שבת לאחר תשעה באב, "שבת נחמו" הותה מהשבתו הטובה. היא צוינה בחפיפות מיוחדות בבית הכנסת ובאוכל טוב מתיידד במשפחה. לפעמים הצירם הציגו ריקוד לכבוד היום הזה. שם שבת זו, שבת נחמו, בא מההפטרה, מישיעיו שידוע בפתחה "נחמו נחמו את עמי". לא היו יותר מועדים בקץ בין תשעה באב ועד הימים הנוראים.

ראש השנה

במשך כל חודש אלול, לאחר תפילת שחרית תקעו בשופר. אבל ההכנה לימי הנוראים החלה עם מה שקרו ימי סליחות. תקופת הסליחות הלה תמיד ביום ראשון שלפני ראש השנה, אבל אם עבר ראש השנה חל ביום ראשון, אז יום הסליחות הראשון הוקדם בשבוע. ביום אלה כל אחד קם מוקדם, לפני עלות השחר, שתה קפה והאלך לבית הכנסת, שם נאמרו הסליחות ובעלות השחר נאמרה תפילה שחרית והניחו תפילים. כך זה נשחק עד ערב ראש השנה עבורי יש בספר התפילות מספר גדול ביותר של סליחות. בתקופה זו, סוף שנות ה-80 (של המאה ה-19, 1880-1889) וראשית שנות ה-90 של המאה שעברה כמעט כולם צמו בכל ימי הסליחות. היו כבר כמה שצמו ורק בספר ימים או בכלל לא.

ערב ראש השנה היה יום של הכנות רגילים לתה. היו בישול ואפייה כפי שכבר תיארתי בחג השבועות. עבוננו הילדים העוגות היו הדבר החשוב ביותר, מפני שלחם לא נאכל יותר באותו יום.

בערב הלו לבית הכנסת ולאחר התפילה כולם איחלו לכולם שנה טובה. אחר כך הלו הביתה לביך את המשפחה. האימה והסבתא ברכו אותן. לגבי הבנים, הם כבר ברוכו ע"י אבא עוד בבית הכנסת. לאחר הברכות אבי ערך קידוש וברכת "המושיא לחם מן הארץ". מתחת להלה היו מכתבים מאיתנו, הילדים הצערניים, שאחוטם אבי קרא בקהל רם. כתבנו מכתבים אלה בבית הספר על ניר לבן ונקי שקווטש בחלקו העליון בתמונות צבעניות. אז נאמרה ברכת "שהחיהינו" על פלח תפוח מתוק בדבש. שניהם סמלים לשנה טובה ומאישרת. בשני ימי ראש השנה היו קמים לפני עלות השחר, שותים קפה, ואוכלים קוביות סוכר או עוגיות חמאה והולכים לבית הכנסת. אבי, ולאחר מכן הובילו את חפילת השחרית, תקיעת השופר וקריאת פרק מהתורה. תהליך די מתייש. כמו כן, כמו בכל בית הכנסת קטן, זה נעשה ללא פיצוי חומירי ונחשב לכבוד גדול. היו אז אפילו בבתי הכנסת קטנים, מעתים שיכלו לעשות זאת כמו אבי, עליו השלום. אנו, הילדים הצערניים, הורשינו לישון קצת יותר אבל לא ארוחת בוקר. היינו צרכיהם לחכמת לתקיעת השופר, ואז הורשינו לлечת הביתה לשותות קפה ולאכול עוגה, ככל שנירצה ומכל סוג שהיה. אז חזרנו לבית הכנסת ונישארנו עד לסיום התפילות. הכנסתה להילך האלים (בית הכנסת) בימים ההם תמיד עשתה עלי רושם עז. הגברים הנשואים לבשו ועליהם טלית. הנשים היו לבושות לבן ולבשו גם כן חלק ממה שנקרה ROECKLE. כמו כן כולם לבשוشبיס (מען כובע) לבן, וכולם רצו להיות בעלי הביס היפה ביותר. התפילות נערכו בהתאם להוראות החזן ללא תוספות או חיסורים, בהתאם לנוסח אשכנזי.

בבתי הכנסת גדולים יותר, כמו בפרנקפורט, פרט ומצ'ר, היו סטיות קטנות מהתפילה הסטנדרטית, שלא היו חשובות.

אחר הצהרים, לאחר תפילת מנחה, הלו לנهر או לפלג שיש בו דגים, התפללו "מי אל כמור". יש שרוקנו את כסיהם משאריות לחם שנשארו בתוכם, סמל לאדם המשחרר עצמו ממחטאיו והdagim אמורים לאכול את החטאיהם ולשאת אותם אתם הרחק. אם יום ראשון של ראש השנה הלו בשבת, אז כל זה קרה ביום השני. במקרה זה גם לא הייתה תקיעת שופר, כיודע. כבוגר בפרנקפורט, כשהלא תמיד יכולתי לבוא בביתה בראש השנה, אני זכר את המוני האנשים, במיוחד ברובע המזרחי, במקום בו רוב היהודים היו, שכולם הולכים לעשות "תשליך".

הימים הנוראים ויום כיפור

היום השני לראש השנה היה דומה לראשונה, רק שהחלק העיקרי של התפילה היה שונה. לאחר או בזמן ראש השנה החלו עשרת הימים הנוראים, עד לعشירי בתשרי. יום לאחר ראש השנה, השליishi לתשרי החל מיד ביום צום. הוא מוקדש לזכרו של גדייהו, המושל היהודי לאחרון תחת השלטון הרומי, אשר נרצח ביום זה. (זו טעות: גדייהו בן אחיקם היה מושל יהודה לאחר חורבן בית ראשון ע"י נבוכאנצאר, בזמן הכיבוש הבבלי – גבי בחן). בשאר הימים הנוראים כל אחר צם חמץ יום עד ערב יום כיפור, החל לבית הכנסת כל בוקר לאמור סליחות, או לפחות חלק מהן. וכי הרבה סליחות היו צריכות להא默 בירם, הוא אף לא היה צום בערב יום כיפור. בתחילת 10 הימים הנוראים החילו כולם לבקש "כפרות". הגברים לקחו תרגול והנשים תרגול, סובבו אותם שלוש פעמים סביב ראש תורה כדי אמרת תפילה מסוימת בין סיבוב לסיבוב. העופות לא צריכות להיות קשורות. תפסו אותם ברגלים כאשר הכנפיים חופשיות, שבhan הן נפננו בשמה והוציאו צריכות איזומות. עד היום אני עדין איני מבין את המטרת הגיגונית של הטקס הזה. העופות היו צריכות להיות מוצעתות לכפרות, אף לאחר טקס ההנפה היו מובאות לשוחט שהיא מאד עסוק באוטם ימים. לאחר שהטקס על חוקיו קיים בקדנות בושלו העופות ונأكلו ע"י כל המשפחה. לדעתי הטקס היה מתאים יותר אם העופות או סכום שווה לערכן, היה ניתן לניצרים. אני רוצה להזכיר שהוא אמן נעשה מידי פעם, אף לא בכל מקרה. במטרה לא לצייר תמונה מעטה, ברצוני להגיד שלא היה לו כל קשר ל"צדקה" (ספר לזכרכי צדקה ולעניהם). לצדקה דאגו באופן מתמיד בבית הורי. אני זכר שמהנדוניה של שלוש אהוחיתים וגם משלי, נלקח בדיוק מעשר (10/1) שנתרם לעניינים וניצרים.

כעת חזרה ליום כיפור. למנחה, הגברים והקל מקהנים היו מוגרות הלוויו לבית הכנסת להתפלל מנחה ו"ויזידי על חטאיהם". שני גברים כרעו ארצה לאחילופין ונגעו אחד בשני, אני ממשין 40 פעמים, מה שנחשב לסוג של כיפור. בקשר לסייעו ה"כפרות" אני רוצה להסביר שהנפנוף והסחרור של התרגולות היו בשביבנו הילדים האטרקציה העיקרית מאחר ובquoיד יכולנו להבין את המטרה הרצינית של המנהג.

לאחר המנחה המתפללים הלווי הביתה, התלבשו וישבו לאכול בשפע לעתים יותר מדי בשפע וחיכו עד שהגיע זמן לתפילה "כל נידרא". ניקוי הגוף, אשר לעתים קרובות היה הסיבה לבדיקות זולות נעשה עוד לפני כן.

כל אחד הילך לבית הכנסת במוקדם או במאוחר, כי הימים הנוראים יצאו מוקדם או מאוחר בהתאם ללוח השנה אף לא לפני שהאם הדלקה את מנורת שבעת הקנים של שבת, שכבהה רק לאחר יום כיפור. הנשים היו לבושות לבשו את החלק האחורי של התרקרים והגברים חבשו את האגלמה. החברים הזקנים ביותר בקהל הדריכו אז את הנרות הגדולים, אשר כל אדם נשוי הביא אחד כזה לבית הכנסת. זמן הבURAה של הנרות חושב כך שהם ימשיכו לדלוק לפחות עד צאת ה苍, ולרוב היה נישאר עוד חלק עוד.

בצערותי, כאשר עדים היו בבית והורי בהולצאהו נגרו הדלקו על ידי הוקן כאופמן באומ, אDEM, מכובד ונושא פנים אשר נפטר בגיל המכובד 93. ואז הגברים שמו את הטליתות בהתאם לגיל, מהזוקן ביזור ועד הצער בר המזוודה, כולם ברכו בקול חזק וברור. בינותים ירד הלילה והוקן משה רילף (Ruelf) (במנוי) אביו של גיסי יהודה רילף אחיו של המפורסם בעולם רב ד"ר יצחק רילף מהעיר מלל (Memel) וקרובי משפחה של הרב רילף מראונשוויג (Braunschweig) התחיל את תפילה קול נdry בקול נdry. התפילה נאמרה שלוש פעמים, בפעם השנייה בקול יותר חזק ופעם השלישי בקול חזק, בקול רם.

כל הקהל, עומדים בנפרד ובתנוחה רציניתchorו על המילים. אחר כך כל הברכות נאמרו בהתאם להנחיות כתובות במחוזור (בסיידור). אחרי סיום החלק העיקרי של הטקס כל 7 הזמירות נאמרו, אף לא כולם נשארו להמשך.

אני לא יכול להימנע מהזכיר כאן שוב, משה רילף לא רק שלט במירויות המסורתיות אלא גם היה זמר מעולה שיכל להוביל כל קהל בתפילה. כשהרין זה עבר בדורשה לבנו יהודה, גיסי שייתור מאוחר מילא גם הוא את התפקיד. נכדו, איזידור רילף, בןנו של אחותי לינה, ניכון בכרישון דומה גם הוא, והוא הוביל את התפילה כבר בגיל צעיר מאוד. למרבה הצער הוא נפל במלחמת העולם הראשונה ב-1917, בקורס בן 20 שנה.

ביום כיפור בבוקר הלוויו בית הכנסת עם עלות השחר. אבי, ינוח על משכבו בשלום, הוביל את תפילה שחרית והתפילות, דבר ממש למצוי, שיכל להמשך 4-5 שעות. אני אפילו זכר יום כיפור אחד כאשר

הצעירים היו או בצבא או לא מסוגלים עדים, ואבי הוביל את כל התפילות, כמעט מנהה. משה רילף היה צרוד וזה היה מאוחר להביא מהליף מהוז לעיר.

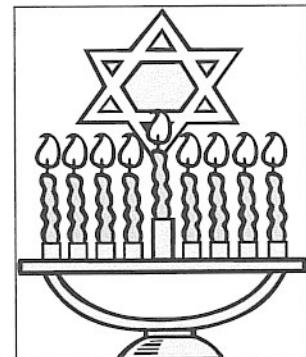
אננו הילדים, כל עוד לא הגיעו לביר מצווה, הילכנו קצת מאוחר יותר לתפילות ונשארנו שם עד ספר התורה הוכנס חזרה לארון הקודש.. אzo הורשינו לחזור הביתה ולאכול. חברי בית הספר שהיה בגלי, יצחק באום (Baum) התארח אצל ליעיתם, וכאשר נישאל ע"י מישוהו: "איזק, מה האכלת" היה עונה "חתיכת רגל תרגולות, חתיכת רגל של ברוזו, ". אני מזכיר זאת כאן רק משום שביטוי זה הנהיה מעין פתגם. פגשתי שוב באמירה זו לאחר דורכאן בניו יורק. אחרי גמר בית הספר הוא למד עוד בגרמניה להיות אופה ואח"כ היגר לארה"ב. הוא עדים חיו ועדין מוקרי. הוא היה עשיר וגם עני ולטיט ידיעתו הוא עדין סוכן נושא של מאפייה, למשך 75 שניםתו.

חזרה ליום כיפור. תפילה נוספת של משה רילף. הוא נהג לשלב וורייציות משלו בחור המנגינות המסורתית.シア תפילה נוספת "עלנו" ו"יאבדו". כדי למלא את הזמן וכדי לתה חליף להטפה, לאחר ולקהילה קטנה ובוודת לא היה רב מישוה היה אומר את החלק האגדל ביותר של הסליחות. לאחר המוסף "אשרי" היה נאמר והتورה הוצאה מארון הקודש. שוב הchallenge פעילות של אבי ז"ל. הוא קרא מהتورה את ההפטרה - ספר יונה ואז הוביל את תפילת המנחה. אחרי המנחה הוא הוחלף שנית ע"י משה רילף שאמר את "נעללה" ו"מעריב". אז אמרה "שומות" ותקעו בשופר. וההמשך היה כמו במרבית הקהילות, הרעבים ביום מירון לביהם. בעיר הולצהאוזן, בפרנקפורט, באופןבך במשך המלחמה פעם אחת ב Preisach וגם כאן בניו יורק, אני תמיד חושב על תמנונות הגטו בפראג.

משה לב מגדורג, אשר הנסיך רצה לתרגם אותו על שירותו, קיבל מהנסיך מספר הצאות. במקורה משה היה ב מגע עם הנסיך והצע לו לתקוע בשופר ביום כיפור. השיחה הייתה מספר ימים לפני יום כיפור. משה הטוב סרב-aosרו: תקעה אחת והם כולן ירצו לכל כוון". תמיד היו אנשים יותר סבלנים בכל קהילה שיכלו לחכות קצת. אם אפשר היה לראות את הירח החדש, היה עדין מנין ל אמרת "לבונו מגdash" (לבונה המקדש?)

או גם האחרונים הילכו הביתה לשבור את הצום יחד עם משפחותם. אותן אבא חינך להיות סבלניים ואף אחד לא העין לאכול לפני אבא עשה היה בד"כ המנהג עצמו. לאחר שהוא איכפת למלא מאד את ביטנו. היה נחשבת מצויה מיוחדת לעבוד עוד באותו הערב בהחלה בנית הסוכה, דבר שנעשה תמיד בבית הורי.

אני רוצה להוסיף שאבוי ז"ל לא ניחן בקהל כל כך יפה, היה לא רק מומוץ אך הוא שלט בשנות בחזונות. יותר מאוחר גיסי יהודה רילף ואחוי עמנואל לקחו על עצמן חלק מהתפילות. הוא עשה ממש יותר "בעל תהיז" (?) ועוד מאוחר יותר כאשר הוא עזב את קירשהיין הוא תקע בשופר והוביל את הקהילה בתפילות. בשיקגו הוא גם כן היה בעל תפילה ובנו הרברט הוא "בעל תפילה" בקהילת "הboneim" בשיקגו. גם אני כשלעצמו תקע בשופר והוא לי ה"כבד" לעשות זאת בזמן מלחמת העולם בשנת 1917 לפני 2,000 חיילים. הרב בתפקיד היה באותו זמן ד"ר ולף מדزادן. מאוחר יותר תקעתי בשופר פעם נוספת בראש השנה האחרון באופןבך מאוחר והחzon גוטליב כבר היגר לאנגליה. זה ממש מיותר לציין שככל הפעילויות הללו שנעשו על ידי בני משפחות בכהנימר ורילף נעשו ללא שם חמורה וריך "לבוגד מצווה".

סודות

כפי שהזכרתי מוקדם ההכנות לחג המשכן התחילה בموאיי יום כיפור. היה המנהג באוזר שלנו לבקש את הסוכה בכמה שיותר שרשראות של rosehips (פטל?). אלה היו פרות של ורד פראי. אננו הילדים כבר אספנו תותים אדומים ויפים אלה עוד לפני כן. באותו ערב היינו מתחילה לחזור את הקצחות של התותים והזרזים אותם למחזרות ארכאה כלומר, בין כל שני תותים פיסת נייר. סלים צבעוניים ושרשראות הוכנו גם מהם. חתיכות קלות של פרות הושמו בסלים, כך שם היו תלויים יפה מבלי להיקרע. אחרי שנעשו כל ההכנות, הגיע הקישוט האמיתי של הסוכה, בערב סוכות. כל הקישוטים שהוזכרו לעיל היו תלויים יפה ובצורה סימטרית ומסודרת. אגסים, תפוחים, דלעות, ענבים, אגוזים וכו' נוטפו. הסוכה שלנו נבנתה בתוך חדר בקומת הראשונה של הבית. מעליה הייתה עליית גג ומעל, הגג. ברג הסוכה היו שתי דלתות נסתרות שנפתחו הפתוחות אחורן. כך, לאחר שפתחו אותן, הסוכה הייתה כולה תחת השמיים הפתוחים. סביר עמודי העץ של הסוכה שמועלם אספרגוס לקישוט נוסף. זה היה מאד

ירוק ויפה בעונה זו והוא עליו תותים אדומים קטנים. מעל זה שמנו ענפים רעננים של עץ אלמן שנשארו רעננים לזמן וכי ארוך.

אחרי השקיעה בערב סוכות כל המשפחה זהה כקבוצה אחת עבר המשכן. עשו קידוש, המוציא ושהחינו ואז הארוחה העיקרית נאכלת בדרך כלל שם, בסוכה עד "הושענה רבה". לפעמים ירד גשם מתחם המירך שלנו. כל עוד שהויתי בבית הורי הסוכה הייתה בו זמנית חדר המיטה של שלי ושל אחי ז"ל. אני עדיין זכר איך הדעת נקראה מהגבול שלה ונפלה על הרצפה בריש גדול. הינו עדיין צערירם אז, אחוי בקושי בר מצווה ואני 8 שנים צער יותר. הינוכה נפחוים עד ששנינו חולבו אל מתחת למיטה.

הכנה אחרת לסוכות היהת כיפוף הלולב. לאחר שאחד למעט המורה שלנו לא היה מסוגל לעשות זאת, לאבי היה הכבוד לעשות זאת עבור הרבהה. וזה נעשה בסוכת המוכנה. את הלולב עשו מעלה דקל, וענפי הדס וערבה. ביום הראשון נעשה "שהחינו" על הלולב ועל האתרג. אלו לא הורשינו להשתמש בלולבים משלנו ביום הראשון לפני התפילות, כי אבי אמר "שהחינר" בתחילת בית הכנסת ולא יכול דבר לפני כן. לקחנו בהשאלה לולב משכנן שפחות הקפideal. סדר התפילות היה כמו כאן (בנני יורך), אחרי המഴור עם "הلال" בא "החינו". באשר לצד הגסטרונומי של החג, לא היה כמובן שום חיסכון, בממוצע לא 8-6 סוגים שונים שימושם לא הספיקו לילדיים.

ביום הראשון והשני של סוכות ובמחצית החג (חול המועד) אמרו "הושענות". בדף כל רק ספר תורה אחד הוציא אבל ב"הושענה רבה" כל ספרי התורה מוצאים וכל מי שיש לו לולב צועד מabhängig המגילות עד אשר הן כרלון הוחזרו לארון הקודש. בסוכות היו 5 וחצי ימי חופש לעומת 4 בלבד בפסח. יום לפני

"הושענה רבה" אנו הילדים היכנו לאיזה שהוא גוף מים שלידו גדל ערכות. אספנו מהן כמהות גדולה וקשרנו אותן יחד למה שקרו "שכינות" בבית. 3 העלים העלונים היו צרכיים להזוט זכים לחולוין, ללא חורדים או פגמים. לאחר סיום ה"הושענות" הם נמחזו ברעש גדול בכל האפשר ונשמרו בבייה"כ. הלולב גם הוא נישר מחדש. בערב "הושענה רבה" קיימו קבוצות לימוד, כל פעם במשפחה אחרת. אם הייתה משפחה באבל, הלימוד נעשה בביתה. הלימוד לא היה עניין זול מאחר וכל הגברים שבקהלת השתתפו בו, עם ברנדי, עוגות ופירות וכיו' כיכבו לאורחים. כל אחד ניסה לאחיך יותר טוב מהאחר. הלימוד התמשך עד מאוחר בלילה, לעתים קרובות עד 2-3 בוקר. מוקדם בוקר קמו לתפילות השענה רבה. ביום שלאחר השענה רבה מגיע "שmini עצרת" שהוא הג קצר יותר רציני. התפילות לגשם נאמרות כיוזע, "משיב הגוף" (?) מוכנס לפניו תפילת מעריב שמונה עשרה עד פסח. במספר קהילות הצעררים מארגנים ריקוד עד מאוחר בוקר בשימחת תורה.

שימחת תורה

כפי שהשם מציין זה היה יום של שמחה חדשה. בערב החג הייתה חגיגה. כאשר עדיין הינו ילדים, אבינו ז"ל שרシリים דתים וחילוניים איתנו. בוקרם כולם לביה"כ כבר במצב רוח עליון. הגברים הנשואים שחבשו את מגבעותיהם, לא חבשו רק את הדגמים החדשניים שבאורפנה, אלא גם דגמים עתיקים שכבר נעלמו. כאשר החילה התפילות, התחלו גם בדיחות ומפתלות. הנשים זרקו עוגיות, אגוזים וטוגריות למטה מהגירה.dia. שיא התפילות היה הוצאה ספרי התורה

(המגילות) מארון הקודש וצדעה אותם. בזאת כל החפצים הזמינים בבייה"כ היו תלויים או מונחים על המגבעות. הצעררים הביאו לפחותם בקבוק ברנדי או יין להרמת מצב הרוח. צורה מסוימת של בילוי הייתה עשוית "Wimbels" (אווירוני ניר) לטילים ולהשתמש במגבעות כמטרות. מספר רב של חלונות נפגעו בhalb. מנגה מסוכן זה נאסר אחר כך ע"י האדמיניסטרטור של בייה"כ. הבנות הלא נשואות סגרו עצמן בבחיהן עד גמר בייה"כ. הצעררים נהנו מכך לחוטף מוגעת התפחים המסורתית או

עוגת תפוחים, ובעל הבית הביא את הנושא לבית המשפט. האם המבצע זזה או נעשש, איבני יודע, אך המתلون כונה כל חייו ה"עוגה" כל חייו בסביבתו הקרה. שימחת תורה היה החוי בו המצוות "נמכרו" בקהלת בהולצהוון. הקונים בד"כ והקדישו אותן לאחים, שהומינו בסוף את כל הקהילה למסיבה קטנה אחר הצהרים. אני זכר שפעם אחת אבי ומר אליאס באום מהעיר וויטסלברג היו חתן תורה וחתן בראשית. אחר הצהרים כל הקהילה נאספה בביטנו והי אروع גדול. שום דבר לא היה חסר, ואוכל ומשקה היו בשפע ומיינס לכולם, והמסיבה התארכה עד זמן תפילת מעריב. עם גמר שימחת תורה לא היו חגים עד פסח, למעט מספר צומות ופורים, ולמעט חנוכה.

חנוכה

הסיבה ההיסטורית לחג החנוכה, מלחמת המכבים נגד הסורים ונס פה השמן ידועים היטב לכל יהודי ויהודים עד היום על ידי מרבית היהודים. מתחילה עם נר אחד ביום הראשון ומסיים עם 8 נרות ביום الآخرון. כך סמל נס פרח השמן נישמר חי.

בבית הורי השתמשנו לזרק זה בחנוכיות שמן מיהודה, עם פטולה לכל נר. אם בא ארחה, וכך זה היה בדרך כלל, נעזרנו בבר שעווה קטן, או אם זה לא היה בנמצא, השתמשנו בקליפת אגוז ובחוכה מעט שמן ופתילה. בזמן זהו אנו הילדים כבר קיבלו מנות קטנות. הגד זה היה בולט בהימצאותן של עוגיות סוכר, דיליקטים מיוחדת שהיה בשפע.

לאירועה העיקרית בשבת היו בדרך כלל אוזוים צלויים. בשאר הימים, מהחר וכולם כבר הכינוبشر, היה נקניק טרי ונקניק מעושן טרי. כאן אני רוצה לפסוח על מנהג שהיה, אפילו אם הוא גובל ומעורר חשד, ועודין יפה מאד:

השוחט ששחת את האוזוים, ואשר היה בו זמנית מורה בעירנו, קיבל מרוב הנשים צנצנת קטנה מלאה בשומן אוזוים ושירוי שמן ולעתים נקניק טרי אחד או שניים. אימץ ז"ל אמרה לנו כשהשאנו את הדברים האלה לשוחט, שאם לא נעשה כך נרגע את מלך האוזוים. יותר מאוחר, בנוורי בפרנקפורט, חזותי הביתה בחנוכה, כי בדרך כלל זה יצא בזמן חופשת חג המולד. אלה תמיד היו זמנים חמימים ונוחים הזכורים בתעוגג.

פורים

הגנו את חנוכה לזכור הניצחון על המלך הסורי אנטוכוס אפיקנס שרצה להכחיד את הרוח היהודית, ואנו חוגגים את פורים לזכור הצלת היהודים על ידי מרדכי ואסתר. המן האגgi רצה להשמיד ביום אחד את כל היהודים שחיו באותו הזמן באימפריה הפרסית. וזה היה נעצרת ההיסטוריה.

היהודים בכל הזמנים ובכל מקום היו מודעים מאד למשמעות הרטונית של המן והזיכרון מוחדר על ידי קריית המגילה פעמים. היכן שرك חיים היהודים, בעיר ובכפר, נהג פורים בשמה מיוודה. בשבת שלפני חג הפורים, כפי שידוע, מגילה שנייה מוצאת למפטיר הקוצר "זכר את עשה לך עמלק" קוראים ובסוף מסיים: "לא נשכח".

כמה חשובה הייתה אזהרה זו בכל עת אפשר לראות בהיסטוריה היהודית שלנו. בכל דור באיזה שהוא מקום בעולם היה תמיד איזה "עמלק" וגם דורנו לא הריגש זאת בקלות.

היום שלפני פורים הוא יום צום "תענית אסתר" ככלمر מאותו בוקר מלפני הזריחה ועד השקיעה ולאחר קריית המגילה לא לוקחים אוכל או משקה. צום זה לא נישמר במדת רבבה יותר אך בזמן ההוא עירוני ובבית אבי זה נשמר. פורים היה ההזמנתו האחורה לאפית עוגה גדולה לפני פסח וזה נזול בשפע וסוגים מיוחדים במיוחד. למטרת זו או 3 משפחות התאחדו לחימום תנור משותף שאו נזול במלואו. עבר לאחד התפלות וקריית המגילה כל אחד יכול לאכול עוגות כל יכולות וקיבולות ביתנו. באזרחים כפירים אנשים היו מוכנים לכך. כל עוד אנו הילדים לא הגיעו לגיל 12 או 13 הורשינו לאכול עוגה כבר ביום.

כל שכן זכר המגילה הייתה נקרה בזרה מושלמת על ידי אבי ז"ל, אפילו שהיה שם גם מורה. למחה בבורק אחרי בית הכנסת כל המשפחה סעדה ארוחת בוקר יהודיו ושוב מגוון עוגות נצרכו. בשעה 10 כבר ארוחת בוקר מלאה נאכללה שכלהה בשר מעושן, נקניק, לשון מעושנתسلط תפוחי אדמה ובירה. הלשון המעוונת היתה במיזוח טוביה ומואחר יותר אימץ ז"ל תמיד שלחה לי לשון מעושנת לפורים. הארוחה העיקרית הייתה אחר הצהרים לפני "מעריב" כך שאפשר היה להכין "אל המישן" (?) עוד פעם. זה יהיה מיותר לפרט את כל סוג האוכל שובי, הם היו מצויינים ובשפיע.

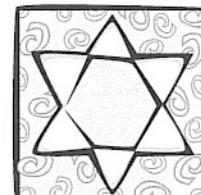
אנו הילדים "געלנו" את עצמנו בכל מיני תחפושות דמיוניות, כSAMPLE הוו אחינו לאמונה מהמורה The wandering mendicants. בירנו בכל המשפחות היהודיות שבכפר, קיבלו 5-10 פפנגי, לפעמים אפילו פחות ובערב התאספנו אצל משפחה אחת. בסוף שאספנו קניתו חלב ושוקולד שבישלנו ושתינו יהדו. הרבה עוגה הובאה על ידי כולם מכתיהם. היו משחקרים וריקים. היה תמיד מדובר בשם כי בהזמנתו זו כל ילד היה מורשה להתנתק, בהתאם למזגו. כאשר אספנו כסף שרנו שיר קטן כמו: פורים פורים אנשים טובים, האם יודעים מה משמעות פורים? פורים ממשמעו כל הכוונים עכשו תנו לנו לנסתות דבריהם. וזה שרנו בכם וריאציות

פסח נקרא כך משום שאליהם כשהעניש את המצריים במצרים במכות בכורות, פסח על בית בני ישראל. היסטורית פסח הוא המאורע החשוב ביותר. רק על ידי שהרור בני ישראל מעבודות והicitא ממצרים ישראל נהייתה לעם. אנו חוגגים פסח מאוז השחרור ועד היום, כפי שנאמר "כל אחד צריך לראות את עצמו כאילו הוא יצא מצרים. רבים מהאמינים אינם חושבים את היציאה מצרים כדר משמעותי, ביחס לדרכנו שהיא עליון להגר מפולניה, מروسיה, רומניה וכיו' ויתר מאוחר מגרמניה, אסור לנו לשוכן את השחרור מעבודות. סנדלים לרגליים ... המוט ביד, כך אנו יוצאים ונודדים כבר אלף שנים, ואוכלים את כבש הפסח.

לאחר מבוא קצר זה אני חוזר לפסח כדי שהගנו אותו בעיר הולצ'האוון ובבית הורי. ההכנות לפסח החלו מיד כשתם פורים, ויש מספר עקרות בית שעוד אפילו לפני כן. ניעור כללי היה הביתי. כל מגירה וכל פינה עברו היופש ונקיוי, כך ששם החיכת לחם זעירה, שיכולה להסתתר באיזה מקום, שמא לא תימצא. אחרי זה נעשה התחליל ניקיון הבית העיקרי. זה התחליל בעליית הגג, מחדר לחדר בכל קומה, עד שניגמר במרתף. קצת לאחר הפורים הלחם האחרון נאפה ואחריו כן נוקה תנור האפייה וקורשי האפייה. זה נעשה בקדונות רבה כך ששם גרגיר של כמה או חמץ לא נישאר. בבית כולם דאגו לנושא החמצן כך ששם פרור לחם לא יועבר בטיעות לאוצר הבית שכבר נוקה.

הסמל המפורסם לפסח הן המצות, הלחם שלא תפוחה. כשהבני ישראל יצאו מצרים, היה עליהם לעזוב בחיפזון כל שלא היה זמן לבזק לתפוחה. היה עליהם לקחת את הבזק כפי שהוא רק בתהנתם הראשונה.

מקודם יותר כל משפחה אפתה מצות ואני זוכר היטב שהכלים הנחוצים לכך שמורים בביתנו בעליית הגג. מאוחר יותר הוקמו מאפיות לאפתה מצות, מאפיות שאפו מצות שנה אחר שנה או אנשים שרק אפו לעצם. העסוק הזה החל כבר מזמן לאחר הגי הסתו. בשכונותנו היו מספר מאפיות למצות כמו "מוברג יושבך". ממנהנו אנו קיבלנו את המצות. לכל משפחה הייתה קופסת מצות שהיה ניתן לנעללה ושימשה אך ורק לאחסן מצות. כל בית החזמין את החזוץ לו מוקדם, סביב פורים הגיע עגלון עם עגלת גודלה, אסף את תיבות המצות והביאן למאפיית המצות, והחוירן מלאות מצות 1-2 שבועות לפני הפסח. בתוך הקופסאות היו, ארוחות היטב בנייר ה"מצות". אלה היו מצות עבות במיזוח, כדי למנוע שבירה קלה שלתן. היו בהן חור אחד או שניים, "כהן", "לווי" וישראל". הגעת הקופסאות ופתיחתן היו או רוע עבורנו, הילדים, אך לפני פסח אסור היה לנו לאכול מהן. המצות היו עגולות, בשונה מהמצות האמריקניות שהן מרובעות וגדולות יותר. כל אחד מילא את מחויבותו, בהתאם לגודל המשפחה, ולפעמים אפילו יותר, כדי שיישארו גם קצת מהמצות לאחר הפסח. במשפחתנו, שלא היה קטנה, קנונו 60-80 פאונד מצות. כמיות אלה לא היו כולם בשכונינו אלא נתנו גם לא יהודים: זה לא היה לגמרי אלטרואיסטי. היה מקובל שבUberor כל אחד מקבל שניים שתיביצים. זה העלה את מלאי הביצים באופן משמעותי, אבל מצד שני שונות לבישול ואפייה. חוץ מביצים ובשר היו בפסח. עוגות ומוצריו דליקטים אחרים לא היו כמעט כאן בأمérica. קרחה שכשהגעת הביתה לפסח או שלחה תיידור, כאשר לא יכולתי בפעם הראשונה קרובי ומשפחתי. מעושן היו נאכלים מחוץ לבית והכל התחנוו לערב הסדר.

בימי הפסח נצרכו בצדrotein המצות התזונה העיקרית. בנמצא, בזואי לא כדי שיש שהבאתי איתי עוגה ממאהיפה הראשונה לבלوت את הפסח בערב פסח לחם ונקניק.

כל עוד סבי וסבתاي היו בחיים, הסדר נערך בסלון הבית, וכך יותר מאוחר באותו החדר אצל הורי. לצד שמאל של אבי הוצאה "מייטת הסדר", המורכבת משלש כיריות מכוסות במשי יירוק ובד רקמה, (ברוקד) בצבע כסף ואדום כהה, ואם אינני טועה כייסויים אלה נלקחו לאmericה עם אחיו זכרונו לברכה, ומשפחתו משתמשת בהם כל שנה.

לפני ערב הסדר שמו את צלחת הסדר ובה 3 מצות מצוה ושאר המאכלים המתוארים בהגדה. השולחן היה מכוסה בשלשה מטליות כיסויים מבד دمشق (סוג של בד משובח). העלונה היה מטלית הסדר, שהיתה מוסרת בזמן הארוחה ושוב מונחת בשביל החלק השני של הסדר. הכיסוי השני היה משמש בזמן הארוחה והשלישי היה מתחת.

כל גבר שהשתתף במסדר לגם יין מגביע אישי (גבוי הסנדק) כסוף, ולאליו הוגבאו הוגבאו מוכנס נספה. השתמשנו בדרך כלל בין לבן כדי לא לחת פצח להאשמה היהודים בעליית הדם. יין אדום לא היה אסור ושתו אותו מדי פעם. פעם היה לי חוסר המזל להפוך את הכוורת. הכלם האדום שנוצר לא היה ניתן

להסירה ממפת השולחן למשך שנים, וכך שנים רבות הופיע במקומי והזכיר את הטיעות שעשייתי (שפיכת היין).

גביע הסנדק הכספי של נפל קורבן לנאים בזמן החרמת כל הכסף. לנשים שהשתתפו בסדר היו כסות יין קטנות יותר שהזואו כל שנה רק לפסח וגם סכו"ם מכסף. בתקילת החושך (הרב) כל בני המשפחה היו נאספים סביב שולחן הסדר. לעיתים היה מתארה אצלנו יהודית מהמזהה שرك נח מעל והג בהולצהazon. ואז התחליל הסדר. אחרי שנאמר ה"א להמא עניה" על הילד הצער ביותר (הוא או היא) היה לתרגם את "מה נשתנה". בבית הורי ניתנה חשיבות רבה למלהך נאה ומוכבד של הסדר. כל בני המשפחה לא היו בלתי מוסיקליים, וכך דימינו גם אחרים.

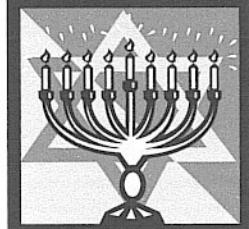
הסדר בבית הורי נישאר תמיד בזיכרון סדר היפה ביותר שחוויתי. לאחר נשואים כאשר ערכתי סדר בעצמי ניסיתי לשמר את המסורת המשפחתית הישנה ואני מאמין שהיה גם לנו סדר יפה באופנבו, במוחה אשר בני הלמות (הרולד) ופריז (מיכה) למדו לנו פסנתר ויכלו ללוות את השירים העיקריים עליו. זה ממש מיותר להזכיר שהסדר נערך בשני העברים.

התפילות נערכו בהתאם לספר התפילות, שם דבר לא הושמו או נוסף. החזן הרשמי בילדותי היה משה רילף אחיו של הרב הדוד רבי יצחק רילף מהעיר מל. אני הזכרתי מוקדם שהוא היה חון מצין, שניחן בקורס נפלא. אני עדין רואה אותו לפניי, אפלו היום, עמד ושר "ברך דוד" בהתאם למנגינה. הוא נשם עמוק ונאנח בכבודה בהתאם. זה היה שיר חילוני אך הוא ביצע אותו כה יפה עד שהיא ניתן לשכחה את מקור המנגינה. יותר מאוחר הוא הוחלף על ידי בנו יהודה רילף, גיסו, שנפטר ביום האחרון של חаг החנוכה, 1950. אחרי שני ערבי הפסח הוא ארבע וחצי ימי חג (חול המועד) בו נעשתה רק העבודה הנחוצה ביותר. הם הוקשו בדרך כלל לביקורים.

از הגיעו שני הימים האחרונים, מהם השבעי נחשב לחשוב יותר, לאחר וביום הזה בני ישראל את הים האדום (ים סוף). ואז הגיע היום השמיני "מתנת י" (מתנת אלהים?). ביום זה של השmini עצרת כל אחד מבני המשפחה קיבל "מי שברך" נוסף. אבי, זכרו לברכה, השתף במסימה מאחר שהוא קורא בתורה. לאחר שהסתימה ההפטרה כל משפחה נקרה בהתאם לגיל והగברים נשקו את שני גלילי ספר התורה. עם התקומם הערב החג הסתיים. הנשים החלו מיד לרוחן את כל הפסח, לארוות ולשימים אותם במחסן. ואוזאו kali האוכל האחרים, הרגילים והלחם הראשון נאכל. מהלך אריזת כל הפסח, שלא היה יכול להיעשות ללא רעש, היה ניקרא "Rumpke".

עליה להזכיר כאן משחו שהיא מתרחש לפחות בבית הורי בכל גג, ככלומר בכל ערב חג כאשר לאחר שניימי החג מיד הייתה שבת. עשו "ערב Hanaschilin". אבי המשפחה היה לוקח פרוטת לחם וחטיכת בשר שהוכנו לשבת ונשמרו במילוי. הוא אמר ברכה כפי שאפשר למצוא בכל מחוז. התפילה נאמרה בוגדות האשה, ואז היה מותר להכין את האוכל הבchrom לשבת, לאחר שהיה אסור לבשל בשבת.

כך תם לו מעגל המועדים והזרתי שוב לחג השבועות, בו התחלתי. הימים שבין פסח לבין שבועות, ספירת העומר, הם ימים רציניים. לאחר ראש חדש אייר "ל"ג בעומר" (ל"ג = 33) שום מסיבות ואירועים ממשחמים אסורים. אפילו נישואין. אנו ספרנו מהערב סדר השני עד ערב חג השבועות 7 שבועות וرك ראש חדש ול"ג בעומר היו ימים יוצאים מהכל בתקופה זו. ל"ג בעומר נחשב יום של שימושה מפני שעל פי המסורת השותולה מגיפה 33 יום בין תלמידיו רבי עקיבא, והוא נפסקה ביום זה, היום ה 33 לספרת העומר.

שבת

הכנות לשבת התחליו כבר ביום חמישי אחר הצלרים. הבזק לחלה הוכן וביום שישי בבוקר נשזר ונילקה למאפייה, אלא אם למשהו היה מזל לאפות את החלות אצל חבר או בתenor המשופך לקהילה. ביום שישי בבוקר בישול ואפייה לערבת שבת ולכל השבת החל. החדרים בבית

שבשימוש עברו ניקוי והריצה כוסתה בבדים וקשים שהוסרו רק זמן קצר לפני כניסה כנסת השבת, זאת כדי להבטיח שהריצה תשאיר נקייה וטרייה לשבת. אלו הילדים ידעו כבר לא זהרה נוספת שanon יכולם להיכנס לחדר רק עם געלים נקיים ובוהרות.

כאשר חזרנו הביתה מבית הספר כבר חיכה לנו משהו לאכול כתעימה למה שהיה ביום המחרת. כשהתקרבה שעת כניסה השבת כל אחד דאג להתנקות וללבוש את בגדי השבת.

לפני שאנו הבנים הילכנו לבית הכנסת הודלקו הנרות על ידי סbatis, אימי ולאחר מכך גיסטי. זה נעשה במנורת שבתת הנקנים שעשויה ברונזה. בית הכנסת התפלות הרגילות נאמרו והחzon שרב כוננה מיוחדת את "לכה דודי" ו"מוזמור Shir ליום השבת". על "לכה דודי" חזר כל קהל באי בבית הכנסת ולבסוף עשו קידוש. כל אחד בירך את الآخر ב"שבת שלום" והלכו הביתה. הדבר הראשון היה שלב בן קיבל ברכה מאימו ומסבתו, והבנות הלא נשואות קיבלו ברכה מאבי. לפני שיישבנו לאכול כולם שוב רחציו ידיהם ואבא עשה "המוחזיא" ואז המנות הוגש לשלוחן.

אחרי האוכל שרנו את "שיר המעלות" וכולם יליו את התפילה בקול נזוק. בביטנו התפלנו תפילה הוה מעלה (?) בקול רם, ולפיכך ידענו את המילים בעל פה כבר בגיל צעיר. בכל זמן בחיה בו התקבשתי כארוח לבך לא נזקמתי לספר התפילה לשםך. בחודשי החורף משבת לפסח כל הזמירות והשור עם מלודיות יפות. לעולם לא אשכח את שיתוף הפעולה של אימי זכרונה לברכה. היא נהנה בקול ניפלא וליוותה בקולא את התפילה.

כאן עלי לעשות שוב הערה קטנה. כאשר כבר אדם בוגר שמעתי את האופרה "Fra Diavolo" על ידי הצלפתו Auber שמתה לב שהאופרה מכילה את אותה המנגינה בה שרנו את "צ'ורמי שלא אלננו" (?). חמיד שברתי את הראש איך זה קרה. סבי, שנולד בשנת 800 אימץ מנגינה זו עוד מהוריו ו-Auber חי בזמן מלחמות נפוליאון. יתכן שהוא שמע את המנגינה משפחחה יהודית והש machesh בה באופרה שכחבה.

זמן מיקרי איננו סביר וגם לא הגיוני שאחד מאבותי למד את המנגינה מ-Auber. עכשו חזרה לערב שבת. ב-1880 הייתה בן 5 וסבי נפטר אני זוכר אותו במועם. לעומת זאת אני זוכר את סבתاي היטב, במיוחד כאשר ישבה מרוכז השולחן של ערב שבת במטנפת לבנה ובטינור לבן, מעוררת כבוד. בערב שבת הייתה אוירה קודשה, שמיימת. וכך יתכן שהיא ברוב המשפחות באותו זמן, אפילו כאלו זמן קטום, שאני כאשר אני מהרhar בעבר, מרגיש מעט מלוכלי, עצוב.

אני השתדלתי גם אני להכנס ללב ולידי את רוח ערב שבת כפי שאני ראתה בבית הורי. איני יודע אם ועוד כמה הצלחת, על כל פנים אני מאמין שישו אחד אז מהעולם הזה בידעה שמאconi לא היו למגמי לחינם ולפחות נישאר בהם רושם כלשהו.

בשבת בוקר אבי ז"ל היה תמיד ראשון, ובהתאם למנהג עתיק קרא את "סידרי" של אותו יום. במשך דורות הוא למד לעשות זאת במקצועיות בזמן התפילה. כאשר שאר המשפחה כמה נאכלת ארוחת בוקר ראשונה וכולם הילכו לבית הכנסת. אחרי התפלות כולם הילכו הביתה. עשו קידוש, לרוב עם ברנדי בניגוד לערב שבת בו השתרשו ביין, ועשו "המוחזיא".

המיד היו לנו אורהיים משפחתי באותם (משפחת האם) מויטלסברג ואשר שחו בחו"ש. הנסיבות תמיד הספיקו לחזי תריסר אורהיים ועדין הספיקו גם לאראה העיקרית של המשפחה. לאחר שעזבו האורהיים נאכלת ארוחת הצהרים שמננה אף פעמי לא נעדרה ממנה יהודית אופיינית כמו "Kuchel Schalet" או משואה ממולא, הכל באיכות הגבואה ביותר. הדור המבוגר נהג לאכול קצת בצל עם "Mauze". אם היה לך סיבות ריטואליות אני יודיע. מאוחר יותר נפסק מנהג זה, בודאי בגל הריח הלא נעים של הבצל. אחרי ארוחת הערב המבוגרים הניתו תפילין. קראו עיתון יהודי או ספר. המבוגרים הילכו לשיזון-2-1 שעות ואנו הילדים עם חברים יהודים נוספים הילכנו לשודות וליערות. לא רצינו להיות בקשרת הבית שמא נעשה רعش ונפריע למנוחת אבינו.

אני רוצה לציין:

בביטנו היה מנהג עתיק ששיר המעלות לפני הברכה (לפני האוכל) הפרשה הראשונה הייתה מתורגמת לגרמנית על ידי אחד הגברים של המשפחה. כאשר הגעתינו הביתה אבי נתן לי את התפקיד והוא יכול להתרגם מודע אם זה לא הילך מספיק שוטף. ברכה נאמרה עם או בלי "Meschumen" בשפת ובימוי השבוע בקול ברור וחזק. כך שמעולם לא היינו צריכים ללימוד תפילה זו בעל פה, כי כבר שלטנו בה מגיל עיר יחסית.

לאחר שכל בני המשפחה התעוררו משנת הצהרים הוגש קפה אהה"צ עם חלה ובדרך כלל עוגה. אחרי כן הילכנו לתפילה מנהה שבחרוף ה策טרפה אליה תפילה "בראה נפשי" ופרקן אבות בקיין. אחר כך יצאו לטויל בשדה ובעיר בקבוצות קטנות ודנו באירועי השבוע שהלך בצדקה ערה ורגשית, פחות או יותר. במשך הקיץ לקחו ארוחה קטנה בין תפילה מנהה לבין יציאת השבת. מיד כשאור היום החל להתענעם והערב הגיע הילכו לתפילת מעריב. לאחר שהזהרו הביתה עשו הבדלה וכל הילדים והנכדים קיבלו "ברכה" השירים והתפלות הרגילות נאמרו ועדין היה די "חי" אצלו בבית, ועל זה, למרות שאין כאן ממשו מיוחד, הספר.

כבר לסייע ואחרי כן להורי הייתה חנות המכלה והסידקיות הגדולה בעירה. שבת נישמרה בקפדנות ודבר לא נימכר. אפילו שהו חנות אחת או שתיים שהיו שייכות לא יהודים הלקוחות המתינו בסבלנות

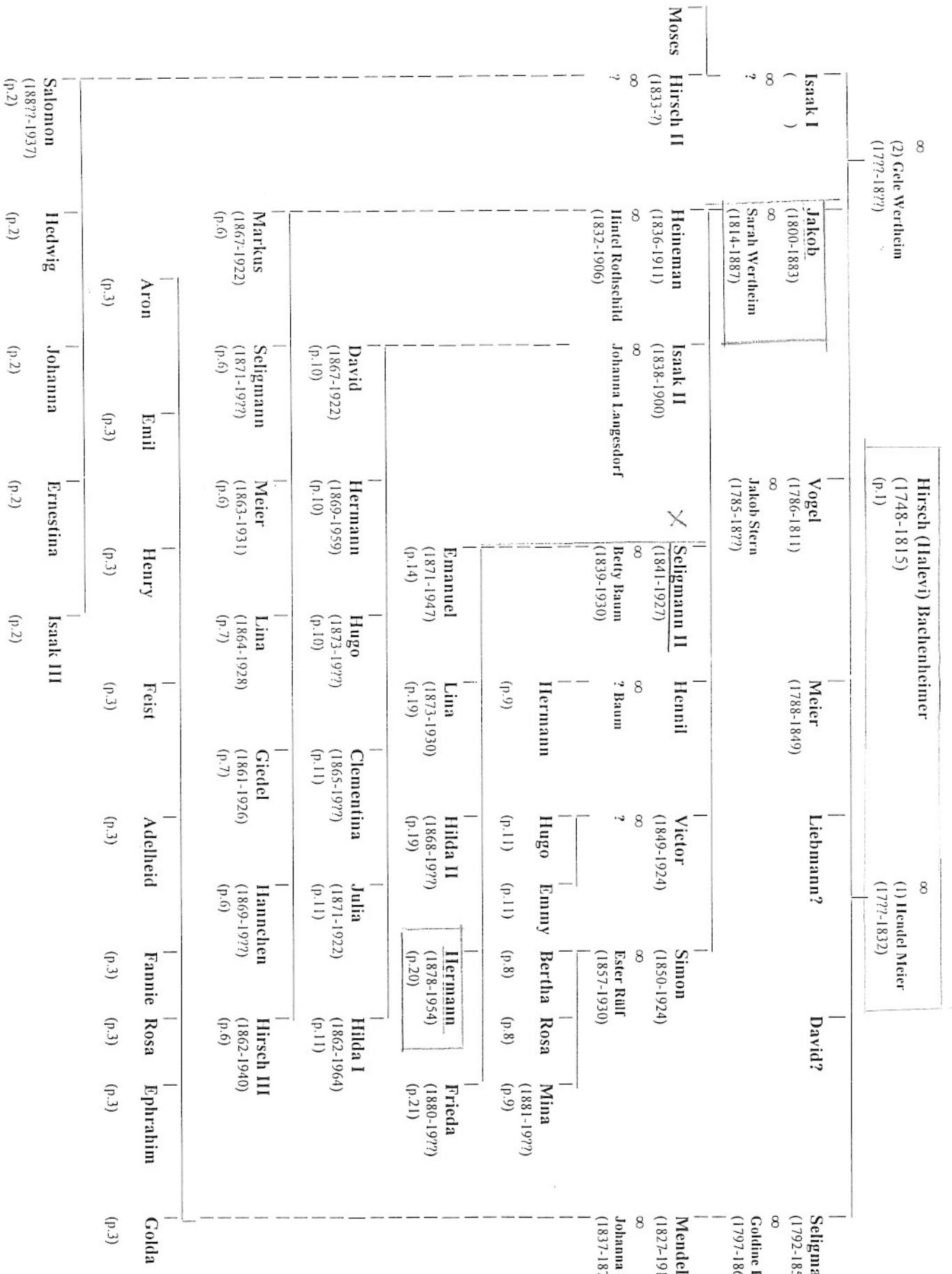
עד לסיום השבת או החג. רק לאחר ההבדלה ניתן שירות ללקוחות, ולעתים היו קבוצות גדולות שהמתינו בסבלנות ולא נאמר שום דבר רע או אנטיישמי. זה היה עוד הזמן הشن והטוב. אנו הילדים היינו צריים להיות בשקט בשעה זו שלאחר סיום השבת, אלא אם רצינו שאבינו ממש יתרוגז.

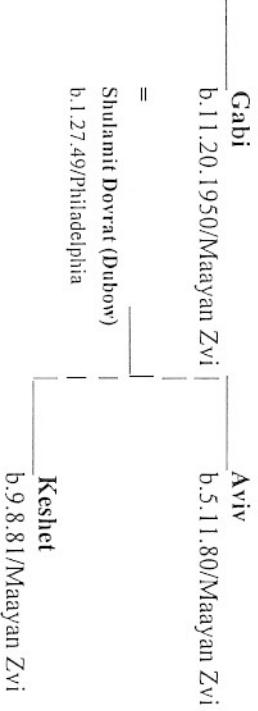
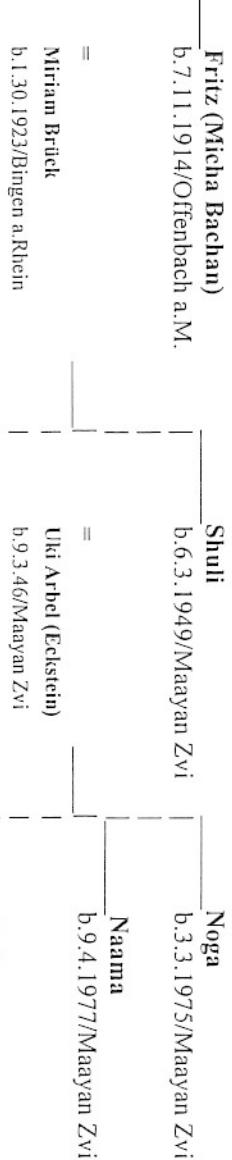
כאשר אני כאן באמריקה ומסתכל לאחור על השבת וההגים נישאר לי לאמר: דברים רבים השתנו במשך התקופה, חלקו בכלל השינוי בתנאי החיים. אך הרבה מאד ניגרמו על ידי עצולות ואדישות. בעבר היהיפה יותר, וככל אחד היה מרווחה בהיו בתוך משפחתו. עדין יכול להיות כך גם היום אם לגוז האנושי היה קצר יותר רצון טוב ורגש רחמים. אבל אף מקורה לעתיד שהיבוק המשפחה ומסורת לא למורי נאבדו והם ישמרו בדורות הבאים.

אמן

FAMILY TREE OF THE BACHENHEIMER FAMILY (RAUISCH-HOLZHAUSEN)

descendants of Seligman II Bachenheimer (cont.)

continue @ Frieda, p.21

continue @ Liesel, p.21

descendants of Seligman II Bachenheimer (cont.)

descendents of Herman II Bachenheimer (cont.)

descendents of Micha Bachan (cont.)

Eyal
b.9.23.61 / Maayan Zvi
Shony
12.28.91/Paris

=
Evelyn Attal

b.7.8.64/Paris

Liesel (Lee)
b.10.23.1922/Offenbach a.M
David
b.11.5.1949/NYC
Ingrid-Rosemarie
b.2.4.1982/Seattle

=5.30.1946/New York
Alfred Hamberg
Janet Anderson
b.5.18.1948/Tacoma
Sonja
b.2.7.1985/Seattle

Larry
b.1.16.1953/NYC
Tyler Jonathan
b.6.10.1989/NYC

=
/NYC
Gwen Bolter
b.10.10. /

Tess Sara
b.

Frieda

b.6.1.1880/R.Holzhausen

d.
/Holocaust

=

Moses Katz
b.
/Jesberg
d.
Holocaust

Selma

b.9.19.1906

=

Eric Plaut
b.7.5.1901 (1891?)
d.7.1988/

Lily

b.

=

?

b.